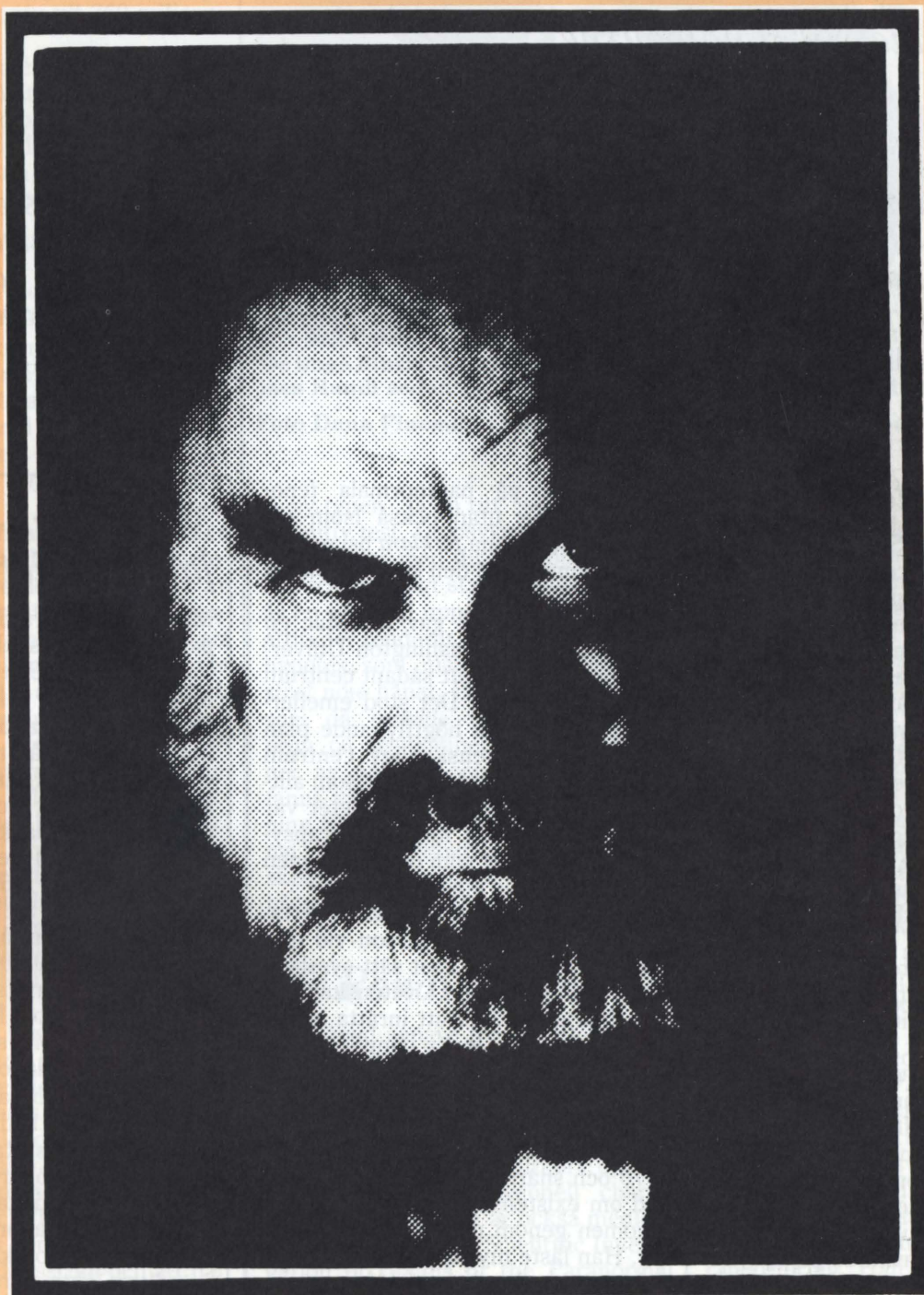

SÖKAREN

PRIS 18:00 INKL. MOMS

nr 4=5

1986 ÅRGÅNG 23

*James Randi — professionell bluffmakare —
får svar av McDonnell-laboratoriet.*

Vetenskap kontra skådespeleri: Fallet med James Randis bluff

av Michael A. Thalbourne

I början av år 1984 meddelade en professionell illusionist att han hade iscensatt en bluff mot centret för parapsykisk forskning vid Washington University i St Louis, U.S.A. I denna artikel granskar författaren händelsen närmare och dryftar några besvärliga vetenskapliga frågor som dylik kontroversiell forskning ger upphov till.

Mr Macs stora dröm

Det var när James S. McDonnell studerade vid Princeton-universitetet som han blev djupt intresserad av parapsykologi — den vetenskap som undersöker föregivna bevis på "parapsykiska" eller "paranormala" sidor hos människan. Han funderade rent av på att bli parapsykolog men fick av sin far veta, att det inte fanns några pengar att tjäna i det yrket (han hade otvivelaktigt rätt!) och att han borde fortsätta sin ingenjörsutbildning. Unge James lydde faderns råd och kom senare att grunda företaget McDonnell-Douglas och bli dess styrelseordförande.

Yrkesvalet till trots förlorade han aldrig sitt starka intresse för parapsykisk forskning. I mitten av sjuttioalet hade mr Mac blivit en av de mest generösa och betydande finansierarna av amerikansk parapsykologi. Med hjälp av sin stiftelse, McDonnell Foundation — som står fri från företaget — gav han donationer till stöd åt forskare vid Princeton, Duke, Virginia och Syracuse liksom åt andra organisationer och enskilda parapsykologer. I själ och hjärta var dock mr Mac en St. Louis-bo, och han tänkte därför ut en plan att vid Washington University inrätta ett tvärvetenskapligt centrum för studiet av det paranormala. Personalen skulle rekryteras bland fysiker, ingenjörer, medicinare, psykologer, antropologer och biologer. Genom att slå samman sakkunskap och resurser skulle de inte bara kunna avgöra om psi (sam-

lingsnamnet på paranormala fenomen) *existerar* utan också (som mr Mac trodde) kunna *förklara* psi och införliva ämnet med den konventionella vetenskapen.

I december 1977 gav mr Mac en stor donation åt Washington University för att inrätta ett sådant centrum för parapsykologi. Det stod emellertid klart att en så högtflygande plan som ett tvärvetenskapligt centrum inte kunde genomföras, eftersom alltför få personer vid universitetet var intresserade av att forska i parapsykologi. Det såg ut som om donationen inte skulle tagas emot.

Efter en tids förhandlingar övertalades dock den enda person vid universitetet som på något sätt sysslade med parapsykologi vetenskapligt. Han fick uppdraget att inrätta ett laboratorium och skaffa lämplig forskningspersonal utanför universitetet. Denna person var professorn i fysik, dr Peter R. Phillips. Han hade börjat uppmärksamma parapsykologin år 1970 och snart därefter blivit övertygad om existensen av vissa psykiska fenomen genom personliga upplevelser. Han läste mycket i ämnet, bevisade sammankomster och blev associerad medlem av Parapsychological Association (PA) — den sammanslutning av professionella parapsykologer som sedan 1969 varit ansluten till American Association for the Advancement of Science (AAAS). Man kunde vid denna tidpunkt beskriva professor Phillips som en väl beläst, välvilligt inställd iakttagare av psi-området. Hans främsta intresse och

McDonnell-laboratoriet stängt

McDonnell-laboratoriet för parapsykologisk forskning vid Washington-universitetet i St. Louis, Missouri, USA, stängdes i slutet av augusti förra året. Det hade upprättats sex år tidigare genom en donation från James S. McDonnell, chef för ett stort företag som tillverkar flygmaskiner. (McDonnell avled 1980.) Den ursprungliga donationen på 500.000 dollar skulle räcka för att hålla verksamheten igång i fem år. Ännu en donation, på 150.000 dollar, förlängde laboratoriets existens i ett år. Därefter drog McDonnell-stiftelsen tillbaka sitt stöd till det parapsykologiska laboratoriet.

McDonnell-laboratoriet blev känt genom det bedrägeri som illusionisten James Randi iscensatte mot det. (Se Sökaren nr 6 och 7, 1984!) Randi skickade två unga illusionister till laboratoriet, och de lyckades lura forskarna tro att de åstadkom äkta paranormala fenomen, fast alltihop var bluff.

engagemang rörde (och rör alltjämt) undervisning och forskning inom fysiken. Vid sidan om detta arbete har han åtagit sig rollen som chef för det nya laboratoriet under förutsättning att den mesta forskningen utförs av andra. Administrativt skulle labo-

ratoriet knytas till fysiska institutionen, eftersom denna var dr Phillips arbetsplats.

Den 8 augusti 1979 meddelade så Washington University att det av McDonnell Foundation erhållit en donation på 500.000 dollar för att inrätta McDonnell-laboratoriet för parapsykisk forskning — eller "MacLab" som det har kommit att kallas i vardagligt tal. Den halva miljonen skulle fördelas på fem år. (Siffran bör dock ses i sitt sammanhang: universitetets forskningsbudget för fem år på alla områden uppgår till 360 miljoner dollar.)

Missuppfattningen har spritts att detta var den största donation amerikansk parapsykologi någonsin fått. Sanningen är att McDonnell Foundation givit lika stora eller större donationer, som dock inte fått samma publicitet.

Arbetet börjar

I publiciteten kring tillkomsten av MacLab hade dr Phillips nämnt till journalisterna att han som fysiker var särskilt intresserad av direkt observerbar psykikinesi ("makro-PK") såsom paranormal böjning av metallföremål. Han var i synnerhet intresserad av att finna *barn* som hade denna förmåga. Sådana unga "psykokinetiker" studerades just då av andra fysiker utanför U.S.A., dessutom kunde argumentet anföras att mycket unga människor inte skulle haft tillfälle att lära sig illusionisttrick (fastän detta naturligtvis inte helt uteslöt möjligheten av bedrägeri). Omkring ett dussin personer, både på orten och på andra håll i landet, kontaktade dr Phillips och hävdade att de utfört makro-PK. Tyvärr visade ingen av personerna dr Phillips undersökte vid denna tid det slags förmåga som var kraftig nog att kunna studeras närmare i laboratoriet.

I november 1979 blev dr Phillips upprörd av en 17-årig gymnast från Marion i Iowa, Michael Edwards, som påstod sig äga förmågor som verkade mer lovande än någon av de övriga. Han skickade också en kopia av ett uttalande av en dr David Whitsett, professor i psykologi vid University of Northern Iowa. I uttalandet uppgav dr Whitsett att han bevitnat Edwards förmågor under en föreläsning i ett klassrum och att han var så gott som övertygad om att de var paranormala. Dr Phillips beslöt därför att bjuda den unge mannen att komma till St. Louis för att undersöka honom själv.

Under Edwards första "inledande" besök i St. Louis ordnade dr Phillips ett 45 minuter långt möte i sin bostad, dit han inbjöd flera intresserade vänner. Mötet var ganska informellt

De unga illusionisterna Shaw, t v, och Edwards, överst, tillsammans med James Randi sedan de avslöjat sin bluff mot McDonnell-laboratoriet.

Foto Dana Fineman, Discover Magazine © 1983 Time Inc.

— av typen "ta en titt" snarare än en definitiv test. De psykologiska förhållandena var med flit avslappnade och fria från onödigt stark skepsis, då det är en utbredd uppfattning att sådana attityder tenderar att hämma psi — en hypotes som många skeptiker med stort nöje hämtat. Edwards visade vad som då *verkade* vara imponerande prov på psykokinetiska deformationer av nycklar och skedar. Tyvärr fanns vid tillfället ingen videoutrustning till hands, med vilken man kunnat få ett synbarligt bevis på det skedda. Men visst verkade en mer ingående undersökning befogad.

Mr Randi gör entré

En månad senare fick dr Phillips ett brev från den "fantastiske" James Randi. Han heter egentligen Randall James Zwing, är född i Kanada och är nu omkring 55 år gammal, välkänd illusionist. På sitt kreditkort uppger han faktiskt "professionell charlatan" som yrke! Han är också medlem i Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal (CSICOP) — en organisation som ägnar sig åt att sprida en mycket skeptisk syn på föregivna anomalier såsom PK (liksom åsikter som inte berör parapsykologin, till exempel om astrologi och UFO). För någon tid sedan utfäste Randi en belöning på 10.000 dollar till den som kunde, om så bara en gång, uppvisa ett äkta paranormalt fenomen på de villkor han

ställdes upp. Trots många sökande har Randi inte låtit sig övertygas om att någon har lyckats. Vidare tycks han ha antagit som arbetsprincip att om en person inte utför något paranormalt fenomen vid detta *enda* tillfälle då han är underkastad *hans* villkor, så gäller generaliseringen att denne inte kan utföra något fenomen vid *något* tillfälle under *några* villkor. Ibland går mr Randi också så långt att han drar slutsatsen att uteblivna fenomen utgör befogad anledning att beteckna personen som bedragare. Randi skrev ett mycket hövligt brev till professor Phillips, där han bad om information om MacLabs forskning till dags dato, enligt uppgift för att skriva om det i CSICOPs tidskrift *The Skeptical Inquirer*. Han erbjöd också hjälp från CSICOP i studiet av PK och tillade (något ironiskt med tanke på vad som senare hände!): "... Kommittén har inte heller för avsikt att på något sätt blanda sig i Ert arbete." (1)

Kort därefter svarade dr Phillips lika hövligt och informerade Randi att forskningen stod på ett alltför embryoniskt stadium för att medge rapportering. Han framhöll att preliminära rapporter om arbete utfört under informella förhållanden alltför lätt ger upphov till missförstånd om parapsykologernas kompetens. Randi skickade ytterligare fyra brev till Phillips under de följande tio månaderna, fortsatte att fråga om framsteg och upprepade sina erbjudanden om hjälp, varvid han även sände sin lista över "Förslag till för-

siktighetsmått vid undersökning av påstådda parapsykiska förmågor hos barn". Av dessa försiktighetsmått kanske nr. 8 är det mest kontroversiella: "Framför allt bör en illusionist med *erfarenhet* av sådana ting *alltid* vara närvarande, oberoende av om försökspersonerna motsätter sig detta eller ej..." (Randis kursiveringar). Det uttalade syftet med Randis intresse för denna sak var "att hindra er att utföra test som inte skulle stå sig för kritikers granskning och ge er den information ni behöver för att ha ordentlig kontroll över experimenten".

Professor Phillips besvarade inte dessa fyra brev, iakttog inte i detta skede de föreslagna försiktighetsmåten och inbjöd inte Randi till samarbete i forskningen (Randi hade rent av erbjudit sig att själv bekosta resan till St. Louis). Mr Randi har hävdade att det fanns två skäl varför hans hjälp avvisades. För det första därför att "personerna som erbjud hjälpen saknade akademiska meriter". Det är visserligen sant att Randi saknar sådana meriter, men det är nonsens att påstå att detta var ett skäl att avböja erbjudandena, i synnerhet som MacLab senare var helt berett att taga emot hans råd. Detta villospår ledde nyligen till ett missförstånd här i St. Louis. En av stadens illusionister, som hört talas om Randis påstående, sade beklagande till oss: "Jag antar att ni inte är intresserade av *mina* råd. Jag har ingen akademisk examen." Han blev snabbt tagen ur villfarelsen! Randi tycker om att avslöja medier men finner ännu större nöje i att "avslöja" professorer. För dem hyser han en alldeles särskild motvilja, ifall de inte tar honom på tillräckligt stort allvar.

Randis andra föregivna skäl har dock mera fog för sig. Det kan sammanfattas i hans uttalande att "vetenskapsmän tror att de är för klipska för att kunna bli lurade". Jag har förstås aldrig hört några parapsykologer göra detta gällande, men attityden kan naturligtvis yppa sig på andra sätt. Som senare skall framgå, finns det ett visst mått av sanning i detta, som bättre kan uttryckas så: "Under vissa utomordentliga forskningsvillkor kan det hända att forskarna inte inser att de inte äger all den sakkunskap som fordras för att de skall undgå att bli bedragna."

Bland de skäl dr Phillips anger för sin tystnad vid denna tid finns emellertid följande. Oaktat Randis hövliga brev till honom, hade illusionisten bland parapsykologer rykte om sig att vara en opåkallat högröstad och inte fullt rationell skeptiker med en olycklig benägenhet att förvränga sanningen för att själv få gynnsam publicitet. Kort sagt är han estradör snarare än forskare. Parapsykologer

har svårt att inse värdet av att samarbeta med någon som lever på att avslöja uppgifter om det paranormala och som faktiskt skulle förlora både anseende och pengar om psi blev ett erkänt vetenskapligt faktum. (Randi jämför ofta bevisvärdet hos psi med sagodjur och jultomten!) Randi har medgivit att han lever gott på sådana avslöjanden, som han framför i sina böcker och föredrag. Illusionisten och parapsykologen Loyd Auerbach uppger: "Genom sina angrepp på parapsykologin har Randi skaffat sig en inkomst som — enligt vissa beräkningar — uppgår till trettio eller fyrtio procent av de sammanlagda totala årsanslagen för psiforskning i Förenta staterna." (2)

Ännu ett skäl: Randi är starkt och oförsonligt fientlig mot personer som han anser vara bedrägliga medier. Ändå anser många omdömesgilla personer att han ibland låter bedrägeridomen falla för snabbt och på otillräckliga grunder. Många parapsykologer tror att han är så oförmögen att vänta med sin slutsats att försökspersonen *inte* har paranormal förmåga, att hans inställning bemäktigar sig honom, så att han påverkar försökspersonen negativt i förhållande till det förväntade resultatet. Det finns *många* exempel på mänskliga situationer, där närvaron av fientligt inställda personer kan försämra prestationsförmågan. Två exempel på detta är provsjungning och sexuellt beteende. Professor Phillips föredrog därför att söka hjälp av parapsykologer. Han förkastade visst inte Randis föreslagna försiktighetsmått som värdelösa men ansåg att de i *undersökningsskedet* och sammantagna var så överdrivet stränga, att de bara kunde användas av någon som vore mer ängslig för att bli lurad än angelägen om att få veta sanningen i saken.

Ännu en skedböjare?

Under tiden hade ännu en tydlig lo-vande psykokenetiker uppträtt på scenen: 18-åriga Steve Shaw från Washington i Pennsylvania. Edwards hade nämnt att han läst om Shaw i en tidning hemma i Iowa, och "av en slump" fick MacLab ett brev från Shaw inom en vecka därefter, någon gång i januari 1980. Förberedelser gjordes för att undersöka de båda unga männen gemensamt en veckohelg i mitten av februari.

Under detta gemensamma besök hölls tre möten, vardera på två timmar. Som ett steg i riktning mot större experimentell kontroll anställdes en professionell videoexpert, och varje möte hölls i TV-studion vid George Warren Brown-skolan för socialt arbete. Vid denna tidpunkt hade

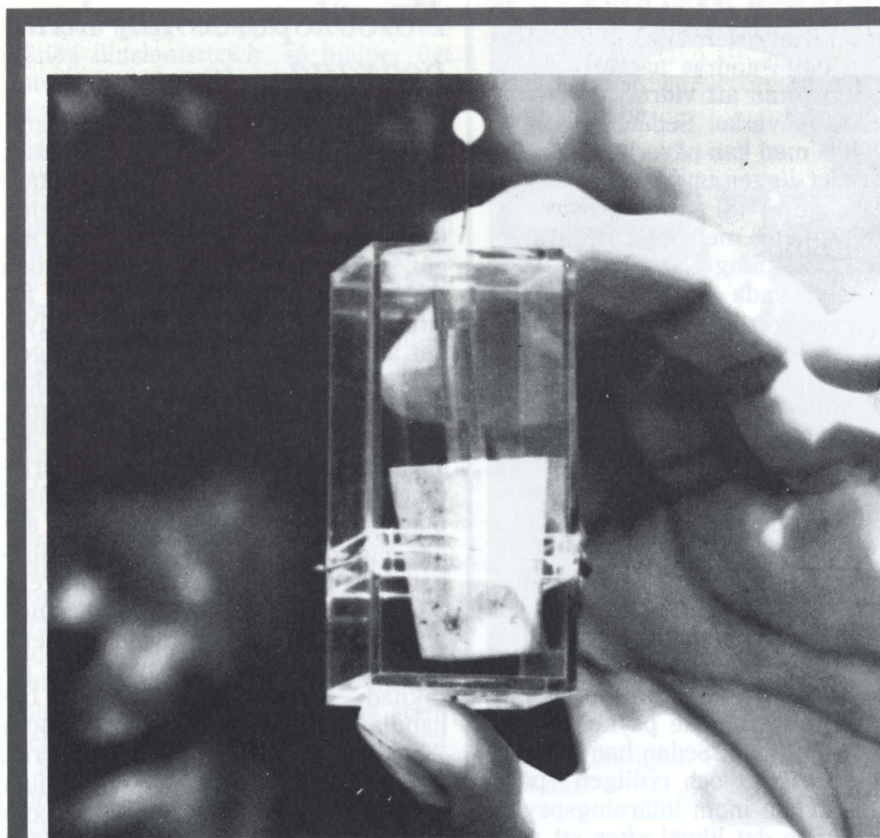
MacLabs personal kompletterats med Janet Jungkuntz. Hon fick uppgiften som laboratoriechef — en förening av administratör och sekreterare. Hon hade ingen vetenskaplig utbildning utan fungerade snarare som dr Phillips forskningsassistent i icke-tekniska frågor.

Dr Phillips uppger att de effekter som iaktogs vid detta tillfälle blev en besvikelse jämförda med det som presterades vid de informella möten. Mycket tid måste läggas ned innan några metallböjningsfenomen av möjligt intresse inträffade. Och det retfulla var att *när* fenomenen väl inträffade, tenderade de att göra det när kameran var frånslagen, så att syftet med de nya och strängare villkoren gjordes om intet. Ungdomarna klagade över att den elektroniska utrustningen och den operonliga studion hämmade deras förmågor. Ännu en veckohelg avsattes därför, denna gång i slutet av april. Omständigheterna skulle vara desamma förutom att mötet skulle hållas i en privatbostad, vilket kanske skulle ge en trivsammare stämning.

Men resultaten av aprilmötet blev en ännu större besvikelse. Färre effekter registrerades av kameran, och även videoupptagningen blev av sämre kvalitet. Dr Phillips säger att han i besvikelsen över svårigheten att fästa fenomenen på film allvarligt funderade på att överge projektet. Liksom det finns begåvade lärare och lärare utan samma förmåga, liksom det finns läkare med underbart fint sätt mot patienter och förmågan att lugna, så finns det också i parapsykologin en uppfattning om att vissa experimentatorer lockar fram psi medan andra hämmar den. Dr Phillips började därför undra om det inte var han själv som verkade hämmande på de unga metallböjarna eller åtminstone saknade handlaget för att odla fram psi, om nu kvantiteten fenomen från ungdomarnas sida minskade. Från maj 1980 till och med mars 1981 — en period av elva månader — utförde man därför ingen forskning alls med de båda unga männen.

En ny forskare tar över

I september 1980 kom en ny forskare, Mark Shafer, in i arbetet. Shafer var i färd med att avsluta sin doktorandutbildning i psykologi vid University of California i Irvine och hade utfört laboratorieforskning i psi. Vidare var han ivrigt intresserad av paranormal metallböjning och hade studerat en grupp metallböjare i Kalifornien. Han var övertygad om fenomenets verklighet och trodde sig ha det

Denna säkring, som forskarna förseglat i en dosa, brändes ut, sedan illusionisterna stuckit in nålar till säkringens båda ändar och satt dem i kontakt med ett bilbatteri.

Foto James Randi.

personliga sätt som kunde locka fram makro-PK.

Dr Phillips bad Shafer att taga över forskningen med Edwards och Shaw. Detta var en avgörande punkt i hela projektet. Eftersom regelrätt forskning om ett fenomen som hade avtagit, tydligen var ett svagt kort, ansåg Shafer bästa strategin vara att åter söka locka fram fenomenen och då samtidigt söka fastställa *räckvidden* för dessa föregivna psykokenetiska prestationer. Om man med tankekraft kunde böja metall, så varför inte förflytta föremål eller påverka fotografisk film och övrig utrustning? Shafer har också sagt mig att han antog att professor Phillips hade förvisat sig om att försökspersonerna var ärliga och inte bluffade. Visserligen saknades ovederläggliga vetenskapliga bevis för det paranormala i Edwards/Shaws fenomen, men dr Phillips var efter sina första undersökningar *personligen* övertygad om att ungdomarna var ärliga. Denna privata tro överfördes utsagd till Mark Shafer och delades med tiden av honom.

Forskningen fortsatte alltså som undersökning. Shafer var övertygad om att den bästa inställning experimentatorn kunde ha så länge det inte fanns tydliga tecken på bedrägeri var vänlig tillit utan öppet visad miss-tänksamhet eller dolda fällor. För ho-

nom var det ett oavvisligt villkor för att psi skulle uppträda. Under en tid föredrog han även att arbeta som ensam experimentator, då han ansåg andras närvaro verka hämmande. (Denna metod övergavs. Också undersökande forskning utförs bättre då mer än en forskare deltar.)

Under sin omfattande undersökning av ungdomarnas förmågor kunde Shafer iaktta och filma förutom hur metallföremål böjdes också hur en rotor vred sig under en tydlig säkrad glaskupa och hur en liten väckarklocka gled tvärs över ett bord utan synbarlig kontakt med Shaw. Shafer tänkte på historier om att säkringar verkade brännas ut oftare hemma hos medier än hos andra och ville därför göra ett första försök med en "säkringsbrännare". En dylik apparat för PK-testning byggdes av Michael McBeath, som hade anställts en månad före Mark Shafer. Han hade examen i både teknologi och psykologi liksom även i mätteknik. I denna första apparat leddes en elektrisk ström med ökande spänning genom en säkring, så att denna till sist brändes ut. Försökspersonens uppgift var att med paranormal förmåga få säkringen att brännas ut tidigare än den genomsnittstid som bestämts efter resultatet av många kontrollförsök. Edwards och Shaw kunde på ett dramatiskt sätt få säkringarna att

brännas ut snabbare. Man insåg emellertid att det fanns en del brister i experimentens uppläggning och förbättringar infördes hela tiden. Värdefulla råd kom inte bara från Randi utan även från dr Robert Morris. Så hade en säkringsapparat som fullbordades två år senare inte bara en utan *två* säkringar och en dator som slumpvis valde ut vilken säkring som skulle bli "offret" respektive "kontrollen" i ett visst försök. Datorn styrde också påförandet av spänningen över säkringarna liksom den objektivt och exakt registrerade tidpunkten för utbrännandet. I senare experiment tilläts inte de föregivna psykokenetikerna att vidröra säkringarna, vare sig före eller efter utbrännandet, och säkringarna märktes även med en speciell färg som förvarades inlåst. På detta sätt sökte forskarna minimera möjligheten av att försökspersonen smusslade in en preparerad säkring. (Detta är ingen fullständig förteckning över de formella villkor som senare uppställdes men ger ändå läsaren någon uppfattning om skillnaden mellan undersökande och regelrätt studium.)

Under perioden från mars till juli 1981 gjorde Edwards och Shaw inalles tre resor till St. Louis. Under besöket i maj, då flera andra föregivna medier också befann sig i St. Louis på inbjudan av MacLab, inträffade två ovanligt bisarra händelser. Vid två tillfällen, båda gångerna på natten, då tydligen ingen person fanns i laboratorielokalerna, blev ett antal metallföremål böjda och hittades så av personalen morgonen därpå. Det var inte klart vem eller vad som orsakat dessa händelser. Peter Phillips skrev senare om episoden: "Vi förklarade för Shaw och Edwards att vi behövde få själva processen inspelad på video, och vi arrangerade både objekt och en kamera till följande natt. Det blev inga fler störningar av detta slag." (3)

Förberedande kontra regelrätt forskning

I vår redogörelse är det nu hög tid att göra ett uppehåll och klargöra vissa metodologiska och filosofiska distinktioner som kan tillämpas i detta slags undersökningar. En fråga man kan ställa är varför stränga försiktighetsmått mot möjligt bedrägeri som Randi föreslog inte vidtog från allra första mötet? Ett skäl är att det allmänt sett är svårare, kräver mer tid och vanligen är dyrare att tillgodose formella villkor än informella. Det vore slöseri med resurser att kräva att få dessa villkor genomförda — som exempelvis kan innebära att dyrbar utrustning anskaffas — innan man ens fått någon första uppfattning

om huruvida fenomenet man är på jakt efter verkar kunna uppträda. Om en person man just stiftat bekantskap med på en bjudning påstår sig kunna böja en gaffel med paranormala krafter och man halvt som på lek ber om en demonstration, så kan man inte kalla detta ett egentligt experiment. Men det kan samtidigt ge värdefull information — en fingervisning om huruvida man bör stanna vid detta eller gå vidare. Om "någonting" verkar hända, också något som just då är svårtydligt, börjar forskaren med att söka minska antalet möjliga förklaringar, *med vederbörlig hänsyn tagen till att han studerar en komplex, medveten människa*. Det är väsentligt att man kommer ihåg denna distinktion mellan "förberedande" och "regelrätt", formell forskning. Mycket senare kritiserade mr Randi MacLabs forskning med Edwards och Shaw och gjorde därvid felet att inte iaktta denna distinktion mellan två forskningssätt med deras olika inriktningar.

Denna metodologiska distinktion har i årtionden varit gängse inom parapsykologin. Dr J.B. Rhine — som i många avseenden är den moderna experimentella parapsykologins fader — skrev om den år 1964, varvid han nämnde ytterligare en fördel med informell forskning:

"En stor del av forskningen behöver utföras under förberedande testförhållanden som är relativt fria . . . Forskningen på detta område lägger för närvarande stor vikt vid erhållandet av lämpliga psykologiska betingelser i syfte att dessa skall underlätta för försökspersonen att prestera goda [psi]-testresultat . . . Fria förhållanden i förberedelseskedet medger fler möjligheter för denna viktiga betingelse. Bättre kontrollerade förhållanden kan sedan upprättas, när man nått det stadium där det är värdefullt och viktigt att minska möjligheterna för förklaringar som går i annan riktning." (4)

Naturligtvis bör regelrätt forskning bedrivas under så felfria förhållanden som möjligt, men också förberedande forskning kan inbegripa ett eller fler säkerhetsmått, kanske allt fler ju längre undersökningen pågår (och hellre så än att kasta sig direkt in i de strängaste villkor, som hör till det formella, bekräftande skedet.) Ett exempel på detta gav dr Phillips då han år 1979 för en reporter beskrev hur han tänkte undersöka påstådda psykikinetiker:

"Jag låter dem först göra det på sitt eget speciella sätt . . . Sedan lär de sig efterhand att förfina det och göra det mer idiotsäkert. Till exempel kanske de säger i början: 'Ja, jag kan bara göra det i mitt eget rum när ingen ser på.' Det är

fullt klart att sådant inte duger. Vi arbetar med dem tills de först kan göra det i andras närvaro, sedan kanske utan att vidröra föremålet de vill påverka. Sedan kanske de till och med kan påverka föremålet när det ligger under ett förseglat glasskydd." (5)

Distinktionen mellan formell och informell forskning — undersökande och bestyrkande — finns inte bara i parapsykologin. Ta till exempel geologen som söker efter olja. Han prospekterar mark- eller havsområdet i fråga, väljer ut de ställen som verkar vara mest troliga som fyndorter på grundval av utseendet och hans egen erfarenhet, och rekommenderar provborrning på de mest lovande ställena. Som vi alla vet, finner man också olja ibland, men ofta inte. Det "formella" upprättandet av en oljekälla beror på resultaten av provborrningen.

En annan liknelse kan hämtas från de studier av autonom betingning som den framstående psykologen dr Neal Miller gjort. Sedan han väl upptäckt ett viktigt och tydligt "pålitligt" fenomen inom inlärningspsykologin, hände det likväl efter ett stort antal studier att effekten "försvann" och inte kunde upprepas. Han beslöt därför att lägga om forskningsstrategi från formell till undersökande. År 1974 skrev han:

"Vid undersökningen av eventuella terapeutiska tillämpningar av visceral inläring har de flesta forskare, jag själv medräknad, antagit strategin att först inrikta sig på att erhålla en avgörande stor och bestående verkan och skjuta upp tidsödande kontrollförsök tills vi är säkra på att vi också har ett fenomen som vi kan kontrollera." (6)

Min sista analogi är från medicins värld. I ett fall jag känner till hade en tandläkare i patientens mun funnit ett litet, egendomligt, vitt område som fått namnet "leukoplaki". Utlåtande inhämtades även från en munkirurg vid St. Louis bästa sjukhus. Han reagerade mycket allvarligt och rekommenderade provtagning. Långt senare fick patienten veta att kirurgen privat var till 99 procent övertygad om att denne led av cancer. Men hur glad blev inte patienten, när de patologiska proven visade att kirurgen haft fel och att det endast rörde sig om en ofarlig form av dermatit! Alla vetenskapsmän formulerar arbetshypoteser på grundval av preliminära uppgifter: de tillägger dessa gissningar olika grader av sannolikhet och arbetar med dem så gott de kan för att få dem bekräftade eller vederlagda. Det är inte ovanligt i *någon* vetenskapsgren att dessa gissningar visar sig felaktiga!

Försökspersonen kan bedraga

När man bevittnar ett föregivet paranormalt fenomen, säger det sig självt att man med rätt vetenskaplig inställning måste ge utrymme för möjligheten att man inte iakttagit psi utan något slags bedrägeri. Illusionister och andra utövar sin konst genom att låtsas telepati och psykikinesi. Mycket av den parapsykiska forskningen har gett nyttiga resultat (som också de argaste kritiker kunnat godtaga), såtillvida som den tjänat till att avslöja falska medier och andra charlataner. Som historien utvecklats måste man, då en nykomling på scenen anger sig som medium, beakta möjligheten att hans förmågor är bedrägeri.

Om en *experimentator* ertappas med att bedraga — vilket ibland händer i alla vetenskaper, parapsykologin inräknad — så är det brukligt att behandla *alla* forskarens uppgifter som "ovederhäftiga", d v s uppgifterna "bannlyses" från den vetenskapliga kunskapsmassan. Då man vanligen inte säkert vet, huruvida forskaren fuskat med alla sina uppgifter eller bara med vissa, intar man oftast den konservativa hållningen att betrakta *alla* uppgifterna som misstänkta. Att en experimentator fuskar är en allvarlig sak och medför vanligen att han förlorar sitt goda namn och får avbryta sin akademiska karriär, vilket en del må anse som en hård dom.

Betrakta nu det fall där en vanlig människa far med en s k vit lögn eller underlåter att deklarerar en extrainkomst eller bryter mot hastighetsbestämmelserna på motorvägen. Har vi rätt i att anse en sådan person för *ständigt* oärlig därför att han *en gång* varit det? Vissa människor anser nog det, men de flesta av oss tycker nog inte att det är orimligt antaga att en sådan person kan fortsätta att vara en på det hela taget ärlig, pålitlig och laglydig människa. *Det är mänskligt att fela*.

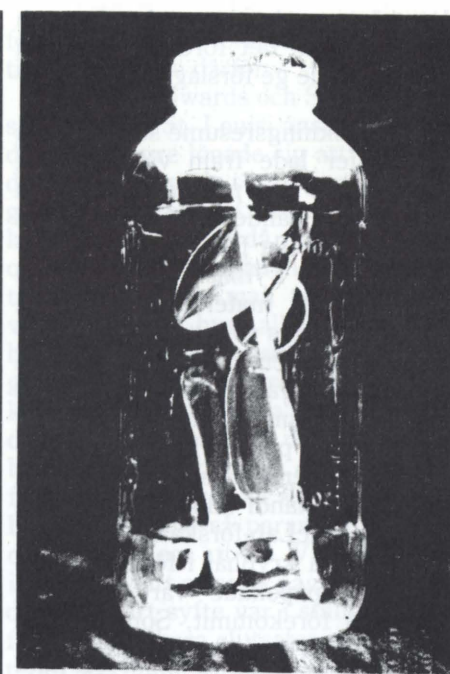
Betrakta *nu* fallet att en *försöksperson* efter en serie olika slags studier ertappas med bedrägeri vid ett parapsykologiskt experiment. Vad drar vi då för slutsats om personen och hans resultat vid föregående försök där inget bedrägeri uppdagades? I skrivande stund har parapsykologerna inte nått konsensus i denna omstridda fråga. Den strängaste och mest konservativa synpunkten är att en sådan försöksperson och hans resultat inte skall behandlas annorlunda än en experimentator som fuskar. Allt arbete med personen skall omedelbart upphöra och ett "avslöjande" publiceras. Denna åsikt företräds inte bara av Randi utan också av många parapsykologer. Om till exempel den israeliske estradören Uri Geller om så

bara en gång ertappas med att använda illusionisttrick, så hjälper det inte ens om två eller fler illusionister bevittnat att de iakttagit äkta psi-förmåga hos honom vid andra tillfällen. Enligt detta synsätt kan *inget* av Gellers resultat betraktas som paranormalt utan han är därefter "avslöjad som bedragare". Det är för farligt att ge utrymme för möjligheten av äkta fenomen bland de bedrägliga.

Av denna konservativa strategi måste en slutsats dragas som är bisarr i sin konsekvens: Om man uppdagar bedrägeri, existerar hädanefter inga experimentvillkor som är stränga nog att möjliggöra definitivt bevis för att personen verkligen presterat psi. En enda bedräglig handling kan för alltid förstöra möjligheten för kompetenta forskare att utesluta bedrägeri från den försökspersonens sida! En sådan synpunkt har likväl det goda med sig att den hindrar falska medier från att åsättas stämpeln att vara vetenskapligt godkända.

Enligt ett annat synsätt jämsställs försökspersonen mera med en vanlig människa som ibland är oärlig: försökspersonen *kan* förstås vara en durkdriven bedragare hela tiden, men endast en oärlig handling (eller till och med flera) räcker inte för att bevisa att bedrägeri förekommer vid *alla* försökstillfällena. Många parapsykologer medger att det i det förflutna funnits många personer som skulle varit skamlösa bedragare ifall de fått tillfälle men som ändå givit prov på de mest utomordentliga paranormala fenomen under de mest rigorösa villkor. Denna tredje kategori kallas "blandad mediumism".

Man skulle kunna befara att denna åsikt skulle hindra forskaren från att *någonsin* dra slutsatsen att bedrägeri kan förekomma. Men icke! Om bedrägeri förekommer ofta nog och tecken på psi uteblir under optimala och strängt kontrollerade förhållanden, så skall nog under den induktiva logikens tyngd slutsatsen bli rent bedrägeri. Men om forskaren tror att en försöksperson presterat övertygande bevis för psi på annat håll, så ogiltiggör det uppdagade bedrägeriet inte nödvändigtvis resultaten av andra försök som utförts under andra slags villkor. Detta var Mark Shafers inställning när han fann att Michael Edwards i smyg tryckte in startknappen på en så kallad Schmidt-maskin (slumptalsgenerator) en extra gång i hopp om att få högre poäng. Upprättat av bedrägeri bör dock leda till större vaksamhet i framtiden och en mer skeptisk inställning till resultat som sedan erhålls under informella förhållanden. Man kan rent av hävda att om formell forskning ännu inte utförts, så är det hög tid att börja med åtminstone *någon* sådan. Om en försöksperson fuskat en gång, så kan

han försöka igen. Forskaren må taga sig i akt!

Konservativ mot expansionistisk uppfattning

Eftersom hypotesen om psi är så starkt kontroversiell och rent av omstörtande till sin karaktär, lägger man helt naturligt stor vikt vid den korrekta utvärderingen av föregivna exempel på paranormala fenomen: har en viss kandidat äkta förmåga eller kan denna förklaras utan hänvisning till psi? Tag vilket psi-fenomen som helst, till exempel ett fall av påstådd levitation. Vi måste komma fram till ett bestämt ja eller nej i frågan om detta är eller inte är psi utifrån det material och den logik vi har att tillgå. På grund av svårigheten i denna process kan sådana avgöranden förstås bli riktiga eller felaktiga. De fyra möjliga fallen är:

- (1) riktigt antagande att det var psi,
- (2) riktigt förkastande såsom icke-psi,
- (3) oriktigt antagande av företeelsen såsom psi och
- (4) oriktigt förkastande av företeelsen såsom icke-psi.

Alla goda parapsykologer vill få så många fall 1 och 2 som möjligt och undvika fallen 3 och 4.

Statistikerna har kallat misstaget enligt fall 3 som "typ I" och det enligt fall 4 som "typ II". Jag framkastar nu att parapsykologer skiljer sig åt i avseende på hur de tenderar att göra dessa misstag. Den ena kategorin — som gör misstag av typen I — anser det vara ett större fel att *undgå* att upptäcka äkta psifenomen, när de faktiskt uppträder, än att någon gång godtaga något som psi vilket senare

Denna flaskas lock var fast tillslutet med kitt och förseglat med buteljharts, när Steve Shaw fick den för att försöka göra något paranormalt. Över en natt blev föremålen i flaskan hoptrasslade med varandra, vilket parapsykologen Berthold Schwartz ansåg omöjligt att åstadkomma på normalt sätt. Men Shaw hade skruvat loss locket, böjt föremålen och satt tillbaka locket igen — utan att bryta förseglingen. (Ur The Skeptical Inquirer.)

visar sig inte vara det. Sådana forskare kallar jag "expansionister". De föredrar att lägga ut näten så brett som möjligt i hopp om att upptäcka något nytt fenomen och därvid erövra ny mark åt vetenskapen. Det är en väsentligen *liberal* vetenskaplig inställning.

I motsats till dessa har vi dem som gör misstag av typen II, vilka jag kallar "konservativa". Sådana forskare är mer rädda — eller ser det som farligt — att begå misstaget att kalla ett fenomen för paranormalt om det senare visar sig inte vara det. De föredrar att någon gång gå miste om en verklig upptäckt framför att godkänna ett bedrägeri. De anser det bättre att ha en ofullständig katalog över naturen än en som vimlar av fel.

Varken den konservativa eller expansionistiska inställningen är "fel". Vardera medför sitt eget slag av misstag: i ena fallet direkt fel, i andra fallet förbiseenden. Dessa skiftar naturligtvis inte bara forskarna *emellan* utan också hos *en och samma* forskare, allt efter ifrågavarande anspråk på paranormal förmåga. Allmänt sett verkar det dock som om varje parapsykolog kan beskrivas som hörande till endera kategorin. (Mark Shafer är, menar jag, en klassisk expansionist, Peter Phillips i något mindre grad.) Frukta för eller tolerans mot en "falskt positiv" försöksperson är, misstänker jag starkt, roten och upphovet till de olika synpunkterna på hur man skall förfara med uppdagat bedrägeri av en försöksperson.

Parapsykologiska förbundets årsmöte 1981

En av de viktigaste händelserna under året för en parapsykolog är det årsmöte som Parapsykologiska förbundet (Parapsychological Association) håller varje år i augusti. Vid denna sammankomst presenteras avslutad forskning, symposier och rapporter om pågående forskning. Årsmötets handlingar publiceras i sammandrag i årsboken *Research in Parapsychology*. Denna bok är visserligen ett värdefullt vittnesbörd om årsmötet, men anses likväl inte kunna jämföras med en egentlig facktidsskrift, varav parapsykologin äger flera. Alla tilltänkta bidrag till årsmötens granskas naturligtvis noga av programkommittén och några förkastas, men enligt sakens natur och i likhet med de flesta akademiska konferenser är standarden sådan att resultat av både undersökande och formell forskning kan rapporteras.

År 1981 skulle årsmötet hållas vid Syracuse University i staten New York. Phillips och Shafer beslöt att till årets programkommitté sända in en rapport om det arbete med makro-PK som då utfördes vid MacLab. En resumé skickades in och accepterades såsom bidrag.

Forskarna planerade även att försöka sammanställa en videofilm innehållande de sekvenser som gav de tydligaste tecknen på makro-PK. Denna skulle visas under ett "arbetsmöte" (workshop) — en beteckning som väl återspeglar den ofullbordade karaktären hos det presenterade materialet. Resultat av sådana arbetsmöten publiceras faktiskt inte i *Research in Parapsychology*. Alldeles avgjort hade forskarna inte uppfattningen att filmen gav ögensågligt vetenskapligt bevis för makro-PK. De ville endast få veta den parapsykologiska kårens åsikter.

I början av juni 1981 skrev professor Phillips till mr Randi och frågade denne om han kunde skicka honom en videofilm om *förfalskad* psykokinetisk metallböjning jämte förklaringar av tricken. Hans tanke var att visa de två filmerna efter varandra vid arbetsmötet. "Vi hoppas att detta skall möjliggöra för oss att komma fram till ett bättre omdöme om beviskraften hos vår film", skrev Phillips. (7) "... om bedrägeri är möjligt inom ramen för vår uppläggning, så bör man misstänka att bedrägeri faktiskt har använts. Det är därför vi vill utbilda oss själva i bedrägeriets metoder, om vilka Er film kommer att ge mycket värdefull upplysning." (8)

Randi samtyckte generöst nog men krävde samtidigt att MacLab skulle

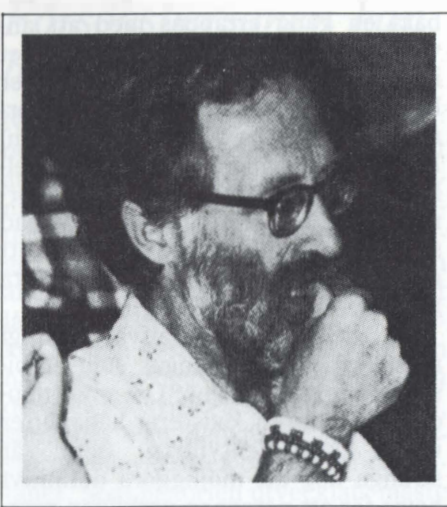
låta göra en kopia av bandet och skicka honom det före årsmötet, så att han kunde ge förslag, ifall han tillfrågades.

Den forskningsresumé som Phillips och Shafer lade fram vid årsmötet återspeglade den *personliga tro* båda hade om att händelserna de iakttagit under informella förhållanden sannolikt var äkta. I *filmen* klargjorde de emellertid att materialet inte ännu kunde betraktas som *vetenskapligt* acceptabelt: filmen var provisorisk och de bad om andra forskares råd om hur man skulle kunna göra en bättre. De församlade parapsykologerna uttryckte synnerligen stark kritik mot filmen. Mr Randi talade senare med de båda MacLab-forskarna, diskuterade möjliga kryphål i förutsättningarna och påpekade var bedrägeri kunde ha förekommit. Som resultat av alla dessa reaktioner från årsmötetsdeltagarna drog Phillips och Shafer slutsatsen att deras material var *mindre* beviskraftigt än de hade ansett. Följaktligen återkallade de exemplaren av forskningsresumén de hade distribuerat och kompletterade dessa, där det var tillämpligt, med sådana ord som "skenbart" och "föregivet". Det sammandrag som slutligen publicerades i årsmötets handlingar speglade denna omvärdering i konservativ riktning. När Edwards och Shaw fick se den förändrade texten, gjorde de klart att de var mycket upprörda över det underförstådda tvivlet på deras förmågor.

Ryktet

I något skede under årsmötet gick det ett rykte om att Edwards och Shaw egentligen var illusionister, som skickats ut av mr Randi för att "infiltrera" MacLab. Ryktet verkade osannolikt: ungdomarna kom från olika stater och hävdade att de aldrig hade träffat varandra förrän på MacLab. Om de båda hade konspirerat med Randi, så måste komplotten ha pågått under 21 månader. Vilken kritiker skulle vara så ihärdigt engagerad i bedrägeri och konspiration i en sådan omfattning? Det var inte heller möjligt att avgöra hur trovärdigt ryktet kunde vara. Det finns parapsykologer som hävdar att forskningen med de båda ynglingarna borde ha avbrutits omedelbart på grund av ryktet. Äntligen ett sätt att genast sätta stopp för någons psiforskning: sprid bara ryktet att någon planterat bedrägeri i den! Om rykten skall tagas på allvar, så måste det finnas någon grund för dem. Att så många människor gjorde det, vittnar både om den tveklaktiga kvaliteten hos materialet om makro-PK och tron att Randi var i stånd till *vad som helst!*

När forskarna reste hem till St.

Professor Peter R. Phillips. Foto James Randi.

Louis igen varken trodde de på ryktet eller försökte dementa det. Mr Randi var alltså vänlig och hjälpsam, gav till och med svagt beröm, som i detta brev av den 22 augusti 1981: "Jag anser att Era nuvarande ansträngningar, även om de inte resulterar i entydiga slutsatser om de ifrågavarande fenomenen, ändå kan vara nyttiga i att de visar att forskare kan följa en väg ända till slutet med flit och noggrannhet och kan (åtminstone) innebära varningar inför framtida arbete i denna riktning." (9) En liten besvikelse var att åtminstone två frågor om råd — den ena rörande en ny säkringsapparat och den andra kontakt med kompetenta illusionister på orten — inte verkar ha blivit besvarade av Randi.

En medlem av pressen bad om information om Edwards till en blivande tidskriftsartikel. Dr Phillips och Mark Shafer förberedde därför ett offentligt uttalande om *båda* försökspersonerna, daterat 1 september 1981. Dessa notiser utsäger klart att forskarna visserligen bevitnat många ovanliga händelser men ändå inte var övertygade om att någon av dem var av psykokinetiskt slag, eftersom alternativa normala förklaringar kunde ges för dem alla.

Vid det följande besöket i St. Louis, i oktober, fick Edwards och Shaw höra om reaktionen på årsmötet och att i framtiden endast regelrätta experiment kunde ha något värde. De fick även veta om ryktet, som de bara skrattade åt. De fick inte den direkta frågan: "Bluffar ni?" Ty om de hade ljugit konsekvent vid föregående tillfällen, vilken anledning fanns då att förvänta sig att de nu skulle tala sanning? Och som tidigare sagts skulle ett jakande svar möjligen kunna vara förenligt med blandat mediumskap. Vidare ställdes faktiskt en fråga som innebar detsamma: under ynglingarnas besök brukade man i oanvända rum upptäcka något böjt bestick — det finns en teori om att medier kan

bära på ett vidsträckt "kraftfält". När Janet Jungkuntz en dag fann ett sådant böjt föremål på sitt kontor, visade hon det för Shaw och frågade, mycket muntert men ändå allvarligt menat: "Är det du som har gjort det här?" och gjorde en gest som antydde böjning på helt normalt sätt. Shaw bekräftade sin oskuld. Han hävdade senare att han uppfattat att hon menade paranormal böjning. Ändå hade ingen annan uppfattat det så. Jag var själv med.

Slutskedet i forskningen

De båda ungdomarna fördes till MacLab bara ytterligare fyra gånger. Allt som allt förbrukade de dock avsevärt mer tid under detta formella skede av forskningen än i undersökningsskedet. Om de gjorde försök till metallböjning, så betraktades dessa som enbart "övningsuppgifter" eller "uppvärmning" före en formell session: de effekter man då fick kunde inte i något hänseende betraktas som egentligt vetenskapligt bevis. Bara formella experiment räknades: syftet var att få goda effekter under oantastliga förhållanden. Pojkarna provade ett prekognitionstest helt utan framgång. De testades med den nya datorstyrda säkringsapparaten: Shaw visade inga prov på psykikinesi, medan Edwards visade vad som tycktes vara knappt signifikanta resultat fast ingalunda dramatiska. Man gjorde också ett komplicerat experiment med gissning på bilder under fyra förutsättningar. De enda anmärkningsvärda resultaten erhöles med Shaw och var rätt obetydliga, marginella resultat som kunde bero på slumpen. Slutligen gjorde man ett experiment där försökspersonerna fick hålla i förseglade flaskor med saltlösning, som senare användes att vattna groende råg med. Groddar som fick vatten som sålunda "behandlats" av pojkarna växte faktiskt *mindre* än kontrollgroddarna, som hade vattnats med obehandlat saltvatten! Om de båda fortfarande ägde paranormal förmåga, så visade den sig inte särskilt effektiv!

Dessa föga märkliga resultat beskrevs i forskningsresuméer som framlades inför Parapsykologiska förbundets årsmöte 1982, som hölls i Cambridge. Resuméerna publicerades först i årsmötets handlingar, men därutöver fanns inga planer om att avge fylligare redogörelser till fackpressen. Metodiken var mer anmärkningsvärd än resultaten. När en tidning bad om närmare detaljer för en artikel om ESP-experimentet med bildgissning, fick journalisten veta att materialet inte var så starkt att det kunde styrka åsikten att paranormal

förmåga hade företetts. Informationen nekades därför.

Eftersom Edwards och Shaw bodde så långt från St. Louis, ansåg man att det inte längre lönade sig att bekosta deras resor, om de skulle fortsätta att ge så klena resultat. De skulle ringa laboratoriet då och då för att varsko oss när de var tillgängliga för framtida arbete, men man avrådde dem vänligt från att hysa alltför stora förhoppningar. Man ansåg det lämpligare att *andra* forskare försökte bekräfta deras eventuella förmågor. Vi drog inte slutsatsen att de måste vara bedragare utan bara att det efter omfattande testning visat sig, att de inte betedde sig alls så paranormalt som de hade fått oss att tro. Vi hade inget intresse av att ertappa någon med bedrägeri; vårt syfte var i stället att nå fram till hållbara slutsatser om kvaliteten hos människors psi-prestationer under bästa möjliga förhållanden.

Ryktet talar sant!

I sista veckan av januari 1983 samman kallade tidskriften *Discovery* en presskonferens i New York. Där tillkännagav James Randi att Edwards och Shaw var illusionister utskickade av honom för att "testa parapsykologernas säkerhetsåtgärder mot bedrägeri". Försökspersonerna ifråga var närvarande för att bekräfta påståendets sanning.

Randi hade gett hela planen kodnamnet "Projekt Alfa" och ville helst beskriva det som ett "sociologiskt experiment". Den enda "hypotes" som nämdes under presskonferensen var att "paraforskarna inte förmår upprätta ordentliga testprocedurer, och utan en kompetent illusionist närvarande kan de inte planera och utföra sina tester på ett tillfredsställande sätt". I en senare, skriven redogörelse "omformulerades" detta till "parapsykologerna vägrar att taga emot hjälp av kompetenta illusionister i planeringen av sina kontrollåtgärder och upptäcker därför inte när vissa enkla magiska trick används".

Lägg märke till att Randi inte nämner huruvida dessa uttalanden avser undersökande eller formella forskningsförhållanden! Hans hypoteser kan därför sägas vara sanna *endast* om (i) han beskrev undersökande arbete som föregavs vara formellt, och om (ii) han så mycket som möjligt undvek att nämna något om det formella arbetet och om hur lämpliga betingelser planerades och upprättades *utan* att någon illusionist var närvarande eller, som det mestadels skedde, hjälpte till.

Randi fortsatte att småda det tidiga arbetet vid MacLab och gjorde sig lustig över bristen på säkerhetsåtgärder. Därigenom förvrängde han full-

ständigt syftet med det undersökande arbetet och tycktes antaga att det enda forskningsarbetet värt besväret var av det formella slaget: *allt* annat var blott ett bevis på inkompetens och slöseri med pengar.

Avslöjandet av Projekt Alfa ledde omedelbart till att bedrägeriet fick omfattande publicitet i såväl stora tidningar som *New York Times*, *Washington Post* och *San Francisco Chronicle* som i St. Louis lokalpress. Randi framträdde i otaliga TV- och radio-shower — och har i skrivande stund alltså många engagemang som gästföreläsare. Många vetenskapliga tidskrifter som *Discover* och *Omni* publicerade saken.

Etiska problem med Projekt Alfa

Två månader efter det att stormen bröt ut omkring Randis bluff sändes i brittisk TV ett program med titeln "Böj, böj, böj". I denna dokumentär presenterades en omfattande undersökning av problemet med paranormal metallböjning. Enligt ett reportage i London-tidningen *Psychic News* "... gick programmet tillbaka till den tidpunkt ett år tidigare, då Randi konfronterades med den direkta frågan, huruvida Steve Shaw och Mike Edwards hade 'planterats' av honom."

"Det är absolut inte sant", svarade han. "Jag har en viss etik i det här arbetet."

"Jag skulle aldrig försöka bedraga eller förlöjliga en forskare." (10)

Om reportaget talar sant, så kan läsaren nog draga sina egna slutsatser.

Den etiska fråga som närmast kommer upp rör det omfattande bruket av bedrägeri. Ett antal av Shaws och Edwards åtgärder kan sannolikt betecknas som brottsliga. Exempel är "nätternas då det skedde oförklarliga metallböjningar på laboratoriet". Duon hade lämnat ett fönster olåst, återvänt mitt i natten, olovligen tagit sig in i lokalerna och fysiskt böjt alla föremål som senare påträffades.

Om det är riktigt att betrakta Alfa som i något hänseende ett genuint experiment, så kan ett visst inslag av bedrägeri vara befogat med motivationen att bedrägeri ibland är nödvändigt i socialvetenskapliga studier. Psykologistuderande blir så vana vid sådana "täckhistorier" och dylikt att de *förväntar* sig bedrägeri när de själva är försökspersoner! Problemet med detta argument är att James Randi varken är vetenskapsman eller akademiker (vilket han glatt medger) och därför inte anser sig alls tvungen att följa samma etiska riktlinjer som

antagits på forskningsinstitutioner för att skydda försökspersoner mot utnyttjande och andra men. Vid Washington University måste all tilltänkt forskning med människor underkastas noggrann granskning av en särskild kommitté. Det verkar osannolikt att mr Randis "experiment" skulle ha godkänts. William Broad skrev i *New York Times*:

"Om mr Randi varit psykolog, skulle bluffen i själva verket ha försatt honom i en mycket obehaglig situation. 'Det verkar som om detta tillhört vårt område', sade dr David Mills, chef för Etiska byrån vid Amerikanska psykologförbundet. 'Kommittén uttalar klander när den finner att skada åsamkats.' " (11)

Om Randi vill åtnjuta vetenskapsmannens förmåner, så måste han bestämt ikläda sig vetenskapsmannens ansvar, i synnerhet vad avser uppförandet mot människor han experimenterat med. Men om Projekt Alfa *inte* skall uppfattas som ett vetenskapligt experiment, så vad var det då?

Det mest frånstötande i mr Randis handlande i hela denna sak — och något som upprörde inte bara de flesta parapsykologer utan också många kritiker som annars varit välvilligt inställda till illusionisten — var det sätt på vilket han valde att avsluta och avslöja sin bluff. Det *humana* sättet att avsluta projektet vore att ha förelagt dr Phillips sina rön och sedan kanske publicerat en artikel i en tidskrift med möjlighet till fri debatt kolleger emellan. Istället vände sig Randi genast till allmänheten, inbjöd till presskonferens i New York. Han försäkrade sig därmed om största möjliga uppmärksamhet i massmedia. Ännu tveklaktigare var att Peter Phillips inte var inbjuden till presskonferensen för att ge sin version av saken! Flera månader senare publicerade Randi en artikel i *Skeptical Inquirer* men först sedan åtskilliga skeva, tendentiösa och ofta rent felaktiga påståenden cirkulerat i pressen över hela Förenta staterna.

Det bör därför inte förvåna att man till slut började mer allmänt diskutera Randis *motiv* till själva bluffen. Har Randi en ärlig önskan att hjälpa parapsykologerna? Eller använder han sina illusionistförmågor endast för att ställa sig själv i publicitetens strålkastarljus? Har han inte mera uppträtt som showartist än vetenskapsman?

En sista episod, som kan kasta ljus över dessa frågor, rör två offentliga uttalanden som gjordes om Edwards och Shaw omedelbart efter 1981 års Parapsykologiska årsmöte. Där sådes som bekant att det material som anfördes för paranormal förmåga hos pojkar saknade beviskraft, efter som alternativa förklaringar kunde

anges för fenomenen så långt man observerat dem. Dessa nämndes i pressmeddelandet Washington University skickade ut samma dag Randi höll sin presskonferens. De utgjorde exempel på den viktiga skillnaden mellan privata uppfattningar och offentliga, vetenskapliga uttalanden. Detta undergrävde mr Randis påståenden, och ryktet — vilket vi kanske bör lyssna till! — talar om att han var mycket upprörd när han fick veta om dessa uttalanden. Han gick till och med så långt att han misstänkte att dokumenten hade förfalskats av WU:s pressavdelning samma dag som han höll sin presskonferens! Det verkar som om bedragare räknar med att själva bli bedragna! Dr Phillips skrev i ett brev till illusionisten:

"Jag måste medge att jag är förbryllad över hur svårt Ni tycks ha att acceptera vårt uttalande för vad det är. Det visar att vi var betydligt mer skeptiska och försiktiga gentemot Mike och Steve än Ni trodde. Men det borde väl rendera oss Ert beröm?" (12)

Mr Randi godtog till sist uttalandets äkthet och tog sedan åt sig förtjänsten av MacLabs "plötsliga omsvängning" till försiktighet!

Några positiva resultat av bluffen

I privata brev om än inte offentligt har mr Randi flera gånger uttalat att MacLab "bestått provet" och "rehabiliterat sig mer än tillräckligt" (13). Han har sagt, och de båda ynglingarna har undertecknat uttalanden med innebörden att de inte kunde bekräfta under de formella förhållanden som de underkastades. Överst på vår lista över positiva resultat kan vi alltså notera att tre kompetenta illusionister trots sin beslutsamt genomförda sammansvärjning inte var i stånd att lura sina offer att publicera officiella vetenskapliga uttalanden om att deras förmågor var äkta. Den vetenskapliga metoden visade sin styrka i att hindra en falsk positiv slutsats: inga nya gudar släpptes in i parapsykologins panteon. Mr Randi må hävda att detta skedde *endast* tack vare det bistånd han gav. Denna artikel kan bidra till att påvisa det osannolika i det anspråket.

Parapsykologer har rådfrågat illusionister tidigare i sitt arbete med föregivet paranormala försökspersoner, men detta har inte skett särskilt ofta. Många uppläggningar för testning av påstådda medier är *förmodligen* alldeles tillräckliga, men insikten har nu konkretiserats att en kompetent illusionist kan bidra med något värdefullt i vissa typer av experiment, antingen genom att biträda vid

uppläggnings eller genom att granska lämpligheten av befintliga uppläggningar. En rapport som nämner att en sådan konsult vidtalats får mer tyngd inför kritikerna och borde förmå dem att taga resultaten mer på allvar. Problem skulle ändå kunna kvarstå, eftersom vissa illusionister kan ifrågasätta konsultens kompetens — i synnerhet om positiva resultat hävdas! — men dessa svårigheter kan säkert övervinnas.

På parapsykologiska förbundets årsmöte 1983 antog Rådet följande resolution:

"Historiskt sett har parapsykologerna betjänat sig av experter med sakkunskap på för dem relevanta områden: statistiker, ingenjörer och — ibland — illusionister. Förbundet välkomnar samarbete med illusionister som genom sitt tidigare uppträdande och medlemskap i aktade organisationer bibehållit en hög nivå i sin professionalism och iakttagit magikerförbundets etiska kod. Vi menar att det är till nackdel för både parapsykologer och illusionister att ha samröre med magiker som inte uppfyller dessa krav och som torde utnyttja kontakten för egen vinning. Följaktligen har Parapsykologiska förbundets råd enhälligt beslutat att av sådana organisationer som International Brotherhood of Magicians, Society of American Magicians och Psychic Entertainers Association be om en förteckning över sådana av deras medlemmar som oavsett sina åsikter om psi är redo att rådgöra med Förbundets medlemmar rörande lämpliga kontrollåtgärder mot bedrägeri. Vi ser fram emot ett fruktbart samarbete med dessa personer."

Trots tveklaktiga inslag i Randis bluff har ändå *något* positivt för parapsykologin blivit resultatet. Det är ödet ironi att Randi själv genom sin falskhet och sensationslystnad diskvalificerat sig för vidare deltagande i den process han själv bidragit till att sätta igång.

Fotnoter

- 1 Brev från J.R. Till P.R.P., 30 december 1979.
- 2 Auerbach, Loyd M., Project Alpha: showmanship vs science. *ASPR Newsletter*, IX, nummer 2, april 1983 ss. 1-2.
- 3 Phillips, Peter R., A brief report on recent experiences with fraudulent subjects. McDonnell Laboratory for Psychological Research, Washington University, St. Louis, MO 63130, mars 1983.
- 4 Rhine, J.B., *Extra-Sensory Perception*, Brandon Press: Brookline Village, MA, 1964 (först publicerad år 1934).
- 5 Swanson, Kristen, WU's psychic researcher. *Clayton Citizen*, 9, nummer 53, onsdagen 26 september 1979.
- 6 Miller, Neal E. & Dworkin, B.R., Vis-

Forts. på sidan 25

CSICOP-konferens i London

På en presskonferens i London i juni visade illusionisten David Berglas upp en jättestor symbolisk check på 250.000 pund — det är den sammanlagda summan av de pris som olika skeptiker erbjudit den som under vetenskaplig kontroll kan visa upp något paranormalt fenomen.

Presskonferensen hölls i samband med en internationell konferens som skeptikerorganisationen CSICOP höll i London 28-29 juni.

En rad föredragshållare framträdde. Philip J. Klass pratade mot tron på flygande tefat. Han sa bland annat att han föreslagit J. Allen Hynek att ett, två eller tre utomordentliga UFO-fall skulle läggas fram till bedömning av amerikanska vetenskapsakademien. Efter sex månader hade Hynek ännu inte svarat på förslaget, meddelade Klass.

Philip Klass gjorde tre förutsägelser: 1) Hynek kommer aldrig att acceptera utmaningen. 2) Ingen av konferensens deltagare kommer under sin livstid att få se ett UFO. 3) Tron på UFO kommer att överleva samtliga konferensdeltagare.

Klass utmanar envar som tror på flygande tefat: Om någon vill förutsäga att ett tefat kommer att landa

på jorden, så är Klass beredd att betala den personen 10.000 dollar, om en landning sker inom fem år från förutsägelens datum. Den som utmanar Klass får betala honom 100 dollar varje år som ingen landning sker, men max under fem år. Frågan om landning verkligen ägt rum skall bedömas av amerikanska vetenskapsakademien.

Melvin Harris har studerat fallet med de s k Bloxham-banden. Arnall Bloxham var hypnoterapeut. (Han påstod också att han i ett tidigare liv varit Sir Francis Drake.) Han använde patienter för experiment att genom hypnos minnas tidigare inkarnationer. En del av de berättelser om tidigare liv som gjort det starkaste intrycket kommer från en walesisk kvinna, Jane Evans. Några av hennes uppgifter har emellertid fallit samman inför motbevis, exempelvis vad hon berättat om York i gamla tider. En massaker placerades i fel århundrade, och ett judiskt ghetto hade aldrig existerat. Harris har finkammat historiska romaner som behandlar de tider då Jane Evans skall ha varit inkarnerad tidigare. En del personer som hon berättar om, har samma drag som påhittade gestalter i en ro-

man av Louis de Wohl från 1947, *The Living Wood*.

Ray Hyman talade om parapsykologin som en svag vetenskap. Han hade studerat rapporter om ganzfeldexperiment (experiment med sinnesavskärmning) som parapsykologerna själva betraktar som mycket lovande. Det har uppgetts att 55 procent av 42 experiment 1974-1981 har varit framgångsrika. Men Hyman sa att han upptäckt en tendens hos forskare att rapportera lyckade experiment och utesluta experiment som inte gett positivt resultat. Dessutom hade flera av forskarna använt otillfredsställande metoder för slumpmässigt urval av de kort som försökspersonerna gissat på, och flera hade inte alls nämnt vilken metod de använt. (I endast 26 procent av experimenten hade lämpliga slumpurvalsmetoder förekommit.) Hyman menar att det finns alltför mycket som är tveksamt med ganzfeldexperimenten för att man skall kunna åberopa dem inför utomstående som bevis på psi. Högst 30 procent av dessa experiment kunde bedömas som framgångsrika.

Källa: The Skeptical Inquirer, vinter-numret 1985-1986.

Esoterisk vecka

23—28 juni

1.350:—

Vi söker öka tilliten till Den Skapande Kärlekskraften och tränar oss att använda intuitionen — den inre kunskapens röst — samt arbetar på att se planen, den yttersta meningen med den inkarnering vi valt den här gången, för att medvetet kunna verka för den.

Olika slags intuitionsträning, meditation, visualiseringar, konfessionslös bön, symbolritual, målning, helande utveckling med hjälp av färg och ljud mm.

Vi kommer också att läsa ur olika skrifter och böcker, skriva själva och diskutera idéer och tankar för att träna den nödvändiga samverkan mellan känsla och logik.

Mottagning och kurser:

Hälsans Hus, Fjällgatan 23 A, Stockholm

Tel. 08-85 41 77

Färg som helande kraft

24—25 maj, helgkurs

550:—

Från indisk och egyptisk färghealingtradition, över Steiner och Kandinsky till dagens färgpsykologi och konkret färgvisualisering.

Färg = Ljus, Ljus = Liv.

Färg är också symboler för våra energicentra och fungerar som kropps/själs balanserare.

Numerologisk konsultation

Jag vill försöka hjälpa Dig att se Dina resurser tydligare och öka Din tilltro till dem, se var Du är i livsutvecklingen samt peka på reinkarnationsmönstret som kan vara Dig till hjälp.

ANNIKA LANGLET

Postadress: Mellanjärva Gård

171 67 Solna

Granskning av eldsvandring

Eldsvandrare brukar säga att deras framgångar beror på andens makt över materien, på mystiska krafter eller på märkliga fysiologiska verkningar. Den verkliga fysiska och psykiska förklaringen är mycket intressantare.

Av Bernard J. Leikind och William J. McCarthy

I århundraden har vissa människor i olika kulturer världen runt gått på glödande kol utan att bränna sig. Detta fenomen förbinds vanligen med religiösa ritualer, och framgången brukar förklaras med att andliga eller mystiska krafter skyddar eldsvandrarna — krafter som man bara kan få tillgång till efter långvariga studier och omsorgsfulla förberedelser. Under det senaste året eller däromkring har många i USA gått på glödande kol inom ramen för självhjälpsseminarier som sägs lära deltagarna att övervinna sin fruktan eller ta befälet över sitt liv och ha framgång. Efter-som eldsvandringen för de flesta av oss verkar så mystisk, eller rentav omöjlig, fungerar den som ett kraftfullt verktyg för övertalning. Den övertygar eldsvandrarna om att allt de har fått lära sig på seminariet måste vara riktigt.

Vi har granskat eldsvandring i Los Angeles så som det lärs ut och utövas av Tony Robbins vid *Robbins Research Institute*. Vi deltog i en eldsvandring på hösten 1984. Den ene av oss (WJM) deltog också i seminariet, den andre (BJL) gjorde det inte, eftersom han ville pröva antagandet att den träning som seminariet erbjöd inte var nödvändig för en eldsvandring.

Hur granskningen inleddes

En förmiddag i april 1984 läste jag (BJL) en artikel i *Los Angeles Times* med rubriken *Firewalking, The Curious Hot Foot It to a New Fad* (Krier 1984). Den var stort uppslagen, började på första sidan, fortsatte med att ta upp halva sidan 3 och innehöll tre stora foton. Ett av dessa föreställde en kraftigt byggd man i mörk kostym djärvt på väg över ett lager glödande kol.

Artikeln var full av påståenden från eldsvandringsledarna, till exempel följande uttalande av Tolly Burkan, en gång känd som "Tolly The Clown" och nu en av USAs mest kända eldsvandringsgurur:

"Bara man koncentrerar sig på tanken att man inte kommer att bli skadad så förändras kroppskemin. Faktum är att vid många eldsvandringsritualer världen runt så sägs tron vara det enda som behövs."

I hela artikeln var eldsvandrarna överens om att speciella psykiska krafter förändrade de normala fysiska processerna. Nu råkade jag ha läst en artikel om eldsvandring i spalten "Amateur Scientist" i *Scientific American* (Walker 1977). Jag hade faktiskt sett artikelförfattaren, professor Jearl Walker vid Cleveland State University, doppa fingrarna i

smält bly, och jag visste att han hade gått på glödande kol under sina föreläsningar. Walker förklarade denna förmåga med Leidenfrosteffekten: närvaron av ett tunt lager vattenånga, som leder värme dåligt, från fukt på fötterna, antingen från svetten eller från fuktiga ämnen runt kolen.

Jag trodde alltså att jag visste hur eldsvandring gick till, och jag trodde förvisso att det inte hade någonting att göra med de märkliga krafter som nämndes i artikeln i *Los Angeles Times*. Jag ringde upp journalisten och blev tillsagd att skriva en insändare om saken. Jag ringde upp en skeptisk läkare som hade citerats i artikeln, och han började hänvisa de journalister som kontaktade honom om eldsvandring till mig.

Något senare intervjuades Tony Robbins, en av de ledande eldsvandrarna, i ett telefonväktarprogram på lokalradion. När jag fick höra talas om programmet ringde jag upp radiostationen och frågade om jag kunde få det på band. Intervjuaren, Bill Jenkins, hade själv gått på glödande kol och trodde på eldsvandrarnas mystiska psykiska krafter. När jag talade om för honom vad jag ansåg blev han mycket upprörd och sade att det inte behövdes något vatten. Han sade åt mig att gå på ett seminarium och se efter själv. Det gick jag med på.

På så vis kom det sig att min psykologvän Bill och jag en kväll i novem-

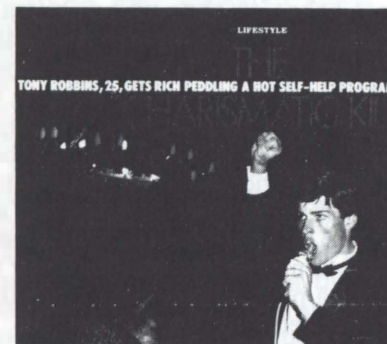
ber 1984 körde upp till kullarna nedanför San Gabriel Mountain ovanför Burbank, för att närvara som gäster vid ett eldsvandringsseminarium som leddes av Tony Robbins' grupp.

Jag var mycket nervös. Jag hade talat om för alla i min omgivning att jag visste hur det gick till och att jag kunde göra det utan den föreskrivna träningen. Jag visste inte riktigt vilket som skulle göra mest ont: ett par röda, brända fötter eller ett rött, generat ansikte. Som försiktighetsåtgärd hade jag ringt min läkare och bett honom om råd hur jag skulle kurer eventuella brännsår. Han sade att det inte skulle vara särskilt välbeträkt av mig att bränna fötterna ens i vetenskapens namn och att bästa kuren var att låta bli. Bill å andra sidan tänkte vara med om träningen men inte genomföra någon eldsvandring — vänskapen har sina gränser — så han kände sig ganska uppåt.

Vad hände på seminariet?

Medan Bernie oroade sig över sin vandring på glödande kol kände jag (WJM) mest av allt spänningen inför ett nytt äventyr. Jag riskerade inte att bränna upp fötterna, eftersom jag inte skulle göra någon eldsvandring. Jag skulle bara titta på och lära mig en del. Vad är det för slags människor som är villiga att betala 125 dollar för nöjet att riskera fotsulorna? Vad skulle träningen gå ut på? Kunde människor verkligen gå på glödande kol utan att bränna sig? Visste Bernie vad han talade om? Skulle jag bli tvungen att skjutsa hem honom efteråt?

Affischerna som gjorde reklam för eldsvandringsupplevelsen och flera andra seminarier påstod att den som deltog i övningarna skulle få hjälp med att övervinna rädslor de haft i årtal, till exempel klaustrofobi, skulle bli av med laster för livet som att röka eller äta för mycket och skulle botas för impotens och kronisk depression — och alltsammans på en eller ett par timmar. Sammankomsterna sades kunna hjälpa studenter

Tony Robbins på en bild i tidskriften *Life*.

att läsa effektivare och träna människor att genast komma på det effektivaste sättet att kommunicera med människor och övertala dem. Affischen lovade att deltagarna skulle få större förtroende för sin egen förmåga att uppnå vilket viktigt mål som helst, att komma över tidigare misslyckanden och att lyckas med till synes omöjliga uppgifter. Beviset på dessa nya förmågor var att man kunde gå på eld. Tusentals människor hade redan lyckats.

Deltagarna var ett åttiotal, ur medelklassen. Genomsnittsåldern var omkring 35 år och könsfördelningen ganska jämn. De allra flesta deltagarna var vita och ganska formellt klädda. De verkade nervöst sällskapliga, ungefär som en skolklass som pratar före en skrivning. Bland dem jag talade med fanns advokater, läkare, sekreterare och reklamkon-sulter.

Seminariet avhölls i ett konferensrum på ett hotell, med hopvikbara stolar uppställda i halvcirkel runt en tillfälligt uppförd estrad. Det fanns ett avancerat högtalarsystem och modern underhållningsmusik.

Tony Robbins är lång och kraftigt byggd. Han har en massa energi och en behaglig, kraftfull personlighet. Han ledde träningen alla sex timmarna och bistods av en liten armé frivilliga medhjälpare och personal. Kanske upp till en femtedel av deltagarna hade varit med om seminariet förut och hade kommit hit för att få en repetition.

Robbins sade åt deltagarna att de var "besläktade" själar. Han försäkrade dem att de skulle kunna lyckas lika bra som han helt enkelt genom att följa de råd han skulle ge dem den kvällen.

Han varnade för defaitistiskt tänkande och sade att rädslan för att misslyckas utplånar initiativkraften och hindrar en från att handla. Han sade att dumma människor kan lyckas medan sådana som sägs vara kloka misslyckas, därför att de dumma kanske fortsätter trots alla besvikelser medan de kloka säger att det är omöjligt.

Efter ungefär en timme klappade vi alla åttio händerna i takt och sjöng "ja, ja, ja", samtidigt som vi i gasmarsch gick ut ur rummet och ned till parkeringsplatsen för att titta på de eldar vi snart skulle gå på. Vårt sjungna "ja" var det svar vi ville ha på frågan vi alla hade i huvudet: "Kan jag gå på glödande kol utan att bränna mig?" Den handklappande folkmassan ställde sig runt en rabatt med färskt gräs mitt på pakeringsplatsen. Där brann två våldsamt språkande vedbrasor. Hettan kändes särskilt intensiv i den kalla november-natten. Robbins uppmanade oss att blunda och föreställa oss att vi genomförde en framgångsrik eldsvand-

Artikelförfattaren Leikind går på glödande kol.

ring.

"Vad skall ni göra", frågade han, "när ni har lyckats? Då skall ni fira!"

Han föreslog att vi skulle föreställa oss att vi just hade gjort en framgångsrik eldsvandring, knyta näven i luften och skrika ut den segerglädje vi skulle känna efter en sådan enastående framgång. I flera minuter såg det ut som om ett antal galningar knöt näven mot natthimlen och skrek "Tjoho!" och "Jag klarat!" De övriga hotellgästerna kanske tog larmet som ytterligare ett bevis på att allt det konstiga de hade hört om Kalifornien var sant.

Vi återvände till seminarierummet, där Robbins hade framställt sig själv som ett föredöme som vi skulle försöka efterlikna. Han sade åt oss gång på gång att han inte var annorlunda än vi, att han hade lidit av samma oro och rädsla som vi och att han ändå hade lyckats gå på glödande kol många, många gånger utan att bränna sig. Han uppmuntrade oss också allesammans att tänka på tidigare framgångar och att påminna oss själva all vår outnyttjade kraft.

Han sade att "vi alla är mestare" och att vår rädsla ofta är omotiverad och bör ignoreras. Han räknade upp fem steg på vägen till att bli fri från all rädsla: identifiera den, analysera ihjäl den, var villig att acceptera det värsta, var villig att acceptera det bästa och handla sedan.

Efter halva seminariet började Robbins beskriva neurolingvistisk programmering, en teknik som han påstod kunde göra det möjligt för dem som använde sig av den att bota människor från tumörer och långvariga psykiska problem på en bråkdel av den tid som konventionell behandling krävde. Han påstod att neurolingvistisk programmering gjorde det möjligt för honom att läsa människornas motiv som i en öppen bok. Han sade att neurolingvistisk programmering

gav honom en sådan kraft att han kunde ge en kvinna orgasm mot hennes vilja utan att röra vid henne. Han påstod att han på nittio minuter hade botat en man för impotens och långvarigt narkotikaberoende och att han kunde återkalla en hjärndöd till livet.

Under tiden väntade Bernie oroligt nere vid brasorna. Han pratade med vakterna och mätte temperaturen med en pyrometer som han hade tagit med sig. Eldarna var varma, 800-1000 grader Celsius. Han svettades. När han sedan kom tillbaka till hotelllobbyn bladdrade han nervöst igenom Kittels lärobok *Thermal Physics*. Senare berättade han för mig:

"Kanske missade jag någonting när jag löste korsord på föreläsningarna i stället för att anteckna."

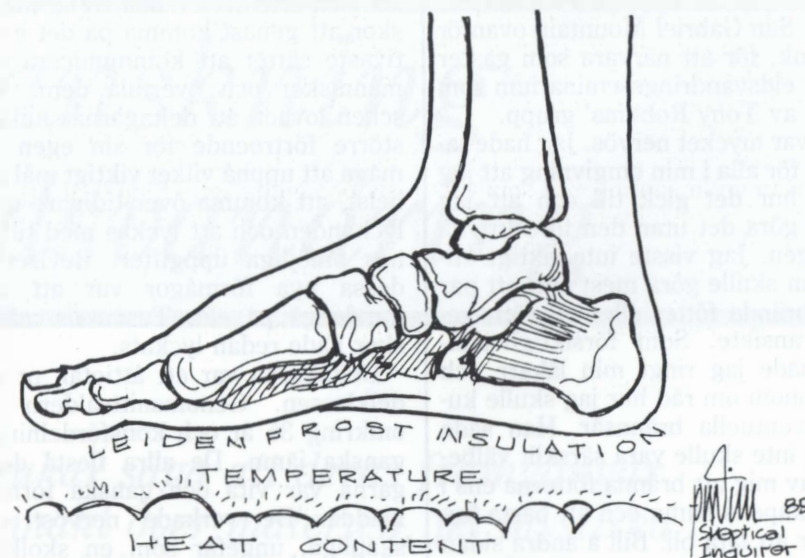
Till slut, vid ettiden på natten, nådde seminariet sin kulmen. Robbins gav oss några tips om hur man går på glödande kol. Han sade att vi kunde bränna benen av oss om vi inte följde hans instruktioner. Vi skulle gå, inte springa, ta djupa andetag, vara mycket raka i ryggen, se upp mot himlen, föreställa oss en sval plats och sjunga "sval mossor, sval mossor" medan vi gick. Till slut skulle vi snabbt och omsorgsfullt torka oss om fötterna och sedan fira vår framgång.

Vi tog av oss strumporna och skorna, rullade upp byxbenen och gick i gåsmarsch ned till parkeringsplatsen samtidigt som vi sjöng "ja, ja". Arbetare höll på att skyffla isär brasorna och spred ut de brinnande kolen i tunna lager, 2,5-3 meter långa. Värmen var så stark att vi måste blunda och ta ett steg bakåt när vi stod nära eldarna. Brinnande askflagor svävade i luften.

Robbins var den förste som gick över de glödande kolen. Flera ur personalen följde sedan hans exempel, den ena efter den andra. De följde instruktionerna noga och överdrivet, så att vi skulle fatta hur det gick till. De flåsade högljutt alldeles innan de satte fötterna på kolen, och sedan gick de stelbent över med blicken riktad mot skyn.

Pressfotografernas blixtrar lyste upp scenen. De fick bara fotografera personalen. Eleverna skulle kunna bli distraherade för lätt, sade Robbins. De skulle kunna tappa koncentrationen och bränna sig. (En av de få gånger som Robbins erkänner att han bränt sig under en eldsvandring var när han genomförde en sådan samtidigt som han blev TV-filmad och distraherades av speakern.)

Vi var uppåt och inspirerade av snacket innan. Folk började gå över de glödande kolen och skrek upphetsat, uppmuntrade dem som inte hade gått än och gratulerade dem som hade klarat av det. Det var hela tiden någon som gick på det ena eller det

Leidenfrost insulation = leidenfrostisolering. Heat content = värmevolym.

andra av de båda kollagren. Följden blev att eldsvandringssupplevelsen omgavs av en hel del liv och rörelse. Det framgick inte riktigt varför eldsvandringssledarna uppmuntrar allt detta distraherande tumult samtidigt som de säger att några fotoblixtrar skulle distrahera eldsvandrarna. Vid slutet av seminariet hade jag dragits med av gruppandan och var en av de första som gick över de glödande kolen. Jag var alldeles hänförd.

Det var mer än 90 procent av deltagarna som gick, eller omkring 80 ömfotingar. Mycket få fick blåsor — eller erkände i varje fall att de hade fått det. Bernie såg däremot två kvinnor som fick blåsor då han var med på en annan eldsvandring, och det har rapporterats andra.

Medan seminariedeltagarna höll på och gick försökte jag ta bilder av fotspåren som jag tydligt såg i de glödande kolen. När trängseln hade lättat något ställde jag mig i kön. Ledarna för eldsvandringen lät mig stanna upp och ta några andetag, men så snart jag tog mitt första steg bröt jag mot deras regler — jag bestämde mig för att det skulle vara vettigt att se var jag gick, för det har min lilla mamma alltid sagt åt mig att jag skall göra. En av deras regler följde jag däremot — jag torkade fötterna efter eldsvandringen. Vid det laget hade de glödande kolen svalnat en hel del och glödde inte särskilt mycket längre. De kändes som varm mossor mot fötterna. Jag blev rätt besviken, så när de lade ut ett nytt lager glödande kol grep jag tillfället och var den förste som gick. De kolen var mycket varmare, och jag trodde att jag kanske hade bränt fötterna, men efteråt kunde jag inte hitta några skador.

Hur går det till?

Eldsvandringar tycks vara ett av de märkliga fenomen som visserligen verkar svårt eller omöjligt, men som i själva verket är ganska enkelt så snart man kommit på knepet. Det är det uppenbarligen många som har gjort i hela världen, trots att det vanligen förbinds med mystiska eller religiösa sinnestillstånd. En eldsvandrare från Sri Lanka sade till exempel: "Vem som helst kan göra det, om han förbereder sig ordentligt."

De förberedelser som behövdes, fortsatte han, "kan vara fasta en eller ett par veckor, bön och meditation, recitation av heliga texter, många bad och kyskhet" (Doherty 1982). För den som tänker begå en eldsvandring men finner det sistnämnda kravet för extremt kan jag tala om att en tillförlitlig källa sagt mig att kyskhet inte krävs för en framgångsrik eldsvandring.

Hemligheten med eldsvandring och många andra värmetrick är skillnaden mellan temperatur och värme (eller inre energi). Denna åtskillnad ingår inte i våra vardagsföreställningar, trots att vi alla i själva verket märker av den i vårt dagliga liv. Om vi till exempel bakar en tårta så har luften i ugnen, tårtan och ugnsplåten ungefär samma temperatur. Ingen av oss skulle tveka en enda sekund innan vi sticker in händerna i den heta ugnsluften, och ändå vet vi att vi bara behöver röra vid ugnsplåten ett litet ögonblick för att bränna oss. Vad kommer det sig? De har ju faktiskt samma temperatur. Varför bränner vi oss då på plåten men inte på den lika varma luften?

Svaret är att olika ämnen vid samma temperatur innehåller olika mängd värmeenergi, och att de dess-

utom har olika förmåga att föra energi från en plats till en annan. Luften har alltså låg värmekapacitet och värmeledningsförmåga, medan aluminium har hög värmekapacitet och värmeledningsförmåga. Människokroppen har relativt hög värmekapacitet, på ungefär samma nivå som vatten. När vi sticker in händerna i den heta ugnsluften flödar energin från luften till händerna. När energin lämnar luften svalnar den, och händerna blir varmare, men eftersom luften innehåller mycket litet energi, svalnar den mycket mer än händerna värms upp. På grund av luftens dåliga förmåga att leda värme över långa avstånd dröjer det dessutom länge innan händerna till slut blir ugnstekta. Ugnsplåtens aluminium innehåller å andra sidan en stor mängd värmeenergi och är en mycket god värmeledare. När vi rör vid metallen och när energin flödar från metallen till händerna sjunker metallens temperatur inte särskilt fort, och dessutom hämtar den energi långt bortifrån för att ersätta förlusten samtidigt som händerna snabbt blir varmare. Det är därför vi placerar en grytlapp, en dålig värmeledare, mellan handen och plåten men inte bryr oss om luften. Det räcker därför inte att känna till temperaturen för att avgöra om det ena eller andra kommer att bränna oss eller inte.

När man går på glödande kol, eller som på Fiddjöarna på heta stenar, är den grundläggande idén densamma. Träkol är en lätt och porös kolförening. Även om temperaturen kan vara ganska hög (540-650 grader Celsius) så innehåller det inte så mycket energi som vi kan tro utifrån vardagens erfarenhet av glödande föremål. Om vi bara inte går på de glödande kolen för lång tid i sträck, så kommer fötterna alltså troligen inte att bli så varma att vi bränner oss. Faktum är att eftersom kolets värmekapacitet är låg och fötternas relativt hög, så svalnar kolen när vi trampar på den. Hur jag kan veta det? Jo, färgen och intensiteten på ljuset från de glödande kolen avslöjar deras temperatur för oss. Gul glöd är varmare än röd och så vidare. När jag såg på människorna som gick över kollagren kunde jag tydligt se mörkare fotspår därför att kolen hade svalnat där de trampat på dem. Efter några sekunder hade förbränningsreaktionerna återgivit glöden dess färg och temperatur.

När jag läst om eldsvandring och annat handskande med eld har jag upptäckt att låg värmekapacitet och värmeledningsförmåga är en gemensam faktor. På Fiddjöarna till exempel, där man går på varma stenar, väljer man en vulkanisk stenart, förmodligen pimpsten som är så porös att den flyter. Den har låg värmekapaci-

tet och värmeledningsförmåga. På liknande sätt kan eldskonstnärer tåla eldslågor mot kroppen en kort stund därför att de heta gaserna innehåller relativt små värmemängder.

Nu kan man fråga sig hur det kommer sig att vissa människor bränner sig och andra inte. Svaret är att eldsvandring inte brukar utföras som ett kontrollerat vetenskapligt experiment. Det finns många variabler från person till person och från tillfälle till tillfälle, till exempel hur länge man går på de glödande kolen, hur många steg man tar, hur tjock hud man har på fotsulorna och om man går där kollagret är djupt eller grunt. Visst kan man göra sig illa, i synnerhet om man är så övertygad om andens makt över materien att man inte bryr sig om hur fysisk värme normalt brukar uppträda. Tidskriften *Rolling Stone* (Kraukauer 1984) rapporterade att hos en grupp eldsvandrare var den genomsnittliga tid som tillbringades på de glödande kolen 1,5 sekunder och att den längsta tiden var 1,9 sekunder, med undantag av en stackars kvinna som hade skador på hjärnan och ryggraden och gick med kryckor. Hon trodde att hennes psykiska kraft skulle skydda henne, och tillbringade tappert sju sekunder på de glödande kolen innan hon sjönk samman med svåra brännskador. En annan eldsvandrare, radioreporter i San Francisco, tuff och orädd före detta krigskorrespondent, tycks ha gått långsammare än de tidigare vandrarna och förrat sig ut på ett djupt kollager, där hon brände fotvalven svårt. Det finns många sådana variabler, och i tumultet och upphetsningen är det mycket svårt att göra noggranna observationer.

En annan vetenskapligt grundad förklaring på eldsvandringen är Leidenfrosteffekten. Denna uppträder då det finns ett värmeisolerande lager mellan fötterna och kolen, ungefär som grytlappen i köket. Vissa av oss känner faktiskt till denna effekt och använder sig av den till vardags. En del kockar stänker till exempel vattendroppar i stekpannan för att se om den är tillräckligt het. I så fall avdunstar droppen ganska fort. Annars hoppar de och far omkring häpnadsväckande länge. Det kommer sig av att om pannan är tillräckligt het så bildas ett lager vattenånga mellan droppen och metallen. Detta lager reducerar värmeflödet till droppen därför att ångor och gaser i allmänhet är dåliga värmeledare. När vi väter fingrarna innan vi rör vid ett strykjärn för att känna efter om det är varmt, eller innan vi släcker ett stearinljus, använder vi oss av Leidenfrosteffekten och utnyttjar dessutom vattnets höga värmekapacitet. På samma sätt gör man i vissa trollerikonster som när man doppar fingrarna i smält bly eller

slickar rödglödade knivar. Det är dock inte alltid som fukt är en faktor i samband med eldsvandring, även om det är ofta. James Randi har berättat för mig att i Sri Lanka tror eldsvandrarna att kolen fastnar om de är våta om fötterna, varför de torkar fötterna noga innan de går över.

Eftersom Leidenfrosteffekten är välkänd och grundligt dokumenterad, och eftersom eldsvandrarna ofta befinner sig i ett tillstånd av stark fysisk upphetsning, så att de kan vara svettiga om fötterna på grund av eldens närhet, och eftersom marken runt de glödande kolen ofta är våt, så drar jag slutsatsen att Leidenfrosteffekten kan vara till hjälp vid eldsvandring men inte är nödvändig, under förutsättning att de glödande kolens eller stenarnas värmekapacitet, värmeledningsförmåga och temperatur är tillräckligt låg. Vid Robbins' eldsvandringar brukar gräsmattan och marken runt eldarna vara ganska våta.

Alla andra förklaringar på eldsvandringssfenomenet som jag stött på under mina forskningar utgår från att man skulle bränna sig om inte vissa märkliga effekter spelade in. I stället för att undersöka på vilket sätt den normala fysiken eller fysiologin kan tänkas reducera risken för brännskador, letar eldsvandringsteoretikerna alltså efter anomalier i den normala naturvetenskapen eller i gränsområden där vetenskapsmännen fortfarande är förbryllade. De flesta förklaringarna säger bland annat att eldsvandraren måste ha rätt tro. För somliga räcker det på något sätt bara att tro. Det är kanske därför de grekiska eldsvandrarna bär på helgonbilder under sina vandringar. Hos andra förmodas den rätta tron medföra fysiologiska förändringar som skyddar eldsvandraren. Man föreställer sig till exempel att endorfinerna — vissa kemikalier i hjärnan som man förbundet med smärta och njutning — ökar i mängd på grund av den rätta tron och att de sedan skyddar kroppen mot brännskador. Somliga tror att de fysiologiska förändringarna inbegriper det "bioelektriska fältet". De säger att när de närmar sig de glödande kolen, så kan de känna elektriciteten runt dem, och de tror att de på något sätt avkärmas av denna. En annan teori går ut på att den rätta tron förändrar nervernas och musklernas egenskaper så att de kan föra bort värmen från fötterna. Ytterligare andra tror att eldsvandrarna på något sätt kan utnyttja den förmåga som vissa människor har att förorsaka små förändringar i händernas och fötternas temperatur i mycket större utsträckning än andra.

Ett kännetecken hos alla dessa förklaringar är att de saknar allt stöd från direkta experimentresultat. Var finns siffrorna från mätningar av det

bioelektriska fältet före, under och efter en eldsvandring? Var finns bevisen för en elektrostatisk avskärmning av värmen? Var finns det något som tyder på att endorfinerna reducerar skadorna?

Det finns ett enkelt experiment som man skulle kunna göra för att pröva om det psykiska tillståndet påverkar fötternas egenskaper. Tony Robbins' anhängare påstår att det förhåller sig på det viset att eldsvandrarare befinner sig i ett visst tillstånd som skyddar dem. Varför då inte mäta värmeflödet i någons fötter då han eller hon kommer in i detta tillstånd och lämnar det? Det skulle vara lätt gjort och helt riskfritt, eftersom det skulle kunna göras vid låga temperaturer.

Bill och jag tror att förklaringen på avsaknaden av brännskador kan sökas i den vanliga värme- och massafysiken. Det finns dock några intressanta psykologiska effekter som spelar in i upplevelsen av eldsvandringen. Bill skall nu beskriva hur det går till.

Vilka är de psykologiska faktorerna?

Psykologin kan förklara varför vissa människor inte känner någon smärta eller hettas när de faktiskt fått brännblåsor. Man måste skilja mellan smärta och brännskada. Smärtan man känner när man bränner sig är en förmimelse av att kroppen har blivit skadad. Människor kan bränna sig utan att känna smärta, och vi kan känna smärta utan att ha skadat oss. Många av oss har skurit sig och inte märkt det på ett tag. Jag själv (WJM) måste erkänna att jag faktiskt brände mig under min eldsvandring. Jag fick en tioöringsstor blåsa i vänstra fotvalvet. Trots detta bevis på att jag brände mig kan jag inte minnas att jag kände någon smärta, och jag upptäckte inte blåsan förrän morgonen därpå.

När man känner smärta därför att man bränt sig beror det inte bara på temperaturen i den skadade kroppsdelen. Förmimelsen påverkas också av ens allmänna fysiska och psykiska känslighet och av eventuella konkurrerande sinnesintryck. Om vi befinner oss i ett tyst rum och är helt uppmärksamma är vår känslighet för smärta som störst. Om vi är trötta och om vi omges av starka ljud och distraktionsmoment så är vi mycket mindre känsliga. Distraktion kan reducera smärtan därför att det finns vissa gränser för hur mycket man kan uppfatta på en gång. Distraktion ligger till grund för flera metoder som

psykologer lär ut till patienter som lider av kronisk smärta. De metoderna kan vara mycket effektiva.

Dessutom styrs kroppens fysiologiska mottaglighet i stor utsträckning av dygnsrytmen. Om vi är vakna vid en tid på dygnet då vi normalt skulle ha gått och lagt oss, så är våra normala fysiologiska funktioner ändå något dämpade — som om kroppen förväntade sig sömn trots att den är vaken. Om man går på glödande kol klockan ett på natten är det därför mycket mindre sannolikt att man känner smärta eller hettas än om man gör det klockan ett på dagen.

Dessutom tycktes de instruktioner vi fått innan vi gick vara direkt ägnade att avleda uppmärksamheten från fötterna. Vi skulle koncentrera oss på ett "mantra", titta upp mot skyn, höra applåderna och de upprymda ropen och andas konstlat och pressat — allt sådant som skulle distrahera oss under eldsvandringen.

Kvinnor och män som känner till Lamacemetoden för att förbereda kvinnor inför en barnsäng vet att moderns smärtupplevelse reduceras om hon andas snabbare på föreskrivet sätt alldeles innan det gör som mest ont. Den kontrollerade andning vi lärde oss på seminariet hade samma effekt: den reducerade eldsvandrararnas värsta smärtupplevelser. Sannolikheten för att de skulle känna smärta ens om de brände sig reducerades avsevärt.

Vetenskaplig utvärdering

Så som eldsvandringen utövas i USA används den som hörnsten i ett program för självförbättring. Man påstår att den som lär sig vissa tekniker sedan kan gå på glödande kol. Dessutom påstår man att samma tekniker kan användas för att lösa vardagslivets problem. Eldsvandringen kan bli en sådan överraskning för oss att den får en stark effekt på det vi tror. De som lärt sig talar ofta om hur hela deras världsuppfattning föll omkull sedan de lyckats. Det kan alltså inte råda något tvivel om dess starka övertalningseffekt.

Ändå har, som vi redan förklarat, träningen ingenting alls att göra med om en eldsvandrarare bränner sig eller inte. Däremot påverkar den ens vilja att genomföra en eldsvandring och ens upplevelse då man gör det, men det som avgör om man bränner sig eller inte är värmens normala uppträdande i fotsulorna.

Man kan nog lugnt säga att det seminarium vi bevittnade i varje fall tillfälligt ökade de flesta deltagarnas självaktning och självförtroende. Träningen använde sig effektivt av

sådana för psykologer välkända metoder som beteendeförändring, verbal övertalning och gruppträck. Vi har inte tagit reda på hur länge de goda verkningarna varade eller hur väl de kunde överföras till ökade framgångar i mer vardagliga situationer. Många av framgångsformlerna skilde sig inte från dem man hittar i konventionella program för självhjälp och positivt tänkande. De som brände sig eller som till slut inte vågade genomföra eldsvandringen löpte å andra sidan stor risk att få sin självaktning och sitt självförtroende minskat, eftersom de sannolikt skulle tro att de var svaga i anden.

Eldsvandringen är en ovanlig och mycket övertalande teknik. Deltagarna i seminariet inges tron att den är den första av många underbara verkningar av seminarieträningen. Som vi påvisat har träningen ingenting att göra med att inte bli bränd, eftersom vem som helst kan gå på glödande kol utan någon större risk för skador. Det vet tyvärr inte seminariedeltagarna, och det är detta bedrägliga men skenbart övertygande förfarande som oroar oss mest.

Seminariedeltagarna kanske förmå att acceptera allt som erbjuds under seminariet. Faktum är att en femtedel av eldsvandrararna betalar så mycket som 375 dollar för en hel veckoslutskurs som även omfattar neurologisk programmering och, enligt vad man sagt oss, nya och märkliga näringsteorier. Visst kan det tänkas att neurolingvistisk programmering är ett användbart tillskott till psykologens huvudfåra, men utfirån det material som presenterades på seminariet är det omöjligt att göra en vettig bedömning av den saken. De extrema påståenden som görs om kurer med psykiska medel eller med tron allena ger en förvisso anledning att tvivla på sanningshalten, liksom användandet av trick som förmenta bevis på dess verksamhet.

Vi kan naturligtvis inte läsa tankarna hos dem som undervisar i och skor sig på eldsvandring. Vi kan inte säga om de själva är lurade, om de helt enkelt är okunniga eller om de är charlataner. I vilket fall som helst kommer uppenbarligen vissa människor till skada. Somliga bränner sig därför att de inte känner till elementär fysik. De som bränner sig tar skada därför att de andras framgångar tillskrivs psykisk kraft, och de som lyckas kommer förmodligen att tro en stor del av lärarnas övriga undervisning. En del av deras läror är bra, men andra är minst sagt märkliga för att inte säga farliga. Vad kommer att hända de troende när det oundvikliga inträffar och de får reda på sanningen? Eftersom alla de goda

Forts. på sidan 19

Eldsvandring verklighet eller illusion?

Av Michael R. Dennett

Tolly Burkan har sagt i föreläsningar i hela USA att man kan lära sig att med tankarna kontrollera kroppens kemi och att man kan bevisa det genom att gå på glödande kol. Alla hans föreläsningar handlar om hur man skall få rädslan att underordna sig viljan. Att gå på glödande kol är visserligen bara finalen, men det är ändå just detta som har lockat mer än 20.000 människor till Burkans föreläsningar. Entusiasmen för eldsvandring tycks öka. Hur kommer det sig?

Allt fler eldsvandringselever vittnar om att denna upplevelse kan ge dem ett nytt perspektiv på livet. En läkare i San Francisco-trakten säger att kursen har botat honom från hans flygrädsla. Ett tennisproffs har sagt att han spelar bättre efter eldsvandringen. Somliga påstår att eldsvandringens kursen har förbättrat deras sexliv eller hjälpt dem att lägga av med kokain. Det allra bisarraste påståendet är kanske att eldsvandrararen får en förmåga att bota sig själv. Om ens syn håller på att försämrats, kan den bli bättre igen, och elakartade tumörer tillbakabildas. Kort sagt är eldsvandring den genaste vägen till både psykisk och fysisk hälsa.

Intresset för eldsvandring har stärkts av lokal och landsomfattande publicitet. *Washington Post*, *Los Angeles Times* och många andra tidningar började publicera artiklar om eldsvandring 1984. Fristående och nätanslutna TV-stationer har sänt program om människor som gått på glödande kol. Radioreportrar har intervjuat eldsvandringslärare. Tolly Burkan framträdde till och med en timme i den populära Phil Donahue Show. När Burkan inledde en kurs i Seattle bestämde jag mig för att undersöka saken.

Tolly Burkan säger att han lärt sig eldsvandring av en vän som fått sin kunskap i Tibet. Att gå på glödande kol är en gammal rit som fortfarande utövas i hela världen. Den omnämns både i den grekiska och i den romerska litteraturen. Några indian-

stammar har gått på eld, och så sent som 1921 visade en medicinman från cahuilla-folket inför pressen att han var immun mot eld. I dag utövas eldsvandring som religiös högtid eller som turistattraktion i Indien, på Trinidad, i Sydafrika, i Sri Lanka, på Filippinerna, på Fidjiöarna, i Japan och på Tahiti.

Jag var fast besluten att ta reda på exakt vad som hände på en eldsvandringens kurs genom att gå med som elev. Jag körde till ett seminarium om rädsla i en förort till Seattle. Roger Stern, huvudläraren, gjorde stort väsen av sina meriter som biolog med "flera höga akademiska examina" — fast han aldrig talade om exakt vilka. Joyce Quick, en av de tre eldsvandringslärarna, sade att hon var författare och redaktör och att hon undervisade på staten Washingtons universitet. En central punkt i föreläsningarna tycktes vara återopande av auktoriteter. Detta förstärktes senare under kursen, då Stern gick på gång hänvisade till kapten Hazelwood vid Seattles brandkår, lät förstå att han hade anknytning till denne och berättade att kapten Hazelwood hade hållit med om Sterns teorier om rädsla. Några dagar senare talade jag med kapten Hazelwood och fick ett helt

annat intryck. Han tyckte inte alls om att Stern använde sig av hans namn när han talade om eldsvandring. Hazelwood hade låtit Stern förklara sitt system, men han hade funnit att det inte innehöll någonting som brandkåren kunde ha nytta av.

Rädsleseminariet fäste också stor vikt vid anekdoter om andens makt över materien. Man framförde psykiska experiment som bevis på psykets förmåga till det osedvanliga. Man gjorde en stor affär av biofeedback och skillnaden mellan de båda hjärnhalvorna. Precis som artonhundra-talets utpräglare av undermedicin försökte eldsvandrararna få sin produkt att verka vetenskapligt respektabel. Större delen av kursen ägnades dock åt rituella recitationer och sånger och åt österländsk filosofi.

Efter nästan tre timmars undervisning fick vi veta att nu kunde vi gå på glödande kol — om vi innerst inne var övertygade om att vi kunde det. Gruppen gick ut och lärarna spred ut kol i en fyrkant på ungefär 2x3 meter. Alla tre lärarna gick över de glödande kolen. Jag och en till var de enda eleverna som gjorde det.

Nu bör det påpekas att en eldsvandring är en *mycket* imponerande konst. Tolly Burkan på TV och Stern i stu-

Roger Stern demonstrerar eldsvandring.

diegruppen påstod att deras eldar håller en temperatur på 700 grader Celsius. Vissa skeptiker har visserligen gjort egna mätningar och uppskattat temperaturen till 300–550 grader, men det kan ändå tänkas att de glödande kollagren kan hålla hela 700 grader. Oavsett den exakta temperaturen så känns kolen varma när man står intill dem. Även om de bara är 300 grader, så drivs man bort av hetan. För oerfarna människor är illusionen övertygande. Doktor Andrew Weil, som uppträdde i Donahues program med Burkan som observatör, sägs ha sagt att den vetenskapliga litteraturen om eldsvandring är under all kritik. Om han hade tittat i de böcker som finns om taskspeleri och illusionism, skulle han ha hittat mycket detaljerade beskrivningar av eldsvandring. Om han dessutom hade satt sig in i värmeöverföringens fysik, så kanske han hade dragit helt andra slutsatser.

Våra erfarenheter av hög värme får vi för det mesta när vi bränner oss som barn. Stern berättade för min grupp att vid 700 grader skulle vi bränna oss med en gång om vi inte kunde behärska vår rädsla. Plasmafysikern Bernard Leikind vid Kaliforniens universitet i Los Angeles förklarar i den föregående artikeln att det viktiga inte är ämnets temperatur utan deras värmevolym och ledningsförmåga. Vid en eldsvandring har vi att göra med värmeöverföring genom trä, som är en ytterst dålig värmeledare. (Koppar och aluminium har en bokstavligen talat tusentals gånger högre värmeledningsförmåga.) Ännu viktigare är träkolens värmevolym. I en vedbrasas slutstadium, då allt trä har förkolnat, reduceras värmekapaciteten avsevärt.

Även om värmevolymen i allt det träkol som återstår efter en vedbrasa är nog för att många människor skall bränna sig, så bränner man sig inte om inte en tillräckligt stor värmemängd överförs. Om man begränsar tiden för eldsvandringen så minskar man också värmeöverföringen. Mina observationer tyder på att fotsulan kan vila mot de glödande kolen ungefär en sekund innan det uppstår skador. Om man ger foten ytterligare isolering kan man klara en eldsvandring på upp till fyra sekunder (två sekunder per fot). När författaren Jon Krakauer tog tid på eldsvandrare fann han att den sammanlagda tiden för eldsvandringen med få undantag var mindre än två sekunder. Kathleen Cole, en kvinna som deltog i en eldsvandring i Renton i staten Washington, dröjde sig kvar på de glödande kolen sju sekunder. Hon fick svåra brännskador.

Jag talade med Roger Stern flera veckor efter det att jag hade gått hans eldsvandringkurs, och ställde honom

in för en del av mina forskningsresultat. Stern förnekade att Coles brännskador berodde på någonting annat än att hon hade mist tron. Han förklarade att i sex sekunder hade Cole klarat sig bra, men sedan hade hon tappat förtroendet, blivit rädd och bränt sig under den sjunde sekunden. Jag frågade Stern om han kunde gå på glödande kol i sju sekunder. Han sade att det kunde han inte, men tillade att det i Grekland fanns människor som kunde det. Jag erbjöd mig att betala alla utgifterna om en grek ville uppträda i Seattle med en sju sekunders eldsvandring. Stern svarade att han inte behövde några sådana bevis för att tro på eldsvandringens kraft.

Tro är naturligtvis en viktig ingrediens i eldsvandringsseminariet, men inte den enda lärosatsen. Stern lär att man inte skall ha några skuldkänslor för att man vill se någon annan gå innan man tror.

Hur är det då med vittnesmålet under Phil Donahue Show? Om man tittar igenom videobandet så ser man hur en välplanerad intervju kan framställa ett ämne i en fördelaktig dager. Tolly Burkan var huvudvittnet för eldsvandring, och han gjorde ett gott framträdande. På frågan vad han hade gjort innan han började med eldsvandring svarade han att han hade varit lärare i "human potential"-rörelsen. Han nämnde inte sin bakgrund som professionell illusionist. Burkan lät också förstå att han aldrig hade bränt sig trots hundratals eldsvandringar. Ändå rapporterade Beth Ann Krier i *Los Angeles Times* att Burkan talat om för henne att han en gång hade fått tredje gradens brännskador under en eldsvandring.

Större betydelse för showens trovärdighet hade vittnesmålet från Andrew Weil, som avlagt examen vid Harvard Medical School. När den påstådda psykikern Uri Geller kom till USA för första gången, skyndade Weil sig att intervju honom. När Weil hade sett Geller utföra flera trollkonster, förklarade han honom för autentisk, ett uttalande som han senare tog tillbaka. Showen kunde ha blivit trovärdigare om den hade nämnt att Weil uttalat sig positivt om eldsvandring i sin bok *Health and Healing* redan innan han träffat Tolly Burkan. Phil Donahue kunde också ha tillagt att den gode doktorn vid tidigare tillfällen hade blivit lurad av illusionister.

Weil medgav att han hade fått brännskador på fötterna under en eldsvandring. Han tillade inte att de flesta av medicinstudenterna som gick på samma glödande kol den natten också brände sig. Stern berättade för mig att 75 procent av medicinarna hade fått brännskador.

Någon från Donahue Show kunde ha frågat hur många som bränner sig

vid dessa eldsvandringar. Tolly Burkan sade faktiskt att nu när han hade större erfarenhet så skulle det inte bli några fler svåra brännskador. Det var före Kathleen Coles eldsvandring. Både Stern och hans medlärare Byrne berättade för mig att de hade fått brännskador vid mer än ett tillfälle. Melanie Morgan, programledare vid KGO-Radio i San Francisco, var med om ett rädsleseminarium samma vecka som jag. Några dagar efter kursen publicerade tidningarna ett foto av Morgan i rullstol med bandage om fötterna. Själv fick jag också mindre brännskador, och jag är övertygad om att många som gått på glödande kol i samband med arrangemang av Tolly Burkans typ bränner sig på ett eller annat sätt. Eftersom kursen lär ut att de som bränner sig inte har övervunnit sin rädsla vill många inte avslöja att de blivit skadade, om skadorna inte kräver läkarvård.

Vetenskapligt sett är resultaten av eldsvandringen förutsägbara oavsett trosfaktorn. Även utan hjälp av en kurs i andens makt över materien kan människor gå på glödande kol utan att bränna sig. De som förespråkar eldsvandring har ett svar på detta pinsamma faktum. Stern sade att jag inte på något sätt kunde bevisa att en seminariedeltagare inte trodde undermedvetet även om han tvivlade på det medvetna planet — moment 22. Jag blev inte det minsta överraskad när Stern kom med detta kryphålsresonemang. Det är ett väsentligt kännetecken hos alla pseudovetenskaper att deras teser inte skall kunna kontrolleras. För att testa eldsvandringen satte jag ett plåster (2,5x8,1 cm) på vardera foten där fotsulan säkert skulle komma i kontakt med glöden. Vid sjuhundra grader skulle plåstren ha blivit hårt åtgångna, men de klarade sig utan skador. Tyg och plast överlevde alltså en temperatur som skulle ha smält aluminium!

En gemensam nämnare i ockultismens och pseudovetenskapens värld är möjligheten att tjäna snabba pengar. Detta gäller i högsta grad om eldsvandring. Tolly Burkan har tjänat i genomsnitt 200.000 dollar om året sedan han började undervisa i eldsvandring för två år sedan. De tre lärarna som undervisade mig tog 60 dollar av varje elev.

Tanken att hjälpa någon övervinna sin rädsla med hjälp av ett gruppseminarium är i och för sig inte så dum. Gruppterapi har sina positiva sidor, och det kan inte förnekas att människor har haft nytta av eldsvandring. En del psykoterapeuter kan tänka sig att kombinera sin terapi med exempelvis fallskärmshoppning eller dykning, men det finns viktiga olikheter mellan sådana metoder och rädsleseminarier. Under de sistnämnda ges inga praktiska råd. Många är mer för-

VIPASSANA MEDITATIONSINTENSIV

EN MEDITATIONS-INTENSIV ledd av Joseph Goldstein och Sharon Salzberg kommer att hållas i sommar mellan den 20:e och 30:e juni.

LÄRARNÄ: Joseph Goldstein tillhör de mest kvalificerade och uppskattade lärarna i buddhistisk insiktsmeditation, VIPASSANA. Med tjugo års erfarenhet av egna meditationsstudier och tio år som ledare av intensiver över hela världen besitter han en sällsynt förmåga att undervisa och inspirera. Goldstein är författare till boken "The Experience of Insight". Sharon Salzberg har även hon tio års erfarenhet som Vipassanalärare. Tillsammans grundade och leder de retreatcentret Insight Meditation Society i Barre, Massachusetts, USA.

UNDERVISNINGEN i insiktsmeditation syftar till en djupare förståelse av oss själva och världen vi lever i. Genom intensiv uppmärksamhet och direkt observation av medvetandet frigörs insikt, harmoni och medkänsla. Dagliga föredrag i Dharma, den buddhistiska läran om sinnets natur, understöder denna process. Förutom föredrag och frågestunder hålls lägret i tystnad enligt en daglig rutin av gående och sittande meditation. Lärare av Goldsteins och Salzbergs slag är sällsynta och mycket efterfrågade. Deras Sverige-besök är därför ett unikt tillfälle.

KURSPLATS är Bispbergs Herrgård, nära Säter i södra Dalarna, ca tjugo mil nordväst om Stockholm.

KOSTNADEN är 1500 SKR vilket inkluderar logi, vegetarisk kost samt lärarnas reseutgifter. Undervisningen är av tradition kostnadsfri och lärarna lever på donationer. Deltagarna får mot slutet av lägret möjlighet att efter vilja och förmåga ge en donation.

ANMÄLAN görs genom att i god tid betala in kursavgiften till Els-Mari Källman, Tallidsvägen 8C, 131 37 Nacka. Postgirokonto 455 94 37-1. Bekräftelse och fullständig information utskickas veckorna före kursstart. För vidare information kontakta Els-Mari Källman 08-716 03 57, Tommy Stödberg 08-29 50 59, 30 49 24.

Vipassanagruppen. Föreningen för stillhet, meditation och insikt.

virrade efter undervisningen än de var innan. Jag lade märke till en klart negativ reaktion hos några av de elever som aldrig gick över de glödande kolen. De elever som klarade av eldsvandringen intalas att de kan kontrollera många av de krafter som verkar omkring dem. En av mina lärare sade att om man bemästrade sin rädsla så kunde man lyfta en het gryta från spisen utan att använda grytlappar. Skulle en fallskärmslärare säga åt sina elever att när de väl behärskar konsten så kan de hoppa utan fallskärm?

Mänskliga företag iscensätts av otaliga skäl. Orsakerna till att människor leder och deltar i eldsvandringar, och deras sätt att reagera på sådana upplevelser, skulle vara ett intressant ämne för en sociologisk studie. Jag försöker fortfarande besvara den första fråga jag fick om eldsvandring. När jag kom hem den där fredagen frågade min fru:

— Hur mycket sade du att det kostade dig att gå på glöande kol?

Artikeln är med tillåtelse översatt från den amerikanska tidskriften *The Skeptical Inquirer*, "Firewalking: Reality or Illusion", Vol. X, No. 1, Fall 1985, p. 36.

Översättning: GUNNAR GÄLLMO

Granskning av eldsvandring Forts. *Rolling Stone* den 30 augusti 1984, s. 22.

verkningarna av denna utbildning också kan hämtas ur konventionellare källor, till exempel universitetskurser i psykologi och näringslära (och kanske till och med fysik), som inte har så många skadliga biverkningar, så kan vi inte finna något försvarligt i det bedrägeri som utövas, och vi vill råda alla att hålla sig borta från det. De som lär ut eldsvandring vilseleder oss om själva hörnstenen i sitt program — tesen att det är deras träning som gör det möjligt för oss att gå på glödande kol. Med tanke på att denna grundläggande princip i deras program är felaktig finns det ingen anledning att tro på resten av programmet.

Referenser

Krier, Beth Ann: "The Curious Hot Foot It to a New Fad", *Los Angeles Times* den 11 april, 1984, del 1, s. 1.

Walker, Jearl: "The Amateur Scientist", *Scientific American* augusti 1977, s. 126.

Doherty, Jim: "Hot Feat — Firewalkers of the World", *Science Digest* augusti 1982, s. 66.

Krakauer, Jon: "Get it While It's hot",

Ann. Bernhard J. Leikind är fysikforskare på fysiska institutionen vid University of California, Los Angeles, där han experimenterar med fusionsenergi och ger viss undervisning. William J. McCarthy är psykologiforskare på psykologiska institutionen vid samma universitet, där han undersöker varför människor ägnar sig åt hälsovådligt beteende som tobaksrökning och heroininjicering. Han unvverisrar också.

Artikeln är med tillåtelse översatt från tidskriften *The Skeptical Inquirer*, "An Investigation of Firewalking", Vol. X, No. 1, Fall 1985, p. 23.

Översättning: GUNNAR GÄLLMO

BJÖRN ROSENDAL DE KÄNSLOMÄSSIGA KRAFTFÄLTEN

Änno en debattbok i den uppmärksammade serien om känslan och saklighet.

Finns i bokhandeln eller direkt från
UFOKI, Veinge
312 00 Laholm

En del av styrelsen för FRI: Åke Wiman, Olov Wall, Harriet Svenhard, Ursula Kastaun-Hansson, Lena Jidfell, Peter Stenberg, Susanne Svenhard (ordförande) och Rune Lindén. Föreningen ser som en av sina uppgifter att informera om den orimliga press som scientologerna utsätter sina medlemmar för — både psykologiskt och ekonomiskt. —Foto Sven Erik Sjöberg, Pressens Bild.

FRI Föreningen Rädda Individen

"I sekter som Scientologikyrkan, Krishnarörelsen och Unification Church berövas medlemmarna sin tankefrihet", anser FRI. "Sekterna hjärntvättar människor med syftet att tjäna pengar."

— Alla vet att många slags olyckor kan drabba oss under livets gång. I vår familj blev vi plötsligt utsatta för något som vi aldrig kunnat ana skulle inträffa. Det var när vår son lockades in i scientologernas verksamhet. Han tog dyra kurser hos dem, och hans agerande därefter gjorde oss anhängare förtvivlade och maktlösa. Vår 20-åring blev som hypnotiserad. Denna känsliga, ärliga, begåvade yngling blev helt manisk. Han sålde sina ägodelar, levde på existensminimum för att kunna betala alla de orimligt dyra kurserna som ständigt erbjöds honom som nödvändiga för att nå målet fri-

het.

— Då familjen inte kunde dela hans entusiasm för scientologernas filosofi, blev vi betraktade som fiender, och vår son avbröt all normal kontakt med familj, släkt och vänner.

— Efter flera år träffade vi av en slump en familj med samma problem. Äntligen hade vi hittat några som vi kunde tala med och som verkligen förstod vår situation, och vi upplevde det med en befriande gemenskaps-känsla.

— Vi enades om att tillsammans försöka göra något för att sprida kännedom om sanningen bakom sciento-

logernas reklam, vad vi ansåg om deras falska löften, otroliga penninghunger och deras ibland understuckna hotelser mot egna medlemmar.

Så berättar en medlem av FRI, Föreningen Rädda Individen, som bildades i september 1984 av några anhängare till människor som gått med i scientologirörelsen.

FRI vill bjuda scientologerna motstånd. Målet är att öppna ögonen på dem som gått med i rörelsen och att förhindra att fler fastnar i den.

FRI talar om bondfångeri:

— Scientologerna låter människor som de försöker dra in i rörelsen göra

"psykologiska" tester under sken av att dessa är vetenskapliga. På grundval av testresultatet erbjuds sedan kurser i personlighetsutveckling, som påstås leda till nya dimensioner för självförverkligande. Kurserna bygger på sektgrundaren L. Ron Hubbards teorier.

— På kort tid kan scientologisekten ruinera medlemmar, bl a genom att inbilla dem att fler och fler kurser är nödvändiga för deras frigörelse. Nybörjarkurserna är i regel billiga, men senare blir kurserna extremt dyra — ett fullständigt kurspaket kan gå på över hundra tusen kronor.

— För att finansiera kurserna hjälper sekten till att skaffa dyra lån. Andra medlemmar övertalas att teckna borgen. Därmed kommer den nye medlemmen att stå i tacksamhetsskuld till rörelsen, vilket utnyttjas för att övertala honom eller henne att i sin tur teckna borgen. Snart är medlemmen insnärjd i ett nät av moraliska och juridiska bindningar till sekten och dess medlemmar. Risken för avhopp är minimal!

FRI vänder sig inte bara mot scientologirörelsen, utan även mot bl a Krishnarörelsen och Unification Church (pastor Moons kyrka). Man säger att gemensamt för sekterna är att de på ett eller annat sätt konfiskerar medlemmarnas egendom. Lägenheter, bilar, båtar, mängder av kapi-

FRI är en ideell sammanslutning av människor, som vill värna om individens frihet.

FRI har som mål att på grundval av FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna och med särskilt beaktande av deklarationens artikel 30 bevaka den enskilda individens rättigheter i föreningar och religiösa sammanslutningar.

FRI vill hjälpa den enskilda människan samt anhöriga och vänner, som av någon grupp har utsatts för förtryck, otillbörlig påverkan eller vilseledande rekryteringsmetoder, bl a genom att medverka till juridisk hjälp.

FRI vill arbeta för lagstiftning om fri insyn i ideella föreningar.

FRI vill arbeta för att avslöja och förhindra missbruk av religiösa, psykologiska och vetenskapliga begrepp.

FRI vill samarbeta med andra sammanslutningar med likartad målsättning.

Adress: FRI, Hammarby slussväg 2, 116 62 Stockholm. Tel. 08-41 59 40.

talvaror övergår i sekternas ägo.

— För att stärka greppet om medlemmarna erbjuder scientologikyrkan dem kontrakt med rörelsen. Kontrakten kan tecknas på från två till miljoner år och innebär en förbindelse att utföra arbete för nästan ingen betalning alls.

FRI menar att sekternas *verkliga mål* är makt och pengar, och för att dölja detta använder de sig av religiösa, psykologiska och vetenskapliga begrepp, vilket underlättar rekryteringen.

FRI understryker att den som blir medlem i en sekt berövas sin tankefrihet: Den enda frihet som existerar inom sekten är friheten att följa ledarens direktiv.

Källa: Material från FRI.

FRI tecknar en mycket osympatisk bild av "sekterna", vilket inte i alla delar är berättigat. De uttalar sig också generellt nedsättande om dem utan att meddela vilka sekter de avser och utan att se skillnaderna mellan de olika rörelserna.

FRI talar exempelvis om "fascistisk ideologi" utan att precisera vilka rörelser man talar om:

— Genom indoktrinering får sektmedlemmen sina moraliska begrepp omvända och anpassade till sekternas egna behov. Ideologi och etik är rent fascistisk — den svage slås ut, den starke belönas, ledarens ord är lag, sektmedlemmarna förklaras vara "utvalda" och stå över alla andra värden.

Det som driver FRI är en förbittring, och det är därför svårt för dess medlemmar att göra helt riktiga och balanserade bedömningar. Men föreningen är ny, och det är väl möjligt att nivån på verksamheten gradvis kan höjas.

Det skadar inte att det finns människor som tittar kritiskt på religiösa rörelser, men saklighet och vilja till förståelse krävs — i annat fall vållar man skada och skjutur dessutom vid sidan av målet.

FRI saknar det kärleksfulla intresse som kunde ge verklig insikt. Att beskriva motståndare som hänsynslösa egoister, som FRI gör, är ingen lämplig attityd. En vänlig dialog torde vara en bättre framgångsväg än hård konfrontation.

Inom den kristna kyrkan finns människor med olika inställning till nyandliga rörelser. Några vill bekämpa dem. Till de toleranta hör Stockholmsbiskopen Krister Stendah, som vill ha dialog, där man lyssnar till varandra och utbyter tankar.

L. Ron Hubbard.

Scientologirörelsens grundare är L. Ron Hubbard, som avled i januari i år. Han var född i Nebraska, USA, 1911. Efter flera år som science fiction-författare gav han 1950 ut boken "Dianetik", där han ansåg sig lägga fram en vetenskap om sinnet, beskriva de verkliga orsakerna till mentala störningar och en teknik som kan göra alla psykiskt sjuka friska. 1952 gav Hubbard ut boken "Scientologi" med en lära som bygger på dianetiken.

En grundtanke hos Hubbard är att omedvetna präglingar i sinnet, sk engram, som är följder av tidigare upplevelser, är orsak till alla psykiska störningar. Om man kan ta bort engrammen, då blir man "clear" och kan fungera i livet på ett intelligent sätt, fri från alla inre störningar. Engrammen kan avlägsnas genom "auditering". Detta sker i samarbete med en "auditör", som använder en "E-meter" (ett instrument som bygger på samma princip som lögnedektorn). Auditören ställer frågor, och när den auditerade kommer in på känsliga områden, reagerar han, vilket E-metern registrerar. Reaktionen berättar för auditören var problemen finns. Genom att man blir medveten om inre störningar, kan dessa elimineras.

Scientologin som pseudovetenskap

Av Sven Ove Hansson

Vad är egentligen scientologi? En vetenskap? En pseudovetenskap? En religion? En pseudoreligion?

När scientologin började framträda på 1950-talet, hade den vetenskapliga, men knappast några religiösa anspråk. Dess vetenskapliga anspråk framgår redan av namnet, som starkt påminner om engelskans "science", vetenskap. Grundaren Ron Hubbard ansåg sig ha en ny kunskap om människan, en kunskap som stod över psykologin och psykoanalysen.

Efterhand upptäckte Hubbard att det kunde ha fördelar — inte minst skattemässiga — att etablera sig som religion. Därför fick scientologin en "religiös" påbyggnad med bl a själavandringstro.

Om man studerar scientologins skrifter, finner man att rörelsen i dag framträder med både vetenskapliga och religiösa anspråk. Detta ger upphov till två gränsdragningsfrågor: Är det vetenskap eller pseudovetenskap? Är det religion eller pseudoreligion?

Frågan vad som kan räknas som en religion är i och för sig mycket intressant, men det är de vetenskapliga anspråken som den här artikeln ska handla om.

Definition av vetenskap

Det är grundläggande för vetenskapligt arbete att man söker kunskap som är allmängiltig och oberoende av individen (intersubjektiv). I diskussioner om gränsdragningen mellan vetenskap och pseudovetenskap brukar jag därför utgå från följande definition av vetenskap:

"Vetenskap är det systematiska sökandet efter sådan kunskap som inte beror av den enskilde individen, utan

som envar skulle kunna återfinna eller kontrollera."

Pseudovetenskap är sådant som inte är vetenskap, men som ändå utges för att vara det. För att se vad som är pseudovetenskap kan man använda sju kännetecken, som jag närmare har presenterat i boken "Vetenskap och ovetenskap" (Tiden, 1983). Låt oss här tillämpa dessa sju kännetecken på scientologin.

Auktoritetstro

Det första av kännetecknen är att vissa personer tillmätts så stor förmåga att avgöra vad som är sant och falskt, att andra bara har att rätta sig efter deras bedömningar.

Scientologin erbjuder ett av de mest extrema exemplen på sådan auktoritetstro. Hubbard får överhuvudtaget inte ifrågasättas. Själv har han inte uppvisat någon mera markant blygsamhet. Hans första bok i ämnet inleddes t ex med orden "Skapandet av dianetik är en milstolpe för människan, jämförbar med upptäckten av elden och överlägsen uppfinnandet av hjulet och valvbågen".

På försättsbladet till samma bok står det: "Dianetik är L. Ron Hubbards varumärke med avseende på hans publicerade arbeten."

Inom scientologin vore det otänkbart att ifrågasätta Hubbards ord, och någon annan än han själv bidrar inte nämnvärt till lärans utveckling eller uttolkning.

Auktoritetstron har gått så långt att de mest trogna skriver under ett kontrakt att tjäna Hubbards lära under 1000.000.000 år. (Man tror som sagt på själavandring.)

Experiment som inte kan upprepas

Det andra kännetecknet på pseudovetenskap är att man förlitar sig på experiment som utförts någon enstaka gång, men som inte går att upprepa med samma resultat.

I allmänhet bryr sig scientologer inte alls om att utföra några experiment. Hubbard har dock gjort några undersökningar av tomaters själsliv. Han påstår sig ha funnit elektriska reaktioner som visar att växterna har tankar och känslor. Då sådana experiment upprepas av konventionella växtfysiologer, som garderar sig mot felkällor, uppnås inga anmärkningsvärda resultat.

Handplockade exempel

Det tredje kännetecknet är att man använder handplockade exempel, när ett representativt (slumpmässigt) urval vore möjligt.

Scientologin har en ganska omfattande litteratur om hur man ska behandla olika slags psykiska problem. Men man har inte gjort den minsta ansträngning att finna representativa urval av "patienter". I stället handlar det i allt väsentligt om enstaka exempel på vad Hubbard anser sig ha botat.

Ovilja till prövning

Det fjärde kännetecknet på pseudovetenskap är att man inte försöker pröva teorin mot verkligheten, trots att detta vore möjligt.

Auditör med E-meter, t v, och en "patient" som håller i två "plåtburkar". Foto Rein Vålme.

Scientologerna har aldrig varit beredda att utsätta sin lära för vetenskaplig prövning, trots att läran innehåller många empiriska förutsägelser som kan provas. Ett exempel på detta är påståendet att man kan bota sjukdomar. Enligt Hubbards bok "Dianetik" kan man med scientologi bota "alla oorganiska, mentala sjukdomar och alla organiska, psykosomatiska sjukdomar med visshet om att alla fall utan åtskillnad blir fullständigt botade". Som psykosomatiska räknar han minst 70 procent av alla sjukdomar, bl a reumatism, allergier, astma och magsår. "Migrän är psykosomatisk och botas tillsammans med de övriga utan undantag med dianetikterapi."

Det skulle inte vara svårt att pröva om detta påstående är riktigt. Man kunde t ex jämföra två grupper av migrän- eller magsårspatienter, där den ena gruppen fick enbart konventionell behandling och den andra fick scientologisk "terapi" ("auditering", d v s samtal med en person som använder s k E-meter för att, som man tror, upptäcka spår av mycket tidiga minnen).

Hubbard och hans följe har emellertid inte tagit något som helst initiativ till en prövning av hans medicinska påståenden som, om de vore sanna, skulle revolutionera läkarvetenskapen.

Likgiltighet inför motsägande fakta

Det femte kännetecknet, som hänger nära samman med det förra, är att

man hävdar att teorin är helt riktig, trots att det finns iakttagelser eller experiment som den inte stämmer med.

Ett exempel på detta är den s k E-metern, den förenklade "lögndetektor" som scientologerna arbetar med. Den är ett enkelt elektriskt mätinstrument med sina båda poler kopplade till två plåtburkar som "patienten" håller i vardera handen.

Vid seriöst arbete med "lögndetektorer" mäter man andra kroppsfunktioner (andning, hjärtverksamhet) samtidigt med det elektriska motståndet över huden. Mätningen av hudmotståndet sker inte med löst hållna plåtburkar utan med ordentligt fastsatta elektroder. Flera utredningar har otvetydigt visat att E-metern inte mäter några psykiska funktioner. Detta hindrar inte scientologerna från att fortsätta använda den.

Inbyggda undanflykter

Det sjätte kännetecknet är att man begär att teorin ska provas på sådana villkor att den bara kan bekräftas, aldrig motsägas, av prövningens resultat, vilket detta än blir.

Hubbards lära innehåller ett betydande antal inbyggda undanflykter. De behövs, eftersom han utlovar allahanda mirakulösa resultat av sina kurser.

Under scientologins första år var det högsta stadium man kunde uppnå genom Hubbards kurser att bli "clear", klar. Det innebär bl a att man får ett perfekt minne och kom-

mer ihåg allt man någonsin hört eller sett. (En mera påtaglig effekt, då som nu, är att man förlorat en avsevärd summa pengar på den serie kurser som behövs för att bli "clear".)

I sin bok "Fads and Fallacies in the Name of Science" har Martin Gardner berättat om Hubbards första offentliga demonstration av en "clear". Förevisningspersonen var en ung kvinna som bl a skulle ha genomgått ett antal universitetskurser. De närvarande kunde snabbt konstatera att hon hade glömt bort det mesta av vad hon hört under föreläsningarna. Efter en stund bad en av åhörarna Hubbard att vända ryggen mot kvinnan. Därefter frågade åhöraren henne vilken färg det var på Hubbards slips. Hon lyckades inte svara rätt på den frågan. Hubbard tvingades då tillgripa någon förevändning om att det fanns ett dolt minnesspår ("engram") kvar som fortfarande hindrade henne från att bli "clear".

På motsvarande sätt har tusentals "clears" fått olika förevändningar till svar när de inte uppnått de olika resultat som "clear"-nivån skulle ge. Detsamma gäller alla dem som uppnått de olika nivåer över "clear" som Hubbard efterhand har presenterat. I de högre graderna av "operating thetan" (OT) sägs man t ex bli allsmäktig, d v s man kan bl a få vem som helst att göra vad som helst bara genom att önska det. Självfallet kan myterna om sådana förmågor bara upprätthållas med hjälp av bortförklaringar om varför de inte fungerar i det ena eller andra enskilda fallet.

Förklaringar överges utan att ersättas

Det sjunde och sista av mina kännetecken på pseudovetenskap är att man överger hållbara förklaringar utan att sätta något i stället, så att den nya teorin lämnar mer oförklarad än den gamla.

Den ursprungliga grundtanken i scientologin är att människans psyke till stor del beror på vilka ord som yttrades i hennes omgivning på tidigt fosterstadium, även strax efter befruktningen. Den "terapi" som scientologerna bedriver går till stor del ut på att finna och oskadliggöra dolda minnen (engram).

Godtar man denna teori, kullkastas våra teorier om hörseln (att vi hör med örat, som på tidigt fosterstadium ännu inte är utvecklat), om minnet (att det är förlagt i hjärnan, som inte heller bildats vid denna tidpunkt) och om barns språkförståelse (som vi anser i allt väsentligt utvecklas efter födelsen). Det finns emellertid inga mänskliga beteenden som scientologin kan förklara och som konventionell psykologi skulle gå bet på. Att ersätta gängse biologi och psykologi med scientologins teorier är därför ett mycket dåligt byte.

Absurt men lockande

Scientologin uppfyller alltså alla de sju kriterierna för pseudovetenskap. Dess läror är så absurda att det kan vara svårt att förstå hur människor alls kan lockas in i sekten.

En viktig del av förklaringen är att man inte från början exponeras för läran i dess helhet. Den första kontakten med sekten brukar vara att man erbjuds ett personlighetstest. Testet går under namnet "Oxford Personality Test", men har givetvis bara namnet gemensamt med Oxford-universitetet. För den som inte känner till psykologisk testmetod är det inte så lätt att avslöja att testet är värdelöst som psykologisk mätmetod.

Testresultatet är detsamma för alla som genomgår testet. Oberoende av hur man svarar på frågorna får man beskedet: Du är i behov av auditering ("terapi").

Det är inte heller alldeles lätt för en lekman att genomskåda auditeringen. Det är ju inte så lätt att veta var gränserna går för hur psykoterapi kan vara beskaffad.

Så drivs man gradvis, med kurs efter kurs, mot en helt annan världsbild än den man hade före kontakten med

sekten. Scientologin har en mycket utvecklad egen terminologi, där ett stort antal ord har en helt annan betydelse än i det vanliga språket. Man kan därför alltid avfärda kritiker utanför sekten med argumentet att de inte ens vet vad det hela handlar om. (Scientologitoppen reagerar särskilt hårt mot kritiker som är avhoppare från sekten. I motsats till andra kritiker kan de lätt tränga bakom scientologins tjocka dimridåer av ord och "facktermer".)

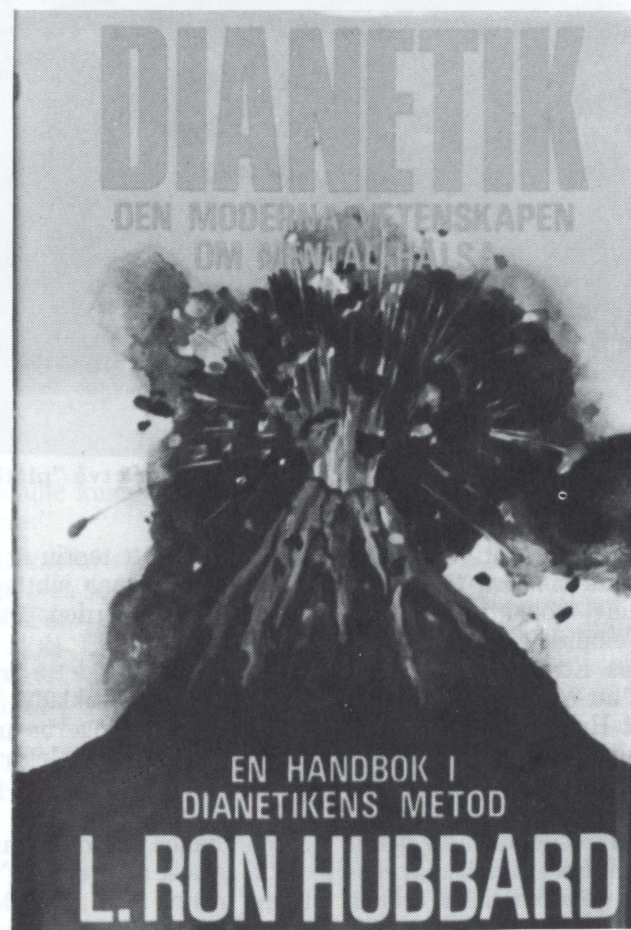
Överlever kärnvapenkrig

Efter en tids vistelse i "the org" (organisationen) kan man bringas att tro de mest märkliga ting. Så text kan man bli övertygad om att man kan bli

immun mot radioaktivitet genom att delta i vissa (dyra) scientologikurser. Denna tro har scientologin för övrigt gemensam med Jehovas vittnen. Inom båda sekterna hävdar man att de egna trogna blir de enda som kommer att överleva det förestående kärnvapenkriget. Inom Jehovas vittnen förklaras detta dock enbart med att den gudomliga nåden exklusivt gäller de egna medlemmarna; scientologerna har en pseudovetenskaplig förklaring där bl a överdoser av vitaminer spelar en viktig roll.

Scientologin är en utpräglad pseudovetenskap. Och vad värre är: Det är en pseudovetenskap som lockar till sig osäkra människor och gör dem beroende.

Artikeln har tidigare varit publicerad i Folkvett nr 4, 1985.

Vetenskap kontra skådespeleri Forts.

ceral learning: Recent difficulties with curarized rats and significant problems for human research. I P.A. Obrist, A.H. Black, J. Brener och L.V. DiCara (red.), *Cardiovascular Psychophysiology*, Aldine: Chicago 1974, ss. 312-334.

- 7 Brev från P.R.P. till J.R. 8 juni 1981.
- 8 Brev från P.R.P. till J.R. 22 juni 1981.
- 9 Brev från J.R. till P.R.P. 22 augusti 1981.
- 10 *Psychic News*, 19 mars 1983 s. 8.
- 11 Broad, William, J., Magician's effort to foil scientists raises questions. *The New York Times*, tisdagen 15 februari 1983.
- 12 Brev från P.R.P. till J.R. 9 februari 1983.
- 13 Brev från J.R. till P.R.P. 31 januari 1983.

Översättning: LARS ADELSKOGH

Känslorna styr hälsan

Candace Pert, som är chef för avdelningen för hjärnans biokemi vid National Institute of Mental Health i USA, säger att det finns ett kemiskt samband mellan nervsystemet och immunsystemet. Det är nämligen så att samma ämnen som kontrollerar en människas sinnesstämning (hjärnan) också kontrollerar kroppsvävnadernas integritet. Nyligen gjorda upptäckter antyder att neuropeptider, som har samband med sinnet, styr nyckelkomponenterna i immunsystemet, monocytterna. En följd av peptidernas dubbla roll är, säger Candace Pert, att *känslor är nyckeln till hälsa*.

Källa: Brain/Mind Bulletin 20 januari 1986.

OCKULT MEDITATION

Denna bok av Alice A. Bailey ger en allsidig bild av den ockulta meditationens natur och av dess betydelse för det andliga livet. Boken behandlar också den nya tidsålderns kommande mysterieskolor.

Erhålls enklast genom förskottsbetalning av 125:- till pg 43 58 04-0.

Stiftelsen Tibetanens Bokfond
Box 220
142 02 Trångsund

"SUNRISE"

är en Engelskspråkig tidskrift från TEOSOFISKA SAMFUNDET – PASADENA

Pris 60:- för 6 nr/år. Skriv gärna och begär ett gratis ex. till Anne Eek, Eriksbergsgatan 18, 114 30 Stockholm.

Annonsera i Sökaren!

Meditationskuddar

Rättvik, hög modell med blytlås i manchestertyg.

Ostoppade fodral	kr 75:-
Fodral + Kapok	kr 160:-
Färdiga	kr 180:-
Zen, platt modell, bomullstyg, 20:- biligare.	

Frakt o porto tillkommer.

Omgående leverans.

Helst skriftlig beställning.

Ingas Sömnadsservice HB

Box 47
762 00 Rimbo
Tel. 0175-708 30
7.00-8.00, 16.00-18.00

Pendlar, kristallkolor m m

Vi har nu fått in en sändning **kristallkolor** och **pendlar**.

Vi säljer även olika **tarotkort/spåkort** med svensk beskrivning alltifrån nybörjarkort till mer avancerade kort.

Vi har **litteratur** på engelska och svenska för den som vill lära sig mer om tarotkort.

Om Du vill veta mer om vårt sortiment, ber vi dig skicka in 4,20 kr i frimärken och Du får vår broschyr som också innehåller kort historik och allmän beskrivning av tarotkort.

MYSTERY HOUSE

Postbox 64
150 32 STALLARHOLMEN
Tel. 0152-400 95

★ PRENUMERERA på ★

★

6 NR: 100 kr! RING 040-43 20 60!!!

UR INNEHÅLLET:

MEDIET Mariana Stjerna gör REINKARNATIONS-READINGS åt läsarna i varje nummer! ★ POSITIVT TÄNKANDE ★ HOMEOPATI I PRAKTIKEN ★ MÅNADSHOROSKOP baserade på solteckentransiter ★ Läsarnas KONTAKT med det OKÄNDA ★ ASTROLOGISK KONTAKT: Positiva, sökande killar & tjejer mellan 17 & 70! Porträtt av intressanta människor! ★ ALLT SERIÖST!

AQUARIUS-NÅLEN

Köp Aquarius-naalen! Pris 20:-/st. inkl. porto!
Vacker, gedigen - rött A på vit botten i emalj och guldmetall.
Märket står för Andlig utveckling, Ansvar, Alternativt tänkande & medicin samt the Age of Aquarius (Vattumannens tidsålder)!

Jag vill ha:

- ☐ 3 äldre nr av Astrologen
☐ 10 äldre nr av Astrologen
☐ Aquarius-naalen. Antal: _____

Namn: _____

Adress: _____

Postnr & ort: _____

3 olika äldre nummer: 20:- inkl. porto!

10 olika äldre nummer: 50:- inkl. porto!

Sänd kupong och pengar till: Astrologen, Runristar-gatan 2, 253 68 Helsingborg. Pg 483 94 17-5.

Illustration: Charles Adkinson

Rent medvetande - vad är det?

Inom exempelvis TM-rörelsen talar man om *rent medvetande*. Vad är nu det för något? TM-meditatörer menar att det är ett mentalt tillstånd som man kan förstå endast genom att själv uppleva det. Läkaren Jaan Suurküla, som TM-mediterar sedan 1972, säger följande till Sökaren:

— En sak har jag kommit underfund med — att det fodras ett mycket rent, välintegrerat, upplyst nervsystem för att till fullo förstå det rena medvetandets väsen. Av en människa som inte är upplyst kan det bara anas, när man är på väg in i och ut ur detta medvetandetillstånd. Rent medvetande är rent varande utan några distinktioner. Men när man är i det högsta medvetandetillståndet — det som Maharishi kallar enhetsmedvetande — så lever man i rent medvetande: man *är* rent medvetande. Man upplever att det enda verkliga är rent medvetande.

— Vid klar erfarenhet av rent med-

vetande — i enhetsmedvetande — upplevs enligt Maharishi observatören, observationsprocessen och det observerade som en dynamisk enhet — samtidigt hel och tredelad — en paradox som är omöjlig att till fullo förstå utan personlig erfarenhet därav. Därför är det inte meningsfullt att bland icke upplysta personer intellektuellt debattera och logiskt söka analysera rent medvetande. Det är som om blinda skulle försöka diskutera vad ljus är. Det enda meningsfulla är att antingen utveckla sitt medvetande så att man får en allt klarare erfarenhet av det, något som enligt min erfarenhet effektivt kan ske genom regelbunden TM-meditation, eller att man, medveten om sin begränsade förståelse, tar del av upplysta människors erfarenheter. Den mest kvalificerade sammanställningen av sådana erfarenheter är Veda-litteraturen. Men på grund av ämnets natur är det egentligen endast möjligt för

upplysta människor att helt korrekt kunna tolka de vediska skrifterna. Det är därför man i den vediska traditionen betonar vikten av att både utveckla sitt medvetande och ta del av en upplyst lärares visdom för att uppnå upplysning, vilket innebär en kombination av intellektuell förståelse av det rena medvetandets natur och en etablering av rent medvetande som ett stabilt medvetandetillstånd hos individen.

Gudomligt varande

BrahmaChaitanya (Per Gillberg) initiativtagare till föreningen Vedanta Service, säger följande:

— Rent, obegränsat medvetande är det absoluta grundtillståndet för allt manifesterat liv i den relativa världen. Det är evigt och allestädes närvarande och källan till all tid, all rymd och alla orsakssammanhang.

— I de indiska Vedaböckerna prisas detta medvetande (Brahman) som ren existens, rent medvetande och sällhet (Sat Chit Ananda). Det beskrivs som ett *gudomligt varande*, som endast kan erfaras av sig självt. Våra vanliga sinnesorgan och vårt mänskliga sinne är relativa och föränderliga till sin natur och kan därför inte till fullo fatta eller erfara det obegränsade tillståndet rent medvetande.

— Vanligtvis pågår all den mentala aktiviteten inom människan utan att hon är medveten om att hennes inre sanna natur är det rena, obegränsade medvetandet, som finns bortom kroppen, sinnesorganen och all mental aktivitet. Kunskapen om, och erfarenheten av, detta rena medvetande kan alltså vara en hemlighet för en människa alltifrån hennes födelse till hennes död — trots att detta är den mest fundamentala och ovärderliga kunskap som finns.

Per Gillberg säger också att det finns en personlig aspekt av det rena medvetandet. Den har i alla tider dyrkats och tillbeds under namnet Gud. Denna universella Fader eller Moder, vars kärleksfulla natur finns närvarande som skapelsens innersta väsen, kan direkt erfaras i djupet av vårt eget inre.

— För att kunna förverkliga rent medvetande är det viktigt att man har kompetent vägledning av någon som själv uppnått detta tillstånd, d v s en Sad-Guru. En blind kan inte leda andra blinda. Men tyvärr är världen full av pseudo-guruer, som missleder dem som söker den högsta sanningen. Dessa pseudo-guruer är ofta sökare som kommit mer eller mindre långt i sin andliga utveckling. Innan de själva har förverkligat den högsta sanningen, har de fallit för frestelsen att utnämna sig själva till guru och ibland t o m till gudsinkarnation (avatar).

— Sökare som praktiserat mer eller mindre väl fungerande meditations-tekniker, som dessa sk guruer lär ut, har blivit okritiskthängivna dessa charlataner och börjat att fanatiskt propagera för sin egen läras suveränitet över all annan kunskap och andlig vägledning.

— Det har alltså stor betydelse att man erhåller en väl fungerande och praktiskt tillämpbar teknik från en självförverkligad mästare, om man vill framgångsrikt förverkliga sig själv och erfara rent obegränsat medvetande.

— Det rena medvetandet är till sin natur allomfattande, evigt och fyllt av sällhet. Därför kan ingen ha monopol på denna sanning. Om man finner att någon lära eller lärare presenteras som den enda rätta vägen till san-

ningen, bör man vara mycket försiktig, innan man accepterar detta. Fanatism och monopolisering av andlig vägledning bör ses som främmande för dem som vill förverkliga det gudomliga rena medvetandet.

Bortom tankarna

Från Peter Ljungsberg, lärare i transcendental meditation (TM) har följande synpunkter kommit:

"När jag läste Sven Magnussons artikel på sista sidan i nr 1, 1986, där han försökte förklara varför rent medvetande inte kan finnas, blev jag en smula konfunderad. Det kan vara på sin plats att reda ut begreppet. Som TM-lärare är jag mycket bekant med rent medvetande.

Det första man kan säga om rent medvetande är att 'ingenting kan sägas om det'. Det kan bara *erfaras* genom direkt kontakt, *bortom* alla tankar och förnimmelser.

När SM skriver: '... uttrycket är språkligt motsägelsefullt och missvisande, eftersom rent medvetande i egentlig mening inte kan finnas', så beror det på avsaknad av personlig erfarenhet. Men (viktigt!) *med* personlig erfarenhet av rent medvetande blir uttrycket också missvisande och motsägelsefullt, men då från en helt annan utgångspunkt, nämligen den att inget uttryck i världen kan beskriva detta medvetandetillstånd. Det är mot detta tillståndets natur att ge det en benämning eller beskrivning. Varför? Därför att varje beskrivning eller definition av det kommer att *begränsa* det till en *intellektuell föreställning*. Rent medvetande ligger bortom intellektet och tankarna, bortom tid och rum. Det är ett omanifesterat tillstånd, och därför är varje beskrivning av rent medvetande en beskrivning av vad det *inte* är.

Alltså kommer även själva uttrycket 'rent medvetande' att begränsa det till tid och rum, d v s till intellektet och tankarna. För att kunna kommunicera måste man dock ge tillståndet, och erfarenheten av det, ett namn.

SM skriver vidare: 'Det är alltid tankar som är medvetandets «objekt» — några andra objekt finns inte.' SM menar att upplevelsen av rent medvetande kommer via tankarna, eftersom några andra objekt inte existerar i vårt medvetande. En fråga som är relevant i detta sammanhang är: varifrån kommer alla tankar? Tankarnas ursprung kan lokaliseras till medvetandets minst aktiva tillstånd, även kallat 'tankens källa', vilken är identisk med rent medvetande. Tankarna föds som en vag impuls någonstans

djupt inom oss (vid tankens källa — rent medvetande) och utvecklas efter hand till en tanke, som vi kan uppfatta i vårt sinne.

Genom att erfara finare nivåer av tankeprocessen (tex genom Transcendental Meditation) kommer vi slutligen i kontakt med tankens källa — rent medvetande. På denna nivå, som är bortom tankarna, finns det faktiskt en möjlighet att erfara ett annat objekt än tankar i vårt medvetande. Detta objekt är — medvetandet självt! Hur kan detta vara möjligt? Det är möjligt endast när medvetandet transcenderar, d v s går bortom tankarna. Medvetandet erfar då endast sig självt. Det låter som en paradox, men vad som hänt är att medvetandet har öppnat sig för sig självt. I detta tillstånd är medvetandet *både* subjekt och objekt på en och samma gång! Det är det som är transcendering. Medvetandet har transcenderat sin egen aktivitet. När medvetandet går bortom tankarna vad finns då kvar att erfara? Jo, bara medvetandet. När medvetandet som enda objekt har sig självt att tillgå, då finns naturligtvis ingenting annat att erfara än — bara medvetandet. Medvetandet är rent.

Det här låter kanske abstrakt, men detta är mekaniken i utvecklandet av medvetandet. Medvetandet blir medvetet om sin egen natur på grundval av sin egen existens. Medvetandet öppnar sig för sig självt, och upptäcker sig självt. Det är det som är transcenderingsprocessen.

Det rena medvetandet är självrefererande. Med detta menas att medvetandet växelverkar uteslutande med sig självt, inom sig självt, på en omanifesterad nivå, bortom alla mentala och fysiska nivåer. Därför är kunskap om rent medvetande en kunskap som förvärfvas utan inblandning av intellekt eller tankar. Kunskap om medvetandet förvärfvas uteslutande på medvetandets nivå.

SM fortsätter: 'Det finns alltså inget mentalt tillstånd bortom tankarna, eftersom det mentala utgörs av tankar.' Det är viktigt att man skiljer på vad som är medvetande och vad som är medvetandets uttryck. Varje dag erfar vi en ändlös ström av tankar. Dessa tankar är ett uttryck för medvetandet men är inte medvetandet i sig självt. Tränger vi djupare in i vårt medvetande, finner vi att den mentala aktiviteten (d v s mängden tankar) minskar. Slutligen upphör all mental aktivitet, och då har vi nått vad man skulle kunna kalla medvetandets grundtillstånd — rent medvetande, som till sin natur är absolut stillhet. I detta tillstånd av absolut stillhet finns ingen plats för tankar,

eftersom tankar är aktivitet — mental aktivitet. Att säga att det inte finns något medvetandetillstånd eller mentalt tillstånd bortom tankarna är som att säga att havet inte finns, när några vågor inte längre syns.

En sak är att tänka sig ett tillstånd av stillhet, utan tankar. En helt annan sak är att uppleva det som en direkt personlig erfarenhet i sitt eget medvetande.

Ingenting kan således sägas eller tänkas om rent medvetande, som kan ersätta erfarenheten av det. Erfarenheten av rent medvetande har ett oersättligt värde i sig, eftersom den erfarenheten (kontakten) av rent medvetande kommer att successivt binda samman alla livets trådar till en helhet. Denna helhet (enhet) är mitt eget själv, beläget i det rena medvetandets omanifesterade oändliga ocean. En ocean av kärlek, harmoni och absolut kunskap. Rent medvetande är grundtillståndet för hela skapelsen, alltings gemensamma ursprung.

Under meditationen kan detta tillstånd erfaras som stillhet. Det är ett vaket tillstånd. Det är härifrån som medvetandet börjar utforska sig självt, på basis av sin egen existens, och på denna fundamentala nivå *börjar* utforskandet av mitt eget innersta väsen — mitt sanna Jag, Själv.

Det rena medvetandet (innefattande Själv) är allestädes närvarande. Det existerar alltså oberoende av om vi sover eller är vakna, oberoende av om vi tänker på det eller inte. Rent medvetande är den rena existensen, skild från alla mentala och fysiska manifestationer, men lika fullt dessas gemensamma ursprung.

Att föreställa sig rent medvetande är som att föreställa sig smaken av en klarnisell. Man kommer aldrig att veta vad en klarnisell är förrän man stoppat den i munnen." (Slut på Peter Ljungsbergs inlägg.)

Substansen som tänker

För min (SM) del vill jag inte karaktärisera människans inre som rent medvetande. Jag kallar den mentala verkligheten *medvetandesubstansen*. Och jag anser — genom självinsikt — att den är *alltid tänkande*. Tänkande är ett av dess attribut. Medvetande är något som tänker. Man kan inte föreställa sig det som icke tänkande.

Jag menar att även självreflektionen, d v s medvetandes uppfattning av sig självt, är *en mental rörelse* och därför bör kallas tankar. Denna mentala rörelse är till sin art inte annorlunda än andra mentala rörelser, som medvetandet innehåller, utan i grun-

densamma: ett uttryck för medvetandesubstansens tänkande förmåga, dess väsen. Jag menar att hur mycket man än tänker att man inte tänker, utan är "blank" inuti, så faller man alltid tillbaka på just tankar, d v s mentala rörelser.

Egentligen är väl detta en definitionsfråga. Jag menar att man bör definiera alla inre rörelser som tankar — och med den definitionen kan inget "rent" medvetande finnas.

Om man definierar tankar som endast intellektuella föreställningar, kan "erfarenhet av rent medvetande" uppfattas som något annat än tankar. Och man får då en föreställning om en medvetandets grund, fri från tankar, men innehållande andra mentala rörelser, såsom exempelvis en omedelbar känsla av enhet med allt.

Peter Ljungsberg använder en bild, som jag kan ta upp. "Att säga att det inte finns något medvetandetillstånd, eller mentalt tillstånd, bortom tankarna, är som att säga att havet inte finns, när några vågor inte längre syns." Havet är en bra bild. Jag menar att en absolut blank havsytta aldrig existerar. Har man tillräckligt känsliga instrument, kan man alltid se att det finns någon rörelse på havsytan. För att ta bort denna rörelse krävs att man tar bort havet. Havet och dess rörelse är alltså ett. På samma sätt är det med medvetandet. Ett absolut blankt — eller rent — medvetande existerar inte. Det finns alltid någon "krusning" i det, alltid någon mental rörelse, eftersom sådan rörelse är medvetandets natur.

Rent medvetande hos Shankara

Anna Bornstein meddelar att i Shankaras böcker översätts atman på många ställen med *pure consciousness*, rent medvetande, eller *all knowledge*, allmedvetande.

Enligt Shankaras förklaring är atman — jagets djupaste väsen — av samma natur som brahman — världens verklighetsunderlag. Så upplever jag det också kontemplativt. Men till skillnad från de flesta vedantister uppfattar jag atman som något som aldrig kan tänkas tomt, "rent", utan alltid måste uppfattas ha liv, innehåll, tankar. Atman är tänkande, viljande, skapande, levande. Sådan är dess natur. Och däri ligger kanske den underbara sanningen om vår och universums existens. Det är medvetet Liv!

Anna Bornstein säger att enligt Shankara är atman oföränderligt rent medvetande och existerar bortom det dualistiska förhållande som råder i

tankens sfär mellan ett iakttagande medvetande och ett tankeinnehåll. Brahman, som är världens urgrund, har samma absoluta oföränderliga karaktär och får inte förväxlas med några tankeprocesser. Insikten att atman är identisk med brahman innebär enligt Shankara och hans uttolkare att man genomskådat alla skeenden och funnit den oföränderliga verkligheten bakom den.

Tusentals vittnen om rent medvetande

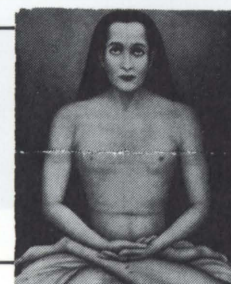
Peter Ljungsberg understryker att tankarna och tankarnas grund är två aspekter av samma sak, den ena till sin natur omanifesterad bortom all aktivitet, den andra manifesterad i form av tankar, former och en ständigt pågående aktivitet. Hans synsätt innefattar både dualitet och singularitet. "Trots att det rena medvetandet och det rena medvetandets uttryck är två till sin natur väsensskilda tillstånd, är de lika fullt Ett — enhet i mångfalden."

I övrigt skriver Peter Ljungsberg: "Sven Magnusson envisas med att hävda att rent medvetande inte existerar, att det är en inbillning. Detta trots att de flesta religionerna i öst och många i väst har beskrivningar av rent medvetande. Hos buddhismen är det "tomrummet", hos hinduismen 'Samadhi' (det stillade sinnet), hos Zen är det 'Ming' (självkännedom), inom taoisttraditionerna kallas det 'Tso-Wang' (att sitta utan tankar), hos sufismen inom Islam är det 'Fana' (bortgåendet). Judendomen kallar det för 'En-SOF' (oändligheten) och den tidiga kristendomens ökenfäder för 'Quies' (lugn, tystnad).

Tusentals människor har dessutom vittnat om erfarenheter av rent medvetande. Några gemensamma drag för dessa erfarenheter är: en känsla av förening med hela skapelsen, en större och djupare kunskap om kosmos, känslan av att denna kunskap på något sätt är mer verklig än annan kunskap, en upplevelse av glädje och fullkomning, en känsla av välsignelse och kontakt med det gudomliga och en föregiven utsäglighet (oförmåga att beskriva upplevelsen)."

Peter Ljungsberg räknar upp en rad kännetecken på erfarenheten av rent medvetande: kärlek, harmoni, absolut kunskap, känsla av förening med hela skapelsen o s v. Allt det där bör karakteriseras som mentala rörelser, tankar. Där finns ingen "renhet", utan i stället medvetna reflektioner.

SM

Praktiska lektioner i BABAJIS KRIYA YOGA

med inspelat föredrag av den odödliga mästarens lärjunge Yogi Ramaiah ges på Medborgarhuset (Stockholm) sal 302 2/5, 16/5 och 30/5 kl. 18
20 kr/lektion Egen fyllt medtages

ZEN-meditation T'ai Chi

Kommunikation — självkännedom genom rollspel i grupp.

Improvisation — teaterspel o. lek med masker.

Introduktionskurser i juli med Jacques Dropsy, Paris.

Meditationsgården, Rättvik
0248-110 20

BÄTTRE VARDAG 7-13 juli

Kurs i personlig utveckling med hjälp av yoga, meditation, drömtolkning, frigörande andning.

Pris: 1500:- inkl. mat och logi.

HOLA FOLKHÖGSKOLA, Lokatta gård, naturskönt belägen vid Ångermanälven. Tel. 0612-612 70.

RAJAYOGA

En av de tre kunskapsvägarna till den totala gudshängivelsen. Undervisning ges i fysisk och mental självkontroll. För närmare uppl. kontakta Roland Bergman, tel. 026-12 47 56 kl. 20-22

BUDDHASASANAFÖRLAGET Box 5158, 102 44 Stockholm

Skrifter ur den buddhistiska palikanon:

Buddhas stora meditationstal
40 sidor, ca 20:-

Buddhas tal till Sigala
24 sidor, ca 16:-

Övrigt:

Buddhismen i ett nötskal
av Narada Maha Thera
80 sidor, ca 15:-

Buddhistisk meditation

av Francis Story
32 sidor, ca 7:-

I bokhandeln eller direkt från förlaget

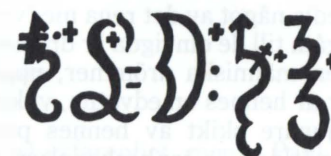
Bostadsrättsförening för vegetarianer

Föreningen EKO-BYN vill försöka att i bostadsrättsform skapa en ekologisk by för vegetarianer, med radhuslägenheter av olika storlekar och fristående hus, med gemensamma lokaler för trivsel, måltider, hobby m m (gärna även hantverksutövare) samt med odlingsmark, på lämpligt avstånd från Stockholm (eller ev. annan ort). Är du intresserad av sådan bosättning, skriv till

EKO-BYN, c/o Skoog
Skanörvägen 30
121 52 Johanneshov

SUBSKRIPTION

Salomoniska Magiska Konster

Utdrag ur en Westboprests Svartkonstböcker

Pris: 125:- + porto

128 sidor, ålderdomlig svensk stavning. Boken omfattar riter & magi behäftad med folklig övertro från tidigt 1600-tal.

Jag önskar beställa:

Namn

Adress

Postadress
var god texta.

AB G WENDELHOLM
Postbox 14069
S-104 40 Stockholm

Krishnamurti död

I januari avled Jiddu Krishnamurti i Ojai i Kalifornien. Han var född 1895 i Indien. Krishnamurti, en gång utsedd till världslärare av teosoferna, blev den andligt inriktade filosof som tog avstånd från all tro. "Sanningen är ett väglöst land", sa han. "Du kan inte nå dit på några stigar som en tro, sekt eller religion pekar ut för dig." Krishnamurti menade att envar måste gå sin egen väg till sanningen, utan att ledas av andra.

Barn växer bättre om de smeks

Experiment i Florida, USA, har visat att beröring och stimulering har stor betydelse för nyfödda. 20 för tidigt födda barn valdes slumpmässigt ut från en grupp av 40 för att bli föremål för smekningar och rörelsestimulans under tre 15-minutersperioder varje dag i tio dagar. De barn som fick denna behandling ökade i genomsnitt 47 procent mer i vikt per dag än de som inte blev smekta. De båda grupperna fick samma mat. De barn som fick stimulansen var också vakna och fysiskt aktiva längre tid på dygnet än de andra.

Behandlingen bestod av fem minuter smekningar, därefter fem minuter med rörelse av lemmarna, och till sist fem minuter smekningar igen.

En senare uppföljningsstudie visade att de stimulerade barnen var längre, tyngre, hade större huvud och visade färre tecken på neurologiska problem än kontrollgruppen.

Experimentet har redovisats i Science News 127:301.

Källa: Brain/Mind Bulletin 9 december 1985.

Spiricom

I nr 1/86 skrev jag en notis om "Spiricom i Östeuropa". Tidskriften *Unlimited Horizons* från stiftelsen *Metascience*, vinternumret 1986, säger att en medlem av stiftelsens internationella råd har undersökt saken vidare och fått ett uttalande av en "välkänd östtysk vetenskapsman" som dock vill vara anonym. Han bekräftar "att han personligen deltog i mötet i Potsdam och att artikeln om den ryska forskningen om röstfenomenet är korrekt". Undersökningarna fortsätter, skriver Meek.

Nils-Olof Jacobson

Rent medvetande enligt Paul Brunton

Av Anna C. Bornstein

Mind eller rent medvetande är Paul Bruntons benämning på den obekvärliga verklighet som inom andra traditioner kallas exempelvis det Absoluta, det Enda, Gud eller det outgrundliga Tao. Denna verklighet kan inte fattas av människans sinnen eller intellekt, men den är för den skull inte ouppnåelig för henne. Om hon utvecklar ett inre seende, insikt, kommer hon en dag att upptäcka den.

"Jag menar inte att universums högsta verklighet till sin natur liknar det medvetande vi människor vanligen är förtrogna med, utan bara att den är mer besläktad med den än med något annat, i synnerhet den så kallade materien, som vi kan erfara", skriver Paul Brunton. "Den är det yttersta varat, det högsta tillståndet. Den är den princip som alltid har varit, och den är och förblir densamma. Den är i universum och ändå är universum i den. Den utvecklas inte, för den är bortom tiden. Den har ingen form, för den är bortom rummet. Den höjer sig över människans medvetande, för den existerar bortom hennes tankar och sinneserfarenheter; ändå uppstår allt medvetande på ett oförklarligt sätt ur den. Människan kan lära känna den och uppgå i dess tomhet, så fort hon lyckas släppa sina tankar och sinnesupplevelser utan att förlora medvetandet om att hon existerar."

Att föreställa sig denna högsta verklighet är omöjligt. Inga beskrivningar kan göra den rättvisa. När man närmar sig den och får en första glimt av den, ter den sig som oändlig tomhet, därför att inga former eller upplevelser kan få fäste i den. Ändå är denna verklighet den klippa som hela världen vilar på, tillvarons innersta kärna, alltings urgrund. Och den vise kan leva fullt vaken och verksam bland världens företeelser utan att någonsin förlora den ur sikte. Denna medvetandeprincip är formlös, oföränderlig; den har varken egenskaper eller tankeinhåll. Ändå är den paradoxalt nog alla formers, egenskapers och idéers ursprung. Det förekommer ingen rörelse, ingen verksamhet i den. Ändå är den den outtömliga källan till all rörelse och

verksamhet.

Det svenska begreppet medvetande har definierats som sammanfattningen av alla psykiska processer varigenom en levande varelse uppfattar sig själv och yttervärlden. Vad detta medvetande är har hittills ingen kunnat förklara. Hjärnforskarna är oeniga. En del hävdar att medvetande är en produkt av kemiska reaktioner i hjärnan, andra tillerkänner det herravälde över hjärnprocesserna och räknar med möjligheten att det kan existera oberoende av kroppen.

Tankar är otänkbara utan medvetande, men det betyder enligt Paul Brunton inte att medvetande är otänkbart utan tankar. Medvetandet är det primära. När det är försjunket i sig själv, är det utan innehåll, odelat, enhetligt. Detta människans djupaste väsen kan vi lära känna när vi dragit bort vår uppmärksamhet från sinnesintryck, tankar och känslor och riktat den inåt.

Människans djupaste väsen — Överjaget — är en stråle av det rena medvetandet. När hon lär känna sig själv till fullo, blir hon medveten om dess närvaro inom sig, även om hon därmed inte har utforskat dess mysterium.

En liknelse som ofta använts för att förmedla något av det rena medvetandets gåta till de oinvigda är drömmen. När en människa drömmer, uppstår bilder ur hennes omedvetna, vilket är ett djupare skikt av hennes psyke. Drömvärlden är tankeskapelser som har sin rot i människans egen inre intelligens, vilken är allestädes närvarande i drömmen och besjalar den, utan att förändras. På liknande sätt har människans personliga medvetande och dess värld uppstått ur det rena medvetandet, utan vilket de inte skulle kunna existera. Det rena medvetandet är allestädes närvarande i världen, men existerar ändå bortom den, oberoende av dess många företeelser.

En annan bild som kan hjälpa oss att förstå är hämtad från kemin. Den kemiska föreningen av väte och syre, H₂O, kan manifesteras som is, vatten eller ånga utan att förändras till sin sammansättning. På liknande sätt

kan det rena medvetandet ta sig olika uttryck utan att förändras. När det antar olika former och egenskaper, är det världens ting. När det ägnar sig åt att utforska dessa ting och skilja mellan dem, är det människans personliga medvetande. När det är centrerat som en iakttagare av tingen, är det egot. När det är det vittne som genom överjaget har inblick i oräkneliga enskilda iakttagares sinnen, är det världsmedvetandet. Trots alla dessa många olika uttryck förblir det alltid i sitt innersta rent medvetande. Allting i världen är avhängigt av det, men självt är det oberoende av allt, oberört och fullkomligt fritt. Solsystem, galaxer och hela världsallt uppstår ur och återvänder till det utan att tillföra eller ta ifrån det något, utan att störa dess fullkomliga frid.

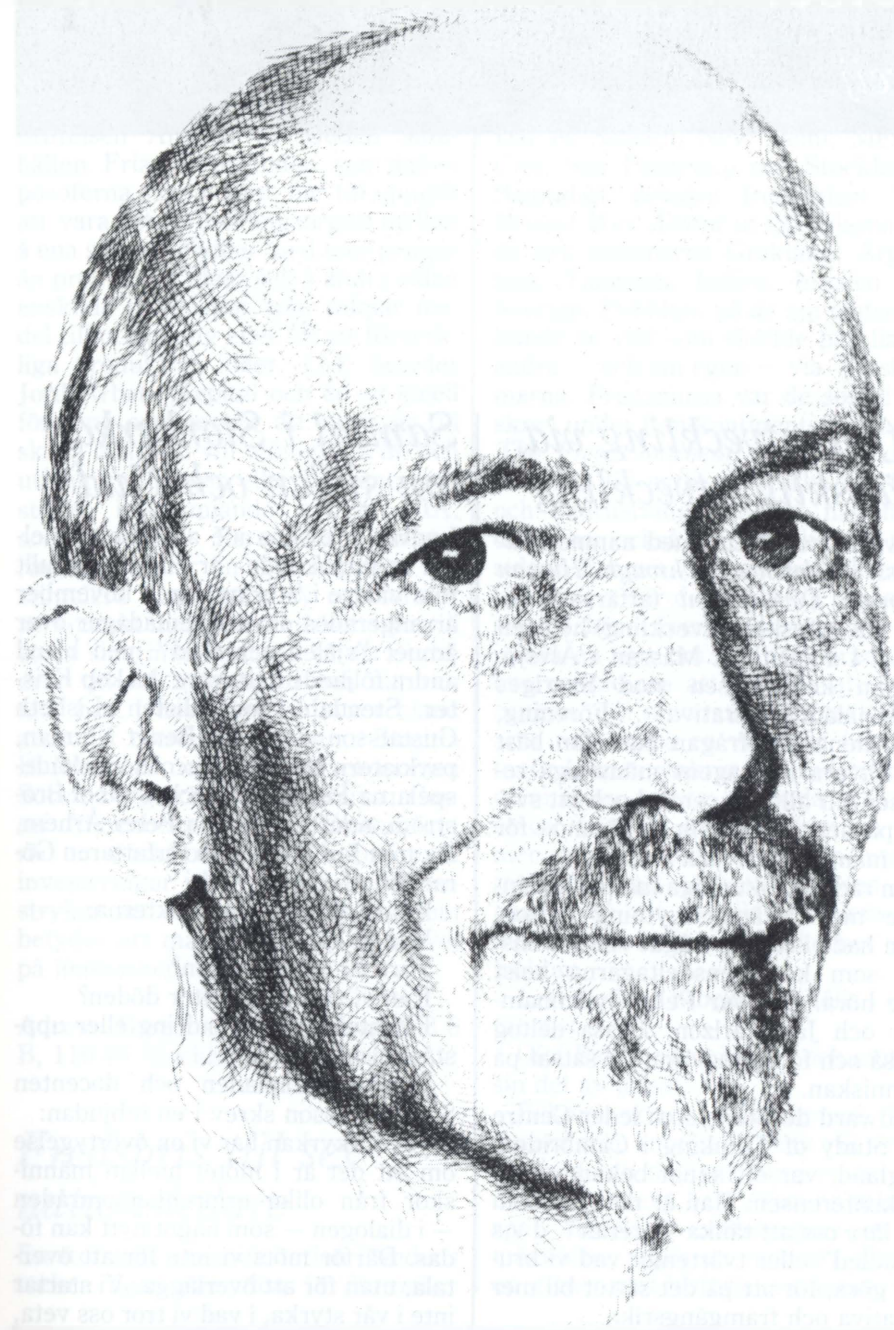
Man behöver inte förvånas över att denna verklighet, rent medvetande, är omöjlig för människan att fatta så länge som hon befinner sig i sitt vanliga tillstånd. Hennes vanliga medvetande är bundet till tiden, rummet, kausaliteten och de fem sinnena, upplevelseformer som härrör från hennes tankes sätt att fungera, men som med tiden har kommit att betraktas som egenskaper hos en yttervärld.

Alla välbekanta företeelser i människans fysiska och psykiska tillvaro,

Det engelska ordet *mind* betyder enligt lexikon "sinne; medvetande; själ; förstånd, intellekt; ande; tankar; tänkesätt; sinnelag; mentalitet; inställning", men när Paul Brunton använder det i bemärkelsen "den yttersta verkligheten", återger hans översättare Anna Bornstein ordet på svenska med "rent medvetande".

Hos Brunton/Bornstein används följande begreppet överlag på ett annat sätt än i den moderna psykologiska litteraturen. Där använder man Freuds överjagsbegrepp, som avser det system av värderingar och beteendenormer som genom social påverkan införlivats i människans personlighet.

Red.

Paul Brunton

såsom skogar, berg, sjöar och hav, känslor, tankar, farhågor och förväntningar, alla fenomen som har form eller kan betraktas som processer, skymmer verkligheten för henne, så länge som de tillskrivs en oberoende existens. Den vanliga människan är lika blind för sin tillvaros urgrund som drömpersonen är för drömmarens medvetande, så länge han låter sig luras av drömvärldens sken.

Sanningen att den yttersta verkligheten är absolut, evig och oföränderlig har fått många andliga sökare och mystiker att tro att den fysiska världen, som ju befinner sig i ständig förvandling, är illusorisk. Ett sådant synsätt kan bara vara en produkt av det logiska intellektet och grundar sig

inte på erfarenhet, menar Paul Brunton. Det bygger på en konstlad motsättning mellan ande och materia, vilken inte existerar i verkligheten. Vad som är illusoriskt är föreställningen att de fysiska tingen med sina karakteristiska former, färger, dofter, smaker etc. har en yttre existens oberoende av det upplevande medvetandet. Den stabilitet och den oberoende existens som felaktigt tillskrivs dem, härrör egentligen från medvetandepincipen. Men det betyder inte att sinnesupplevelserna, som upptar ett så stort utrymme i våra liv, är meningslösa. De är oupplösligt förenade med medvetandet och avpassade efter det skede i utvecklingen där vi nu befinner oss. För den vise är de inte

illusoriska, utan ett uttryck för en djupare transcendental visdom.

För att förklara sambandet mellan det rena medvetandet och världen talar Paul Brunton om en passiv och en aktiv aspekt av verkligheten. Dessa båda aspekter existerar inte åtskilda, trots att det kan te sig så från den vanliga människans begränsade ståndpunkt. Den passiva aspekten är det rena medvetandet, d v s medvetandet försjunket i sig självt, och den aktiva aspekten är medvetandet i rörelse, dess tankeprocesser som ligger bakom alla manifesterade världar.

Som regel upplevs det objektfria eller "rena" medvetandet till en början som en inre verklighet — det egna väsendets grund — under en inåtvänd stillhet som uppnåtts genom att sökaren med viljans hjälp dragit bort uppmärksamheten från sinnesintryck, tankar och känslor.

Men världen är av samma natur som människans överlag, och upptäckten att det är så dagas först efter hand genom en gradvis fördjupad erfarenhet. Den slutliga upplysningen, när fjällen för alltid faller från hennes ögon, kommer plötsligt. Detta klara medvetande lyser upp hennes skiftande tillstånd, även den vanligen så omedvetna djupa sömnen. Den högsta insikten är inte något som kommer och går, utan den är permanent och oberoende av vilka upplevelser och förändringar som personen genomgår.

En sådan insikt får inte förväxlas med en enbart intellektuell förståelse, utan den genomtränger och besjalar hela människan, hennes intellekt, hennes vilja och hennes känsloliv. Med en sådan insikt upphävs alla kända motsättningar mellan den yttre och den inre världen, mellan materian och anden, kroppen och själen. Människan återbördas till den spontana harmoni och helgjutethet som hon en gång sägs ha åtnjutit före syndafallet, men med den skillnaden att hon nu är fullt medveten. Ett sådant förverkligande kan bara de pionjärer som själva uppnått det, beskriva. Paul Brunton, som är en av dem och som levtt och verkat i vår egen tid, skriver:

"När insikten dagas, försvinner blindheten. Nu kan människan se, medan hennes blick förut fullständigt skymdes av illusionen. Hädanefter kommer något i hennes inre att ständigt vara vänt mot det tidlösa, verkliga, opersonliga. Endast en sådan insikt kan uppenbara något om tillvarons universella sanning och eviga verklighet. Bara i kraft av den kan hon genomskåda världens företeelser och uppfatta den sällhet som döljer sig bakom dem."

Positiva händelser

rapporterade av Åsa Freij

HUC för första gången i Sverige

Human-Unity-konferenser, där i New Age-anda mänsklighetens enhet och stora positiva möjligheter framhävs, hålls på olika håll i världen sedan ett dussintal år. Sökaren har berättat om konferenserna i England, 1983, och Norge, 1984.

Med början 1 augusti 1985 hölls den 12:e HUC på Hawaii. Man samlades kring mottot "Ett hjärta, ett medvetande, en värld — att leva sin vision". Samtidigt anordnades 15 andra liknande konferenser på andra platser, varav en i Stockholm 3-4 augusti. Det var första gången som HUC hölls i Sverige. Plats var Pan Helhetscenter, och huvudansvarig var Björn Hultin. Den svenska konferensen stod i direkt telefonkontakt med Hawaii.

På HUC-konferenser betonas viljan att ena mänskligheten i fred och kärlek.

Ett hundratal personer besökte Pan de två HUC-dagarna och lyssnade till en rad kända föredragshållare i den svenska New Age-världen, bland dem Louise Ahlström, Louise Ayari, Kersin Nordin och Johan Wretman.

Louise Ahlström var en av deltagarna på HUC-konferensen i Sverige.

Affärsutveckling via mänsklig utveckling

En världskonferens med namnet *Business Development Through Human Resource Development* (affärsutveckling via mänsklig utveckling) hölls en vecka i augusti på Mässan i Älvsjö. Bakom konferensen stod Sveriges Personaladministrativa Förening, som menar att frågan hur man bäst tar tillvara företagens mänskliga resurser blir alltmer central och att svaret på den frågan blir avgörande för hur man lyckas i sina affärer.

En rad namnkunniga människokännare med affärsanknytning deltog. Man hade i förväg frågat vilka svenskar som konferensdeltagarna helst ville höra. Det var Pehr Gyllenhammar och Jan Carlzon. Dessa deltog också och förklarade hur de satsat på människan.

Edward de Bono, som leder Centre for Study of Thinking i Cambridge, England, var ett annat bekant namn på konferensen. Han är mannen som vill lära oss att tänka "lateralt", d v s "i sidled" eller tväremot vad vi brukar göra, för att på det sättet bli mer kreativa och framgångsrika.

Gisèle Asplund talade om att man måste finna nya roller för kvinnorna i företagen, om dessa ska bli framgångsrika.

Thorolf Rafto var en inspirerande bekantskap. Han var mycket roligare, mer entusiastisk, engagerad och okonventionell än hans titel, professor i ekonomisk historia vid handelshögskolan i Bergen, lät ana. Han talade bland annat om att världen behöver konstruktivt missanpassade individer. Det är inte de nöjda och inte de apatiska som leder utvecklingen framåt, sa han, utan de som går på tvären.

Samtal i Storkyrkan om själen och Gud

Ludvig Jönssons idé att samtal mellan oliktankande är betydelsefullt förs vidare i Storkyrkan. I november arrangerades där tre temadagar över ämnet "själen och Gud" med bland andra följande deltagare: biskop Kristian Stendahl, journalisten Lisbeth Gustafsson, docenten Bengt Nerman, psykiatern Nils-Olof Jacobson, skådespelarna Per Ragnar och Gunnel Broström, neurofysiologen Peter Århem, läkaren Jan Pilotti och författaren Göran Thunström.

Några av programpunkterna:

Vad är själen?

Vart tar själen vägen?

Kan vi utvecklas efter döden?

Förintelse, själavandring eller uppståndelse?

Domkyrkokaplanen och docenten Sten Philipson skrev i en inbjudan:

"I Storkyrkan har vi en övertygelse om att det är i mötet mellan människor från olika erfarenhetsområden — i dialogen — som något nytt kan födas. Därför möts vi inte för att övertala, utan för att överlägga. Vi startar inte i vår styrka, i vad vi tror oss veta, utan i vår svaghet, i frågorna, i sökandet, i det vi känner att vi vet för litet om. Med den utgångspunkten tror vi att vi kanske kan komma en liten bit framåt, ett stycke närmare sanningen."

Arrangörer var Storkyrkan och Stockholms Stifts Evangelisationsnämnd i samarbete med tidskriften Gnosis.

Etiska investeringar

På en investeringsmessa i Sollentuna 14-17 november fanns bland de många storföretagen och bankerna även en liten monter med beteckningen "etiska investeringar". Den delades mellan Framtidskontot, Fria Kulturfonden, PIA, Konsulterna och JAK. Framtidskontot, som presenterades i Sökaren nr 7, 1985, har initie-

rats av Torkel Morgell, ingenjör och ordförande i Stockholmsföreningen för ekologisk teknik och i SAMS, Stiftelsen Alternativa Modell Samhället. Fria Kulturfonden, som antroposoferna står bakom, har till uppgift att vara ett förmedlingsorgan mellan å ena sidan individer med mer pengar än produktiva idéer och å andra sidan enskilda människor som saknar medel till utbildning eller till att förverkliga produktiva idéer. JAK betyder Jord Arbete Kapital och är en ideell förening som menar att ränta är till skada och som vill möjliggöra in- och utlåning till ingen eller låg ränta och stöder livsfrämjande syften. PIA, som betyder Personligt Investeringsansvar, är en förening som vill stimulera framväxten av nya former av kontakt mellan människor som vill styra sina investeringar så att de bidrar till att människan och naturen mår bra. I dess styrelse sitter bland andra riksdagskvinnan Birgitta Hambraeus och alternativekonomen Sören Bergström. Konsulterna, Gustaf Almenberg och Jan Olsson, ger råd om etiska och sociala kriterier vid investeringar i börsaktier. De understryker att etiska investeringar inte betyder att man måste sänka kravet på lönsamhet.

Adress: Bergström, Urvädersgränd 6 B, 116 46 Stockholm.

Fredspris till sex nationsledare

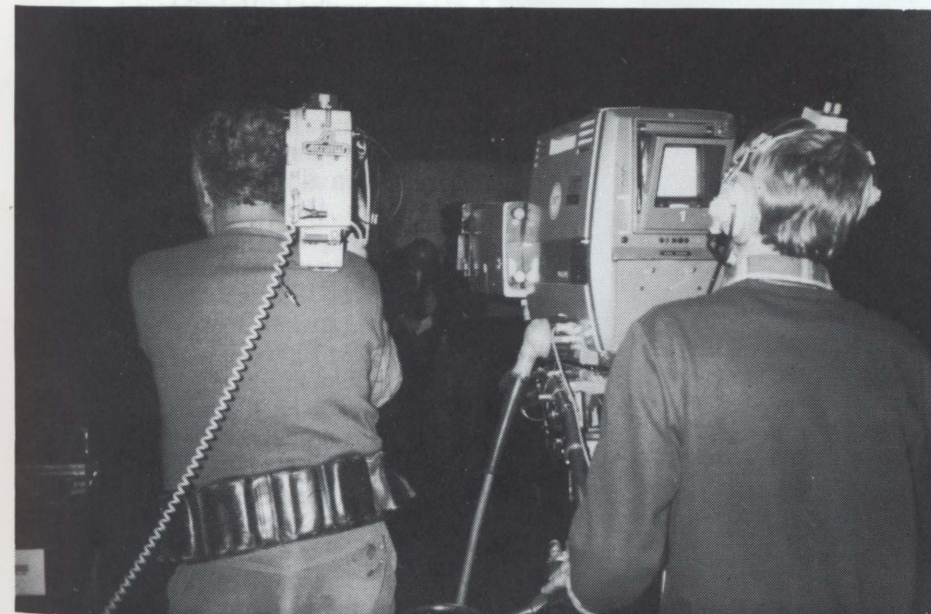
En storslagen manifestation i fredens tecken ägde rum den 14 december

1985 med deltagare i fem världsdelar samtidigt. Man sammanlänkade TV-sändningar från Aten, Buenos Aires, Dar es Salaam, New Delhi, Mexico City, San Francisco och Stockholm. Samtidigt delades fredspriset *The Beyond War Award* ut till ledarna för de sex nationerna Grekland, Argentina, Tanzania, Indien, Mexico och Sverige. Publiken på de sju platserna kunde se vad som skedde på alla de andra — och sin egen — via TV-skärmarna. Pristagarna var de som 1984 skrev under fem-kontinentfördraget, *The Five Continent Peace Initiative*, som har till syfte att verka för fred och nedrustning. De sex nationsledarna har också sänt budskap till president Reagan och generalsekretäre Gorbatsjov, där de väddat till dessa att stoppa kärnvapenupprustningen och inleda en nya era. De förklarade sig övertygade om att det går att överbrygga de nuvarande motsättningsarna och skapa en värld fri från hotande kärnvapenkrig. De undströk att människan måste använda sin förmåga inte till att åstadkomma allt mer perfekta förintelsevapen, utan i stället till att utnyttja jordens tillgångar så att vi alla kan leva ett människovärdigt liv i säkerhet utan fruktan.

Ceremonin i Stockholm hölls i operahuset.

Olof Palme var på plats och mottog sin del av priset.

Bakom priset *The Beyond War Award* står en rörelse som vill verka för fred och nedrustning i en tid när mänsklighetens hela existens står på spel. Rörelsen understryker att vi människor utgör en enda art. Vi har en gemensam historia, en gemensam

Vid utdelningen av fredspriset Beyond War Award spreds budskapet över hela världen via TV.

framtid, och vi har alla förmåga till generositet, god vilja, medkänsla och kärlek.

Priset delades först ut 1983, då det gavs till amerikanska konferensen av katolska biskopar. 1984 gick priset till organisationen Läkare mot kärnvapen.

I juryn finns namn som Gro Harlem Brundtland, Carl Sagan, Jonas Salk och Andrew Young.

Adress: Beyond War National Office, 222 High Street, Palo Alto, CA 94301, USA.

SAMS vill göra alternativen synliga

En ny alternativ organisation, som egentligen inte vill vara en ny organisation, utan mer hjälpa fram de gamla, bildades 1985. SAMS betyder Stiftelsen Alternativa Modell Samhället och vill, som namnet anger, verka för tillkomsten av modellsamhället, platser där man i praktiken kan omsätta alla goda sk alternativa idéer, omgående, för att visa att de fungerar, i stället för att på lång sikt försöka påverka samhället i stort. De som är engagerade i SAMS hoppas att i en inte alltför avlägsen framtid få uppleva att det är lika naturligt med ett alternativcentrum i varje kommun som det idag är med en idrottsplats, ett Folkets Hus och en kyrka. På ett alternativcentrum ska man kunna odla giftfritt, ha sopsortering vid källan, använda sol-, vind- och jordenergi, återbruka, hantverka, uppfinna, meditera, ha kurser i allt från fredsfrågor och djurskötsel till ekologisk teknik och filosofi. Platserna ska ligga nära större orter och vara lättillgängliga för vanliga människor i kommunen och samverka med de lokala myndigheterna — hoppas man.

Det är på tiden att det byggs broar mellan det sk alternativa och det sk etablerade. Det tycker i alla fall styrelsemedlemmarna i SAMS, som sedan oktober 1985 är ägare till en gård, Stettin, i närheten av Katrineholm. Kända "New Age"-namn ska borga för att det blir något av det hela, såsom Bengt Warne, naturhusarkitekt, Torkel Morgell, expert på ekologisk teknik, Jens Tellefsen, fysikprofessor, Lena Kristina Tuulse, psykolog och grundare av Wäxthuset för människor på Vaddö, Sökaren-medarbetaren Åsa Freij samt förlagskonsulten och meditationsläraren Ulla Sjögren.

Henrik Persson:

Schamaner i Sibirien

Foto Ola Persson

I Tuva, ett bergsområde i södra Sibirien strax intill Sovjets gräns mot Mongoliet, finns idag fem aktiva schamaner.

Det kunde den sovjetiske antropologen Sevyan Vainshtein berätta vid ett Sverigebesök nyligen:

— Myndigheterna ser det hela som något exotiskt och ofarligt.

När Sevyan Vainshtein framträdde i Stockholm hade han med sig en mängd vackra bilder från Tuva-området: gröna dalgångar och forsande floder, stenpelaren i huvudstaden Kyzyl som markerar att detta verkligen är Centralasiens mitt — och mycket annat.

De bandupptagningar han gjort var också fascinerande. Bland annat hade han prov på tuviniernas mycket märkliga tvåstämmiga sång — frambringad av *en* person. Det var ett ljud, ganska hårt och metalliskt, som tycktes göras med stämbanden. Tonerna blev höga, och ackompanjerades av ett enkelt stränginstrument.

— Så här sjunger man inte någon annanstans i världen, hävdade Vainshtein.

Han gav även exempel på hur det lät när den "store" schaman han träffat bearbetade sin trumma.

— De schamaner som har trumma kallas för "stora schamaner", medan de som använder andra metoder för att falla i trans inte har den beteckningen, upplyste Vainshtein.

Trumljuden var verkligen mycket kraftfulla med långa mullrande basljud som dröjde kvar en stund efter varje slag.

Sevyan Vainshtein är antropolog och knuten till Moskvas universitet. Han kom första gången till Tuva 1950.

— Det var när vi, tillsammans med arkeologer, 1963 höll på och grävde ut ett khanpalats från 700-talet som jag själv för första gången träffade en "stor" schaman, berättar han.

— Jag hade hört talas om honom redan på 50-talet, men han höll sig undan. Plötsligt träffade jag på en fiskare, som visade sig vara hans bror.

Schamanen var en f d renskötare, han var gift och bodde i en jurta.

— Han var vardagligt klädd och såg gammal och sjuk ut. Från det han var 14 år hade han varit schaman, dessförinnan hade han levt med sina van-

liga kamrater, säger Vainshtein.

Så fick den unge pojken "schamansjukdomen". Han föll ihop medvetslös i skogen, och kunde varken gå eller äta.

— Man kallade på en annan schaman, som visste vad det handlade om: "En själ från en före detta schaman har fötts i dig", sa han.

— Vi berättade sedan lite för honom om utgrävningarna. Därefter frågade jag om han inte ville visa lite av sin schamanska förmåga.

Det ville schamanen. Han tog fram sin speciella dräkt, behängd med metallföremål, skelettben och allt möjligt annat.

— Kläderna var så tunga att jag hade svårt att lyfta dem, säger Sevyan Vainshtein.

Schamanen satte på sig huvudbonaden med fjädrar, som också hade en bild med ett människoansikte. Han tog fram sin trumma. Den var bemålad med bilder: stjärnor, bilder av över- och undervärlden.

— Han började tillkalla sina hjälandar, berättar Vainshtein. "Hästen som leder upp till övervärlden" — så kallas trumman bland schamanerna.

— Han sätter sig på en pall, slår på trumman och sluter ögonen. Snabbt faller han i ett extatiskt tillstånd. Han märker inte omgivningen, dräkten tycks lätt. Han börjar berätta om andarna han träffar i övervärlden, bland annat sin egen far som dog för länge sedan.

— Han stötte också på andar som ville lägga sig i vårt utgrävningsarbete. Dessa hotade han.

— Det verkade som om han slogs med andarna, "sköt" på dem med pilbåge och kastade dem ifrån sig. Han sprang omkring oss hela tiden och uppförde ett slags pjäs. När detta pågick slog han inte på trumman.

— Språket blev konstigt och annorlunda också, han beskrev bergen väldigt vackert.

I omkring tre timmar pågick seansen. Schamanen beskrev det själv som att han "kämpade med en ond anda". När han "jagat andarna på flykten" föll han ihop, till synes helt utpumpad.

— Vi trodde att han var död, säger Sevyan Vainshtein, men han andades fortfarande. Ögonen var slutna, han mumlade: "Jag har slagit fienden, jag har slagit andarna."

Sedan steg schamanen upp, klädde om och blev återigen samma sjuke gamle man.

— Han var 70 år, men verkade så ung när han befann sig i det extatiska

Så här kunde en tuvinsk — soyotisk — schaman se ut. Schamanen på bilden är av "fågeltyp", det ser man på fjädrarna på huvudet. Sibiriska schamaner kan också ha en hornkrona. (Ur Georg Niöradze "Der Schamanismus bei den Sibirischen Völkern". Strecker und Schröder, Stuttgart 1925.)

tillståndet, säger Sevyan Vainshtein.

— Han var helt borta när vi ställde frågor till honom sedan. Han verkade vara i en annan värld och "återkom" först när vi gett honom lite vodka!

— Vi frågade om det fanns några andra schamaner. "Ja", svarade han, "det finns en kvinnlig schaman här, men just nu har hon flyttat till Mongoliet för att verka där."

Sevyan Vainshtein återvände till området 1983. Då var den "store" schamanen död. Men den kvinnliga schamanen hade kommit tillbaka och bodde på samma plats.

— Först förnekade hon att hon var schaman och ville inte berätta något.

— Vi gick tillbaka till helikoptern

som skulle hämta oss, men när vi var 500 meter ifrån den, vände den plötsligt och flög bort.

Vi blev tvungna att gå tillbaka till schamankvinnans bostad. "Det var jag som skickade bort helikoptern", sa hon. "Jag konsulterade andarna när ni hade gått, de sa att jag fick berätta allt."

— Hon hade ingen trumma, utan försatte sig i kontakt med andarna genom att spela på mungiga, berättar Vainshtein. Dessutom brände hon något slags gräs som hon höll i handen; det kom henne att verka nästan berusad.

Schamankvinnan botade en ryggvärk som Sevyan Vainshtein hade.

— Men mest var det nog mina värk-

tabletter som hade effekt, tror han.

— Nästa gång helikoptern kom, frågade jag varför de vänt. "Vi fick plötsligt ett meddelande över radion att ett oväder var i antågande", svarade piloten.

På 30-talet förbjöd de sovjetiska myndigheterna schamanismen i Tuva, trots att området formellt sett var en egen stat.

— Det kallades för "bot utan tillstånd", säger Sevyan Vainshtein. Många dog när de varit hos schamanen.

— Numera går folk till sjukhusen i första hand. De få schamaner som verkar är helt tillättna. Tidningarna skriver om dem ibland, som ett slags exotiskt lustighet.

Litteratur om sibirisk schamanism:

På svenska finns en fascinerande skildring, utgiven av Norstedts förlag 1912. Boken heter: *Shamanismen i norra Asien. Några drag ur shamanväsendets utveckling bland naturfolken i Sibirien*. Den är skriven av etnografen J. Stadling, som tydligen själv rest runt i området.

En klassiker, som finns på engelska, är Mircea Eliades: *Shamanism. Archaic techniques of Ecstasy* (Princeton University Press 1974). Den innehåller speciellt mycket om sibirisk och centralasiatisk schamanism, initiatiska sjukdomstillstånd och drömmar m m.

1963 utkom *Studies in Siberian Shamanism* på University of Toronto Press, redaktör var Henry N. Michael.

En fin faktabok om hur trumman tillverkas m m är *Popular Beliefs and Folklore Tradition in Siberia*, redigerad av V. Diószegi, Budapest 1968. Här har Sevyan Vainshtein medverkat.

Anna-Leena Siikala presenterade 1977 avhandlingen *The Rite Technique of the Siberian Shaman* (Academia Scientiarum Fennica, Helsinki 1978) som ger en bred översikt.

På tyska finns åtskilligt. En bok med roliga bilder är Georg Niérades: *Der schamanismus bei den Sibirischen Völkern* (Strecker und Schröder, Stuttgart, 1925).

Sevyan Vainshtein utkom själv med *Nomads of South Siberia*, en akademisk skrift om Tuva och tuvinierna, på Cambridge University Press 1980. Denna bok behandlar dock inte schamanismen, utan den materiella kulturen i första hand.

Fakta om Tuva och schamanismen

Saman eller *chamman* kallades hos manchu-tunguserna en person som ansågs under exalterat tillstånd komma i kontakt med andar.

Efter det att schamanen fallit i extas och djup trans, ofta med hjälp av en trumma, "färdas" hans själ till "över-världen" eller "under-världen" för att hämta kraft och kunskap. Syftet är ofta att bota människor — eller samhällen — i sjukdom och kris.

En del forskare har hävdats att det är på grund av de speciella klimatförhållandena som Sibirien och de övriga cirkumpolära områdena haft en så utbredd schamanism. Den långa perioden av mörker under året, kombinerad med vitaminbrist, skulle skapat ett slags "arktisk hysteri". Mot detta talar att stora delar av schaman-institutionen finns långt söderut på jorden, t ex hos sydamerikanska indianfolk.

Tuva

Tuva har cirka 250.000 invånare, av dem är 150.000 tuvinierna, eller *soyot*er som de också kallas.

Väst-tuvinierna betecknas som

sayaner, de är ett stäpp-nomadiskt folk, medan öst-tuvinierna ursprungligen är renskötande jägarnomader.

Många av de äldsta fynd som kan kopplas till hunner och skyter har påträffats i Tuvaområdet. På 4.000 år gamla hållristningar syns människor iförda masker; de bär fjädrar och slår på trumma. Kanske är det schamaner.

Tuva var under en period centrum i ett turkiskt rike som sträckte sig från Korea till Kaspiska havet.

Fram till 1911 tillhörde Tuva — även känt som Tannu-Tuva — Manchui-imperiets yttre mongoliska administration. Huvudstad var Peking.

1921 till 1944 var Tannu Tuva en självständig stat under sovjetiskt inflytande. 1944 införlivades landet med Sovjetunionen.

1931 fanns det 700 arbetande schamaner i Tuva. Nu är det väldigt få.

Men mycket av tuviniernas tradition lever vidare. På somrarna bor många i filttält, *jurtor*. Numera kan man se el-ledningar dragna till jurtorna.

Ansiktet på en schaman i extas. Foto: Sevyan Vainshtein 1963.

Sökarguiden

Consciousness in Groupe Life "seminarium"

(med Kay & Floyd Tift, med bla förflukt från Freudkom. Ring Eva Eklund 08-348111 för ytterligare information. Arr. gör Nyfänkarna)

NÄRA DÖDEN 14 maj

UPPLEVELSER med föredrag av Dr Göran Grip som själv haft en nära-döden-upplevelse.

ABF-huset, kl. 19.00

Sveav. 41

Arr. Nyfänkarna

Sondra Ray® LERT

Loving Relationships Training

23-25 maj

med även Fred Lehman

Program: Marianne Thorsell 08-848616

Stiftelsen ODYSSEUS
Ring efter stort, mångsidigt kursprogram
0653-10736, 16311

regnbåge färggrann
FÄRG som HELANDE kraft
24-25 maj med Annika Langlet
Ring 08-854177 för prospekt

16-18 maj REDSKAP till ett fungerande liv!
med Annastina Wrethammar
Passa på! Nu är lion i Sverige en kort period.
Cafe PAN, Götgatan 11.
tel. 08-440910

Att leva på toppen av sin förmåga, med alla sinnen öppna med Juanita Brown och Ronald Laud
Wäxthuset
0175-31485
(09.00 - 10.00)

24-25 maj Kurs i Kreativ Visualisering
eller hur du får det du vill ha av livet
Strindbergs Blå Tornet (IDRA)
500,- för helgen.
Ring 08-305967 så får du mer information + kursprogram

Kärlek & Utveckling
En kurs om Attraktion och kärlek med Carin Holm
31 maj - 1 juni
Kreativt Forum, 08-976695
Sökarguiden, Box 45505
10430 Stockholm

Andy Schneider en livslärare uppskattad i många länder

Av Åsa Freij

*"Lev i nuet, och förstå att kärleken är den yttersta
upprätthållande kraften."*

Andy är en blygsam vis man som i kärleksfullt tjänande lär ut esoterisk filosofi. 1985 var han på Europaturné och besökte bl a Sverige. Han vill hjälpa människor till positiva förändringar i livet, till förverkligande av de högsta förmågorna och kvaliteterna som de har inombords.

— Tack för att ni kommit hit med era kroppar! säger Andy Schneider och ler vänligt och nästan litet blygt.

Så hälsar Andy på sina åhörare vid ett föredrag i Sverige under en månadslång turné, då han rest runt i Europa och talat.

Hans sätt att inleda är kanske litet grand avsett att roa och få publiken med sig, så som en som är van att framträda gärna gör. Men mest speglar det nog vad Andy verkligen menar. Ja, det är nästan hans budskap i ett nötskal: *Vi är inte kroppar. Vi är*

själar, som har kroppar!

Men inte heller ordet själ täcker vad vi är, menar Andy, för de andliga sammanhangen är komplicerade. Men själ är ett användbart ord när vi talar om det immateriella jaget som vi har anledning att identifiera oss med i mycket högre grad än med kroppen.

Andy är lärare i esoterisk filosofi — eller förmedlare kanske han själv hellre skulle säga.

Esoterisk filosofi är ingen speciell lära eller skola och kan inte härledas från någon särskild guru. Huvudsak-

ligen bygger den på de uppfattningar om tillvaron, människan, livet, döden och universum som är gemensamma hos många av de gamla filosoferna, framför allt i österlandet, och som länge varit gömda och fördolda — esoteriska — för alla andra än det fåtal som ansetts mogna att ta emot denna visdom.

Andy vill inte heller vara någon guru. En av hans svenska värdar, Knut Irving, sa vid ett tillfälle:

— Jag har provat flera vägar och lyssnat på många lärare, men först när jag hörde Andy, visste jag att jag ville höra mer och gå vidare på den väg han visade. Det bästa av allt med Andy är att han är just bara Andy och inte någon guru.

Andy betonar också från början för sina åhörare:

— Följ inte såna som jag, följ er själva! Inom er finns den bästa läran och svaren på allting.

Han säger också att han mött ett ökat gensvar på sin undervisning för varje gång han kommit till Sverige, ett land som han anser långt framme när det gäller andlig medvetenhet.

Men Andy betonar att hans undervisning inte är hans — han bara kanalisera vad han upplever att han vet. Han säger också att han inte kan lära ut någonting, eftersom *alla redan vet allt*. Vad han kan göra är bara att påminna, göra litet klarare och väcka till liv den inre kunskap som vi alla har tillgång till — bara vi öppnar oss för den.

Han hänvisar till buddhisterna. De talar om visdomen som ett moln ur vilket det regnar. Vår uppgift är att vända våra medvetanden som skålar uppåt och ta emot visdomsvattnet.

Andy säger att det finns två vägar

Andy menar att nordvästra Europa har en alldeles speciell roll att spela i den Nya Tiden, där kärlek och ljus sprids bland människorna. Därför besöker han gärna den här delen av världen.

Andy Schneider, 44, har bedrivit akademiska studier med examina i filosofi, psykologi, teologi och pedagogik. Han har praktisk erfarenhet som terapeut, lärare och healer. Efter några år som universitetslärare har han sedan 1974 arbetat helt och hållet inom det metafysiska området. 1982–1984 var han med om att uppföra ett center i British Columbia, Kanada — Other Dimensions Training Center, som han nu är ledare för. Han ägnar sin mesta tid åt att undervisa på centret, dit människor kommer från många olika platser, även från Europa.

Han undervisar i esoterik, som han betecknar som vetenskapen om alltings "själ". Enligt esoteriken är en av våra uppgifter i den Nya Tiden att utveckla sensitivitet för den kvalitet som finns bakom varje form av liv.

Andy ser som sin uppgift att hjälpa människor till ett bättre, lyckligare liv genom att visa dem hur de kan förnimma sin egen sanna natur som andliga varelser och på rätt sätt spela rollen som delar av allt levandes enhet.

Han har en vision av en enad mänsklighet som lever fredligt tillsammans som bröder och systrar, och den visionen vill han förmedla till alla.

SM

till visdom, den långa linjära och den han kallar ett språng till högre medvetande. Den långa kännetecknas av lång tid och mycket arbete, såsom psykoanalys, terapier, kroppsliga handlingar. Det är den vägen vi oftast går — om vi alls går någon medveten väg och inte bara följer våra känslomässiga impulser.

— Och det är inget fel på den vägen, som alltid inkluderar arbete med det förflutna, säger Andy. Men den är en omväg, och jag skulle vilja påstå att den inte alltid leder till någon verklig och varaktig förändring.

— Förändring, behöver vi det då? frågar Andy och svarar själv:

— Ja, vi behöver förändras, därför att där vi är nu, de flesta av oss, skapar vi problem för oss själva.

— Den väg jag kallar språng till högre medvetande, innebär att du inte räknar med förfluten tid, nutid, framtid, utan du tar ett språng från den nivå där du befinner dig till den nivå där du skulle befinna dig, om du inte hade alla de problem som du själv

skapat i okunnighet. Den perfektion du söker har du redan inom dig. Kanske följer många problem och missförstånd med din nuvarande inkarnation, och identifierar du dig med kroppen, kan du inte ta dig ur dem och inte befria varken dig själv eller andra från smärta. Det gäller alltså att inte identifiera sig med kroppen eller med personligheten eller med det lilla egot.

Andy förklarar vidare att den andligt högre nivån alltid kännetecknas av glädje. Om man besväras av exempelvis aggressioner, kan man efter lång tid kanske bli av med dessa genom terapi. Man lär sig att inte identifiera sig med ilskan, på den långa, linjära vägen. Men man kan också ta ett språng genom att säga till sig själv att "jag är denna glädje" och uppnå samma resultat ögonblickligen.

— Vi har lärt oss att sådant inte är möjligt, säger Andy. Men det är det om vi kan leva i det absoluta nuet.

— Vad vi måste göra är att våga ta risker. Vi måste våga satsa på tron att vi kan — och riskera att ha fel. Det är alltså vårt ego som måste utsättas för risken att ha fel. Egot har alltid att göra med det förflutna och med begränsningar. Egot, det begränsade jaget, som vi felaktigt tror att vi är, vill absolut inte ha fel. Det gör hellre om lögnen till sanning så att den passar in i egots föreställningsvärld, än ser sanningen som den är.

— Hur kan vi då förbereda oss för ett språng till högre medvetande? Jo, genom att leva som om vi redan vore där, leva utifrån själens egenskaper, sanning, tålmod, medkänsla — och framför allt den främsta egenskapen, kärlek! Om vi förlöser kärlekens energi, så påverkas allt!

— Jag skulle också vilja karaktisera den vägen som att gå uppifrån och ned, till skillnad från den långa linjära vägen, som innebär att gå nedifrån och upp.

Andy berättade hur han själv upplevt just risktagandet, att våga tro, och dess betydelse.

— De bibliska orden att den som ber ska få och för den som knackar ska varda upplåtet ringde i mina öron en gång när jag stod och rakade mig. Jag insåg att jag aldrig riktigt vågat tro på de orden, men nu såg jag vad de betydde och tog risken att satsa på att det var sant. Jag tog risken att ha fel, att få ångest, att bli tokig... och en mängd fantastiska saker hände. Förutom den lycka jag kände, blev jag kläroajant och fick telepatisk förmåga!

Andy betonade flera gånger att vi

måste leva i nuet, för det är bara i nuet som själen verkar. Och att leva i nuet kräver koncentration. Därför är meditation viktig. När man är i nuet, är det lätt att vara kärleksfull och uppleva kärlek. Kärleken är målet, meditation medlet, understryker han och framhåller faran med att fästa för stor vikt vid det mekaniska mediterandet, vid själva sittandet och övandet. Man måste framför allt ha rätt attityd när man mediterar, för man tar med sig sin attityd till djupare nivåer, där den förstärks. Det kan alltså vara bättre att låta bli att meditera, när man känner sig mycket negativ, om man inte kan lägga av negativiteten vid tröskeln.

Men det finns också andra sätt än meditation för att öva sig att leva i nuet och öva sig i kärlek, framhåller Andy. Ingen handling är viktigare än någon annan. Allt beror på ens motiv och *hur* man gör något — inte *vad* man gör.

På en fråga om det ändå inte är bättre att ägna sig åt att exempelvis hjälpa sjuka än att tillverka vapen eller sälja dåliga varor med förledande reklam, svarar Andy:

— Nej, man kan inte se det på det viset. Frågan är om personen det gäller tror på det han gör och inte förstår bättre. Är man medveten om att man gör fel, då kan man i längden inte fortsätta. Den inre smärtan blir för stor, men ofta försöker vi i det längsta att inte se det vi egentligen vet.

Andy menar alltså att man *kan* tala om rätt och fel. Det finns universella sanna idéer om exempelvis rättvisa. Att handla tvärtemot dem, genom exempelvis apartheid, går aldrig i längden. Sanningen, godheten, kärleken segrar alltid till slut. Kärleken är den starkaste av alla krafter och leder utvecklingen framåt. Med kärlek kan vi aldrig gå bakåt.

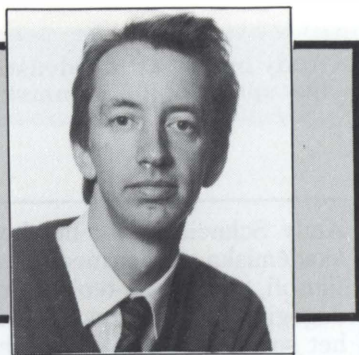
Även den moderna vetenskapen är medveten om att denna *sammanshållande* kraft finns, säger Andy. Man talar om den, men man kallar den inte kärlek.

Andy säger också att kärlek är hemligheten bakom healing. Kärlek sätter oss i harmoni med allt, och på den nivån kan de läkande krafterna flöda genom oss oavsett vilken metod vi använder.

Han förklarar också sin övertygelse att det bakom varje kroppsligt problem finns en motsvarande andlig disharmoni. Och det är denna disharmoni vi alltid måste söka komma till rätta med, om vi ska kunna bli bestående friska.

Håkan Blomqvist

På UFO-fronten

UFO-forskning i Sverige

Tidigt på morgonen den 24 oktober 1957 stod Edith Nicolaisen på sin balkong i Helsingborg när hon fick syn på ett okänt föremål som närmade sig hennes hus:

"En silverskiva rullade likt ett hjul på en skenbar luftlinje och blev stående i luften framför vår balkong på mindre än ett hundra meters avstånd innan den flög iväg som en pil." (1)

Det var min största upplevelse hittills, berättade hon för deltagarna vid den internationella UFO-kongressen i Wiesbaden 1972. Den 24 oktober 1957 var också den officiella dagen för startandet av hennes bokförlag Parthenon i Sverige.

Det kan kanske verka oegentligt att under rubriken UFO-forskning i Sverige nämna Parthenon, men faktum är att det utförts tämligen lite av egentlig UFO-forskning i Sverige. De flesta grupper och enskilda som sysslat med frågan har varit mera intresserade av att informera och missionera om tefatens existens än att försöka vinna klarhet om fenomenens natur.

För många som idag är intresserade av UFO-frågan blev Parthenons litteratur den första introduktionen i ämnet. Utgivningen hade visserligen en stark slagsida åt de spektakulära kontaktfallen, men förlaget publicerade även mera neutrala böcker som Max Millers "Flygande tefat — fantasi eller verklighet".

Stor betydelse för den allmänna debatten hade också K. Gösta Rehns översättning av Donald Keyhoses "Flygande tefat — obeservatörer från världsrymden", som utkom på Forum 1955.

De föreningar som uppstod i slutet på 1950-talet, Ifologiska Sällskapet och Malmö Interplanetariska Sällskap, var snarare intresseklubbar än forskningsorganisationer. Man arbetade i huvudsak med föredragsverksamhet och upplysning till allmänheten. Inriktningen avspeglade sig klart i respektive föreningars tidskrifter "Tid och Rum" samt "Tellus" (se

nare "Galax"), som började utkomma 1961 respektive 1962. Det finns i dessa tidskrifter nästan ingenting av egna dokumenterade fältundersökningar. Det lilla som publicerades var huvudsakligen avskrifter av pressurklipp.

Hederstiteln som UFO-forskningens pionjär i Sverige får istället gå till K. Gösta Rehn. Han var den förste som verkligen grundligt började undersöka svenska UFO-händelser, och inte minst viktigt — publicera resultaten. Rehns första bok "Flygande tefat — dokument och teori" från 1966 slog an en ny ton i den svenska debatten. Boken var skarp, väldokumenterad, kritisk och skriven på en hög intellektuell nivå, till skillnad mot vad som tidigare publicerats i ämnet.

Rehn var den förste svenske ufolog som började göra detaljerade fältundersökningar. Han besökte vittnen, observationsplatser och korresponderade flitigt med observatörer. Några tidiga närobservationer som dokumenterats för framtiden tack vare Rehn är bl a polisman Ernst Åkerbergs iakttagelse av en diskusliknande farkost utanför Lergravsviken på Gotland. Händelsen inträffade den 5 augusti 1957 och står fortfarande kvar som en av de märkligaste svenska närobservationerna (2).

Tidigt ute som fältundersökare var också civilingenjör Sven Schalin i Linköping. De intressanta humanoidobservationerna vid Domsten 1959 och Kolmården 1967 undersöktes och dokumenterades noggrant av Schalin.

Gösta Rehns böcker inspirerade till ett seriöst studium av UFO-gåtan, och 1969 bildades två organisationer i Sverige, Riksorganisationen UFO-Sverige och Göteborgs informationscenter för oidentifierade flygande föremål (GICOFF), vilket innebar ett nytt skede för svensk ufologi.

Båda grupperna satsade hårt på att bygga upp ett rikstäckande nät av fältforskare och en rapportcentral öppen dygnet runt.

Carl-Axel Jonzon i Motala var den drivande kraften i UFO-Sverige. Med en enastående viljestyrka och envishet lyckades han och Motalagruppern bygga upp och aktivera ett nät av föreningar landet runt.

I kanske ännu högre grad än UFO-Sverige blev GICOFF i Göteborg den grupp som kom att stå för undersökning och dokumentation av UFO-händelser. Föreningen hade sin storhetstid under första delen av 1970-talet och är idag tyvärr nedlagd. Så här i efterhand framstår det arbete som utfördes av bl a Björn Högman och Sven-Olof Fredrikson som ett mycket värdefullt bidrag till UFO-forskningen. Det oerhört digra rapportmaterialet — mycket ännu opublicerat — är en veritabel guldgruva att ösa ur. GICOFFs bibliotek och rapportsamlingar har donerats till Arkivet för UFO-forskning och finns tillgängligt för alla seriöst intresserade.

Riksorganisationen UFO-Sverige har naturligtvis också utfört ett berömvärt arbete genom sina många lokala representanter runt om i landet. Även om organisationen i många fall burits fram mera av idealism än gedigen kunskap, så är det UFO-Sverige vi har att tacka för att UFO-intresset hålls vid liv i Sverige.

Trots en del interna problem och stridigheter håller man lågan brinnande. Och ur forskningssynpunkt utförs ett viktigt arbete av rapportcentralen i Eskilstuna under ledning av Stig Aggestad och Ulf Ekstedt.

Dilemmat för både UFO-Sverige och GICOFF blev att man försökte hålla flera bollar i luften samtidigt. Genom att man tvingades sköta både tidskrifter och en stor administration på ideell basis kunde ganska lite av tiden ägnas åt forskning. I och för sig har ingen av föreningarna varit någon utpräglad forskningsgrupp. Att informera allmänheten om UFO har varit den främsta målsättningen, och i många fall tycks det sociala och psykologiska behovet att bilda föreningar ha överskuggat kunskapssökandet.

Det var bl a diskussionen om forskning kontra information som blev en av anledningarna till att ett antal personer hoppade av UFO-Sverige och bildade egna grupper våren 1973. Anders Liljegren, Kjell Jonsson och undertecknad bildade Arbetsgruppen för ufologi (AFU) — senare Arkivet för UFO-forskning — i mars 1973. Motivet till vårt ställningstagande hämtade vi delvis från Jacques Valleys diskussion om UFO-föreningar:

"Det finns en tendens bland de troende att samlas i stora, mycket formella organisationer, där de slösar bort all sin energi och, ibland, en hel del pengar, med praktiskt taget inget synbart resultat som följd. Det står klart att sådana organisationer mera svarar mot ett psykologiskt behov än en sann önskan att upptäcka svaret på ett intressant intellektuellt problem. Att vidmakthålla en sådan grupp för med sig oerhörda administrativa kostnader... och erfarenheten visar att forskningen alltid är den aktivitet som kommer i sista hand" (3).

Från och med 1980 är Arkivet för UFO-forskning en fristående stiftelse med uppgift att fungera som bas och litteraturcenter för UFO-forskning i Sverige. Bibliotekslokalerna finns i Norrköping och samlingarna är idag bland de största i Europa. Som ett led i arkivets verksamhet publicerades 1978 Kjell Jonssons "Svensk UFO-bibliografi 1946-75", ett specialarbete vid Bibliotekshögskolan i Borås.

Samtidigt med AFU bildades också URD - UFO Rapporterings- och Data-system med Sten Lindgren, Bjarne Håkansson och Bertil Kuhlemaan som initiativtagare. I september 1973 samlades i Stockholm ett femtontal representanter för olika UFO-grupper i landet. Resultatet blev en arbetsplan med följande tre punkter: 1. Gemensam insamling av basmaterial. 2. Gemensam tillgång till och analys av det insamlade materialet. 3. Att ställa basmaterialet till förfogande för vetenskaplig analys.

Idag är URD-projektet en del av UFO-Sveriges verksamhet. Cirka 1.000 UFO-rapporter finns på data, och materialet skall i nästa steg bedömas av ett tjugotal vetenskapsmän. Tanken är sedan att alltsammans skall tillställas försvarsdepartementet och regeringen för bedömning.

Initiativet är lovligt även om jag personligen har små förhoppningar om att försvarsdepartementet och regeringen kommer att bry sig om materialet. Myndigheternas sätt att handskas med UFO-frågan är alltför välkänd för att behöva kommenteras. Därför har det alltid varit AFU:s linje att satsa på privata forskningsinstitutioner utan myndigheters inblandning.

Det är också den linje K. Gösta Rehn förordar i sin bok "Tefaten är här", där han presenterar en önskelis-

Evert Carlson och Ingemar Pihlblad, Södertälje UFO Center, förbereder "Operation S", en observationskväll i samarbete med hemvärnet i Vallentuna 31 maj — 2 juni, 1974.

ta för det framtida UFO-arbetet. Pengar till forskningen föreslår han skall sökas från olika fonder. (4)

Främst på sin önskelista sätter Rehn "koncentration på de beviskraftiga närobservationerna" samt statistiska undersökningar. Han föreslår också en "central för UFO-information, -litteratur, och -material".

Man hör ibland kritikers kommentar att det inte sker någon utveckling i UFO-frågan. Idag kan vi faktiskt konstatera att flera av Rehns önskningar gått i uppfyllelse i Sverige. Med tillkomsten av AFU och URD finns en bas för forskning. Den som gav sig i kast med UFO-problematiken på 60-talet fick göra allt det tidskrävande och dyrbara gräsrotsarbetet själv. Nu är det i stort sett bara att sätta igång och forska.

Men för forskning krävs det vetenskapsmän. Pionjärerna kan inte räkna med vare sig pengar eller prestige. Och det är svårt att intressera intellektuella för ett så udda ämne som UFO. Rehn kommenterar: "Kan inte fler vetenskapsare och intellektuella övertygas och vinnas för tefatssaken, går inte forskningen framåt ett tufft fjät och föreningarna förtvinar av brist på finansiellt stöd."

Tyvärr är intresset och pionjärandan från akademiskt håll närmast obefintlig. Många akademiskt skolade tycks sakna vad jag skulle vilja benämna existentiell nyfikenhet. De går hellre i gamla invanda spår och lägger (eller förspiller) sin kraft på knappologisk forskning vid universiteten. Rädslan att skilja sig från den akademiska mängden är också påfallande. Hur ofta har jag inte hört kommentaren "jo, men nämn inte mitt namn i sammanhanget".

Hittills har vi sett två akademiska uppsatser om UFO i Sverige. "Ifologiska Sällskapet i Stockholm 1957-1969" är en tvåbetygsuppsats vid In-

stitutet för Folklivsforskning, Stockholms universitet. Denna studie av Heikki Virtanen publicerades 1980 och är en kort historik över sällskapets uppgång och fall. En intressant studie av en UFO-kultgrupp i Sverige är Bertil A. G. Schaléns "Tefatsfolket — UFO som kultföremål". Uppsatsen publicerades 1981 vid Institutionen för Tillämpad Psykologi, Lunds universitet.

Värdefulla bidrag till svensk UFO-forskning är också Anders Liljegrens undersökningar av 1930-talets spökygare och spökraketerna från 1946, särskilt med tanke på det avhemligade försvarsmaterialet.

Det är också glädjande att se ett antal välgjorda undersökningar från UFO-Sverige. T ex Dan och Carl Anton Matssons närstudie av ett svenskt UFO-fönster (5) samt Johan Kinneryds dokumentation av UFO-händelserna i Dalarna i januari 1985 (6).

Svensk ufologi kommer sannolikt att domineras av oss amatörer även de närmaste åren. Men med tillräckligt stöd till de existerande institutionerna har Sverige chansen att bli ett föregångsland vad gäller UFO-forskning.

1. Dokumentarbericht 10. Interkontinentaler interner Kongress der UFO-Forscher. Ventla Verlag, Wiesbaden 1977, s. 80.
2. K. Gösta Rehn. De flygande tefaten. Dokument och teori. Zindermanns 1969, s. 132-136.
3. Jacques Vallee. Passport to Magonia. From folklore to flying saucers. Neville Spearman, London 1970, s. 158.
4. K. Gösta Rehn. Tefaten är här. Zindermanns 1972, s. 150-152.
5. Dan & Carl-Anton Mattsson. Närstudie av ett svenskt UFO-fönster. UFO-Sverige-Aktuellt, nr 4, 1982, s. 19-25.
6. Johan Kinneryd. En sammanställning om UFO-händelserna i Dalarna januari 1985. VBUF, Ludvika 1985.

BOKTIPS FRÅN NÄCKROSEN

MÅSEN

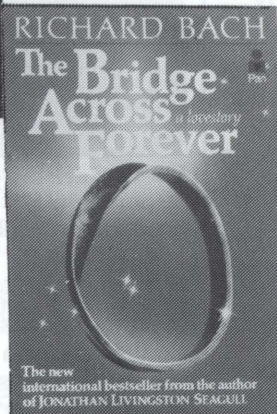
Bach, Richard
Hft. 92 sid. 30:—

"Måsen" är berättelsen om Jonathan Livingston Seagull som inte nöjer sig med att vara bara en vanlig mås. Han ville lära sig flyga allt högre och allt snabbare och utan rädsla för att någon i flocken skulle skratta åt honom. Han ville få erfara den sanna glädjen i livet.

Ny
upplaga
och
nyutkommet
av
R. Bach!

ILLUSIONER
RICHARD BACH

ILLUSIONER

Bach, Richard
Hft. 150 sid. 30:—

Boken handlar om hur författaren gör uppstigningar med sitt biplan. Så möter han Donald Shimona, Richards överman i att framföra sin vältrimmade maskin. Donald har mycket att lära ut, inte bara om flygning. "Illusioner" är ett äventyr lika mycket i det inre som i det yttre och som förmedlar ett budskap om frihet och självförverkligande.

THE BRIDGE ACROSS FOREVER

Bach, Richard
Hft. 270 sid. 59:—

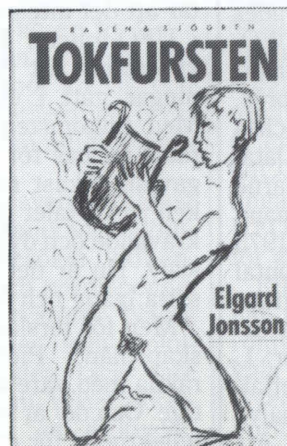
A new international bestseller, a love story by the author of Jonathan Livingston Seagull. This is a story about a knight who was dying, and the princess who saved his life. It's a story about beauty and death-powers that seem and life-powers that are. It's a tale of one adventure that matters most in any age.

DEN ZEBBARANDIGA PUDELKÄRNAN

Sandin, Barbro
Hft. 200 sid. 124:—

I sin bok berättar Barbro Sandin om vad hon sett och upplevt i patientarbete på Sätters sjukhus där hon sedan mer än tolv år tillbaka har tillbringat en stor del av sin verksamhet tillsammans med patienter med diagnosen schizofreni. Främst hoppas Barbro Sandin att till läsaren kunna förmedla hur patienter har utvecklats och återvänt till livet inom den vårdform som numera kallas "Sätermodellen".

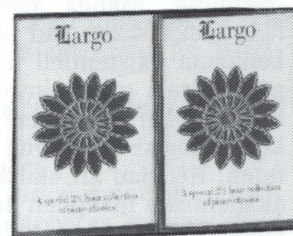
TOKFURSTEN

Jonsson, Elgard
Hft. 194 sid. 124:—

Elgard Jonsson var Barbro Sandins första terapipatient i "Sätermodellen". I sin bok "Tokfurstén" skildrar författaren sina erfarenheter av mentalvård och om hur mötet med Barbro Sandin gav en början till förändring. Förändringen förde med sig att han kunde arbeta sig ut ur sitt isolerade och döda rike in i gemenskapens förnyelse.

LARGOS

Slepian D
MC 105:—
Klassisk musik sammanställd framförallt med tanke på att användas till "super-inlärning" framförd på elektroniska instrument. Allmänt avslappnande.

LARGO

MC, 120:—
En 2 1/2 timmar lång samling med klassiska pianostycken.

SIAREN SOM SOVER

Lindbohm, Dénis
Hft. 160 sid. 70:—

I "Experiment med tiden" beskriver författaren J. W. Dunne förmågan att drömma sann-
drömmar, hur den ligger latent hos de flesta av oss, kanske hos alla. Dénis Lindbohm följde Dunnes anvisningar. Han fick uppleva ett ökande antal sanndrömmar. Under årens lopp utvecklade han egna teorier om psykets och tidens natur. De presenteras utförligt i denna bok, tillsammans med instruktioner hur man väcker och uppövar sin förmåga till precognition.

SLUTA OROA DIG BÖRJA LEVA

Carnegie, Dale
Inb. 235 sid. 92:—

Många har problem. Få vet hur man löser dem. Det vet Dale Carnegie. Han hävdar att stress är vår tids största samhällsproblem. Boken ger dig en rad både humoristiska och tankeväckande exempel ur levande livet. Du får tips om hur du på ett enkelt sätt blir av med en del ovanor. Du lär dig att tänka positivt och får impulser att förbättra din situation. Det är kanske inga nyheter författaren presenterar, men de sanningar han belyser kommer att få dig att se annorlunda på tillvaron.

DEN KOSMISKA MÄNNISKAN

Att leva kosmiskt med Emanuel Swedenborg

DEN KOSMISKA MÄNNISKAN

Sjövall, Björn
Inb. 110 sid. 90:—

Författaren har genom sitt eget psykologiska och filosofiska författarskap kommit att närma sig Emanuel Swedenborg och hans verk. Swedenborg är i ett internationellt perspektiv en av de få svenskar, som har ett erkännande såsom andlig gigant. Syftet med denna bok är att framställa Swedenborgs erfarenheter och ideer så att de kan bli en inspirationskälla och kraftkälla för människor i dag.

EN VÄRLD I VÄRLDEN

Rohlin, Elinor
Hft. 120 sid. 74:—

Elinor Rohlin ser och hör saker som vi andra inte ser och hör. Boken innehåller 75 av Elinor Rohlins märkliga upplevelser, kontakter med döda (även tidigare liv), varsel men också hjälp från andra sidan i besvärliga situationer.

SOV GOTT MÅ BÄTTRE

Fluchaire, Pierre
Hft. 174 sid. 108:—

Vi ägnar en tredjedel av vårt liv åt att sova. Numera vet man att god sömn styrs av naturliga, enkla och konkreta regler som alla snabbt kan tillägna sig. Dessa regler är i detalj beskrivna i den här boken.

SJÄLVKÄNSLA

Masreliez-Steen, Gunilla
Hft. 122 sid. 35:—

Denna bok är tänkt att ge en överblick över hur självkänslan växer fram. Den beskriver vad som underlättar utvecklingen men också hur hindren uppstår, verkar och övervinns. Den är tänkt att kunna fungera som en handbok. En bok att vända tillbaka till när du behöver hjälp att förstå vad som händer dig.

VITAL KUR FÖR BARN

Johansson L, Spångberg A
Hft. 117 sid. 72:—

Vital kur för barn, beskriver hur föräldrar i många fall kan hjälpa sina barn i hemmet, när de drabbas av någon av våra vanliga barnsjukdomar. Boken innehåller ett behandlingsprogram som omfattar kostförslag, recept på teer, omslag och bad samt anvisningar på lämpliga biologiska medel.

SVÄRDET I STENEN

White, T H
Inb. 650 sid. 160:—

Nytryck. Berättelsen om den legendariske kung Arthur — "Tidens och Framtidens Kung" — och Riddarna av Runda Bordet. Fyra romaner i en volym: Svärdet i stenen, Vindens och nattens drottning, Den missanpassade riddaren, Ljuset i stormen.

Kan beställas från

Näckrosen Bokhandel

Storgatan 10, Box 3022, 400 10 Göteborg
Tel. 031-13 60 85, 13 60 20

alla fall om hur man vinner i tävlingar.

Att inte uttrycka sig enkelt och entydigt hör kanske till det ofrånkomliga i zen. Zen-traditionen är fylld av paradoxala, motsägelsefulla yttranden. Den store zen-läraren Dogen, som levde på 1200-talet, sade att det i za-zen gäller att tänka utan att tänka. Deshimaru framställer zen som en form av buddhism men ändå som något bortom buddhismen. Men vad menas med att de gamla kinesiska traditionerna "har sina rötter" i Buddhas väg (s 17)? Buddhismen kom ju till Kina, då daoism och konfucianism redan var gamla företeelser. "I dag existerar buddhismen inte längre i Kina" (s. 54) var kanske sant, då den franska boken utkom, men är definitivt inte sant nu, då den svenska översättningen ges ut. För närvarande uppskattas antalet buddhister i Kina till 100 miljoner.

Boken har instruktiva bilder för olika massagepunkter på människokroppen. I sista avdelningen ingår en kortfattad grundläggande undervisning om hur za-zen skall utföras.

Sten Rodhe

Genuin ockultism

Under de senaste 15-20 åren har de antroposofiska verksamheterna i Sverige intensifierats markant. (Detta gäller för övrigt även Storbritannien, Västtyskland och andra länder.) Eftersom de antroposofiska aktiviteterna täcker så många olika områden, så har många människor svårt att få en överblick av vad antroposofi egentligen innebär. Frans Carlgrens bok *Den antroposofiska rörelsen* (Larson 1985) vill ge denna överblick.

Trots en och annan oklarhet lyckas Carlgren på ett intresseväckande sätt ge en helhetsbild av antroposofin. På ett sakligt och noggrant sätt beskriver han hur de antroposofiska impulserna öppnar nya möjligheter och ger oanade, hoppfulla perspektiv.

Carlgren har djupa kunskaper i hela det antroposofiska området, men är framförallt expert på waldorfpedagogiken. Framställningen av waldorfpedagogiken är utförlig, nyanserad och saknar inte distans.

Ifrån bl a frikyrkligt håll har det hävdats att waldorfskolorna vill göra barnen till antroposofier. I den mening frikyrkorna avser saknar detta påstående grund. Carlgren skriver: "Antroposofin är en inspirationskälla för lärarnas arbete, inte ett inslag i undervisningen." Ja, man lär inte ut meditationsövningar o s v. Och Carlgren menar säkert att eleverna inte blir antroposofier i bemärkelsen "medlemmar i ett andligt samfund". Men i vidare bemärkelse blir de väl antroposofier, nämligen människor med utvecklad självkänedom (ordet antroposofi betyder "visdom om människan") och balans mellan själens tre krafter tanke, känsla och vilja?

Boken ger också en kortfattad men kärnfull beskrivning av det biodynamiska jordbruket. Carlgren visar på statistiska

undersökningar genomförda vid lantbruksuniversitetet i Uppsala och vid Nordisk Forskningsring i Järna, där man kan se att den biodynamiska metoden ger bättre kvalitet på skördarna i jämförelse med industriell eller "konventionell" odling (med konstgödsel, kemiska bekämpningsgifter m m). Vid konventionell odling får man ofta större skördar, men denna skillnad jämnas ut bl a genom att dessa skördar sämre tål att lagras. Genom en rad klara fakta gör Carlgren upp med fördomen att biodynamisk odling skulle vara mindre ekonomiskt lönsam än de konventionella odlingsmetoderna. Och de ekologiska fördelarna med biodynamiskt jordbruk är uppenbara.

Här skildras också läkepedagogiken, som är en terapiform för psykiskt handikappade, ett slags human mentalvård. Carlgren berättar att man utgår ifrån att det hos den sjuke finns en andlig kärna, *jaget*, som är friskt och som man kan nå och aktivera. Jag har själv under en kortare tid arbetat vid ett läkepedagogiskt institut och har stor respekt för metoderna. Men utifrån min begränsade erfarenhet tycker jag att läkepedagogiken i all sin lovvärdhet saknar en beståndsdel, nämligen bot genom urladdning av återhållna känslor. Vid läsandet av Carlgrans text slås jag åter av att det momentet saknas. Här undrar jag om inte Harvey Jackins' omvärderande parsamtalsmetod skulle kunna bli ett värdefullt komplement. Omvärderande parsamtal har en teori och en praktik som i mycket ligger i linje med läkepedagogiken. Och parsamtalsmetoden har detta som läkepedagogiken tycks sakna, man betonar vikten av känslourladdning genom gråt, vrede, skratt o s v.

I boken refereras också nyare forskning som sannolikt bekräftar riktigheten i Steiners iakttagelser av vissa översinnliga fenomen, bl a forskningen kring "nära-döden-upplevelser". Det material som framlagts av den medicinska forskningen kring "nära-döden-upplevelser" utgör ett starkt indicium för att det existerar en översinnlig värld av den typ som Steiner beskriver.

I ett kapitel skildras Rudolf Steiners livsverk. Här liksom i andra antroposofiska biografier över Steiner förtjys dennes aktiviteter i det ockultistiska ordenssällskapet Ordo Templi Orientis. I Carlgrans bok kan det vara motiverat av utrymmesskäl, men varför ska denna åtta år långa episod i Steiners liv jämt tystas ned? I övrigt är kapitlet om Steiners verk informativt och sporrar till eftertanke.

"Antroposofin är inte en religion", skriver Carlgren i bokens inledning och i kapitlet om religion. Detta är förvirrande. Låt oss inte blanda ihop begreppen! Antroposofin är inte bunden till någon speciell religiös konfession, men den är, åtminstone delvis, religiös. Ett exempel: Antroposofin utgår ifrån att reinkarnation är en realitet. Det finns anledning att tro att den gör rätt i det. Men det finns inga entydiga empiriska bevis för reinkarnation, och så länge det inte gör det förblir detta med reinkarnation en trosfråga. Att många mystiker omfattar reinkarnations-

läran är i sig inget bevis. Därför är antroposofin i detta och andra moment religiös.

Å andra sidan är det riktigt att antroposofins andliga forskningsmetoder har en noggrannhet och systematik som uppfyller vad som krävs för att de ska kallas vetenskapliga. Metoderna är, just genom att de utgår från *medvetandet*, i själva verket urtypen för en *humanistisk* vetenskap. Men det är ett gränsfall, ty t ex reinkarnationens eventuella sanning kan bara upplevas individuellt av den som utvecklat högre kunskapsförmåga. Detta gör reinkarnation och andra s k andevetenskapliga forskningsresultat svårgripbara. Metoderna är vetenskapliga, men resultaten svåra att kontrollera. Kanske kan man kalla antroposofin "vetenskaplig religion"?

Steiners lära är en form av ockultism. Man kan stöta på all slags dilettantism på det ockulta området, men inte gärna i Steiners skrifter och föredrag. Hans antroposofi är *genuin* ockultism. För mig är Rudolf Steiner en av 1900-talets allra intressantaste kulturpersonligheter.

Kärnpunkten i Steiners tänkande är att vi har ett "inre tempel" eller en själslig rymd, en hel inre värld som vi kan söka oss till för att hämta styrka och nå större fullhet och livsnjutning. För att ta ett par närliggande exempel: om jag ska se på en tavla på en konstutställning, så blir det svårt att njuta av den, att "ta in den", om jag är stressad eller irriterad. Att uppskatta tavlan förstår jag först när jag slappnar av och drar mig in i mitt "inre rum". Som Steiner skriver i *Hur uppnår man kunskap om de högre världarna?*: "Först det som vi upplever i vårt inre ger oss nyckeln till den yttre världens skönhet." Likaså blir det omöjligt att lösa ett matematiskt problem utan att samla medvetandet i det inre. Denna förmåga till *stegrad vakenhet* kan utvecklas. Antroposofin skulle kunna beskrivas som en samling olika vägar till att uppöva denna inre resurs.

Med åren har antroposofin dock fått något av en "praktisk" slagsida, vilket speglas i Carlgrans bok. Man har försummat antroposofins *egentliga* syfte, att vara en initiationsvetenskap, en väg till vårt "inre tempel". Därför har många människor som velat lära sig meditation och andra andliga övningar fått driva förbi antroposofin för att i värsta fall hamna hos suspekta grupper typ Guru Maharaji-rörelsen, Summit Lighthouse e dyl. Eftersom antroposofin vill vara en initiationsväg som är anpassad efter den moderna människan, så borde det ligga i den antroposofiska rörelsens intresse att ge sökare kännedom om antroposofiska meditationsmetoder. Förhoppningsvis kommer rörelsen i framtiden att i större utsträckning tillmötesgå behovet av meditation och inre ro.

Vad gäller de mera praktiska tillämpningarna av den antroposofiska, inre kunskapen, så kan man inte vända sig till en bättre introduktion än Carlgrans "Den antroposofiska rörelsen".

Mikael W. Gejel

Kassett

Jag duger!

Kassett c60 av psykiatern Nils-Olof Jacobson är utgiven på hans förlag Aurora i Barum. NOJ är ju känd av Sökares läsare genom recensioner av litteratur och musik och många andra artiklar. Han är också författare till en rad böcker — den mest kända är "Liv efter döden?". NOJ har numera en psykiatrisk mottagning i Kristianstad och är verksam som föredragshållare och kursledare, bl a på Göteborgs Hälsocenter, där jag vid två tillfällen kunnat följa veckoslutskurser om positivt tänkande, affirmationsteknik m m, där han visat sin djupa kunskap och klara överblick i en inspirerande undervisning, där förklaring och bakgrund varvats med praktiska övningar.

Det är glädjande att denna kassett på ett relativt komprimerat utrymme förmår att ge så mycket både till den medvetna och den omedvetna delen av personligheten. På sidan 1 (Tankar och bekräftelser för självförverkligande) ger NOJ enkla och noggranna anvisningar om hur vi kan lära oss att acceptera oss själva, att "vi duger" — till och med i befintligt skick" och förklarar mellan de praktiska råden varför och hur vi kan förstå och acceptera verkligheten som den är — istället för att använda det mesta av vår dyrbara energi på att önska saker ogjorda eller annorlunda. Genom att acceptera nuet kan vi förlåta det förflutna och satsa vår energi på att förändra framtiden. NOJ förklarar sedan begreppet "bekräftelse" (affirmation) på ett enkelt och fullgott sätt och illustrerar med många bra exempel på hur, när och var vi kan arbeta med bekräftelsen. Det är karaktäristiskt för NOJ att han med lätthet och elegans förmår att formulera klara och positiva meningar där alla viktiga principer och grundlagar om människosinnets inre funktion formas till en naturlig helhet. Jag kan vid genomlysandet inte låta bli att känna igen den logik och människokärlek som även finns i Martinus kosmologi, men här på kassetten på ett mera praktiskt sätt.

På sidan 2 (Bekräftelser och avspänning för självförverkligande) talar NOJ mera om att förlåta sig själv och andra och övergår sedan i en avslappningsövning som kan användas för att träna egna bekräftelser och visualiseringsövningar. Han fortsätter sedan med några litteratürhänvisningar. Ljudkvaliteten är bra och han har hela tiden en behaglig och klar röstföring — bandet avslutas med följande:

"Jag känner inte dig, som lyssnar på det här bandet, men jag vet en sak om dig — jag vet att du är en levande människa — en unik, enastående, ovärderlig levande varelse — jag vet att du är väl värd, att nå ditt mål i livet, att nå ditt sanna mål, att förverkliga dig själv, att få kontakt med ditt högre jag. Om det här bandet har kunnat ge dig någon liten impuls på den vägen, så kan ingen vara gladare än jag. Jag önskar dig verkligen: lycka till."

Kassetten sänds portofritt för 59:- som betalas på postgiro 24 03 76-4, Aurora i Barum eller mot postförskott för 69:-.

Ole Saxe

Detta är sannerligen inte rätta tiden att vara självbelåten och tycka att man gjort nog. Det finns alltid utrymme för förbättringar och förändringar. Men det beror helt och hållet på dig själv om du ska åstadkomma några förändringar eller inte.

Du kan inte tvingas till det. Det står dig fritt att fatta dina egna beslut i alla situationer. Du kan ta emot hjälp och du kan få vägen utstakad för dig men du behöver inte gå den. Det steg som du står i begrepp att ta på din väg måste du ta av egen ansträngning.

Så dröj inte på steget — en underbar, härlig framtid väntar dig så gå oförtrutet vidare. Välkomna förändringar, låt dig öppnas likt en blomma i solskenet — det solskenet som är Min kärlek och Min ledning. Gör inte motstånd. Sträva oupphörligt efter att uppnå Min inre frid.

Bibehåll ditt sinne för humor. Fienden hatar din förmåga att se det roliga i att han förstulet spelar dig spratt, han hatar att du skrattar honom mitt upp i ansiktet. Då vänder han dig ryggen och flyr. Så skratta och upptäck alltid den roliga sidan av saken.

Det kommer dagar då fienden tycks lura runt varje hörn, men trots det känner du dig inte utmattad när dagen når sitt slut, han har inte lyckats dra dig nedåt om du kan skratta åt honom och hela tiden se det lustiga i allt som sker. Så kan du övervinna honom och höja dig över honom.

Fortsätt att höja dig. Låt dig inte dras ned av någonting. Jag är dig alltid nära, höj helt enkelt ditt medvetande finn Mig och följ Mig.

Ur "Footprints on the Path" av Eileen Caddy Övers. Maria Adkinson. Ill. Charles Adkinson Reprinted by permission of the Findhorn Foundation

Kritik

Sökaren innehåller bland annat kritiska artiklar. Vi har exempelvis infört Ron Amundsons avslöjande av myten om den hundrade apan. Det är kanske ledsamt att detta fenomen tydligen inte existerar, men det är nödvändigt att påvisa den saken, för det är knappast lämpligt att grunda en livssyn på en myt. I detta nummer avslöjas (återigen) eldsvandringsseminarierna: det rör sig om ett helt naturligt fenomen. Dessa avslöjanden är klara och tydliga. Något mindre tydligt (?) är kanske avslöjandet av syst-rarna Fox' andekommunikation, som på 1800-talet satte igång den spiritua-listiska rörelsen.

Kritiska artiklar av debattkaraktär är K. E. Steffens' intressanta syn-punkter på antroposofin och teosofin och Sven Ove Hanssons välgrundade bedömning av scientologin som en pseudovetenskap. Där kan emellertid finnas plats för genmälen.

Andra kritiska artiklar har i de senaste numren skrivits av Annakarin Svedberg (om buddhismen) Håkan Blomqvist (om mediala budskap inom UFO-området) och Per Beskow (om reinkarnationsläran inom kristendo-men). Splittringen inom rajneeshrörelsen har belysts i ett par initierade artiklar.

Kritisk granskning är — liksom öpenhet — en nödvändig del av ett all-varligt sanningssökande. Detta inne-bär ifrågasättande under uppmärksamhet: att inte bara godta — och inte bara avfärda — utan i stället fråga: Vilket sanningsvärde har dessa påstå-enden? Finns det tillräckliga skäl för att tro på dem?

I ett kvalificerat sanningssökande nöjer man sig inte med ett diffust tyckande eller en inre förvissning om vad som är sant, utan man använder det bästa sökarinstrument som står till buds: den kritiska reflektionsför-mågan.

SM

Ibland måste vi, som nu, ge ut ett dubbelnummer — annars klarar vi oss inte ekonomiskt. Vi hoppas att ingen av våra läsare genom detta känner sig lurad på någon konfekt . . .

Utgivning av en tidskrift är, liksom så mycket annat här i världen, det möjligas konst. Vi gör vad som är möjligt — mer går inte.

SM

Nr 4—5, 1986

Michael A. Thalbourne:

Vetenskap kontra skådespeleri. Fallet med James Randis Bluff. McDonnell-laboratoriet försvarar sig, och gör det ganska bra. Vad Randi inte förstått är att normal vetenskap kan vara en process, där slutresultatet föreligger efter lång tid och många misstag.

Bernard J. Leikind och William J. McCarthy:

Granskning av eldsvandring

Michael R. Dennett:

Eldsvandring — verklighet eller illusion?
Att gå på glödande kol är av allt att döma ett naturligt fenomen!

SM:

Föreningen Rädda Individen

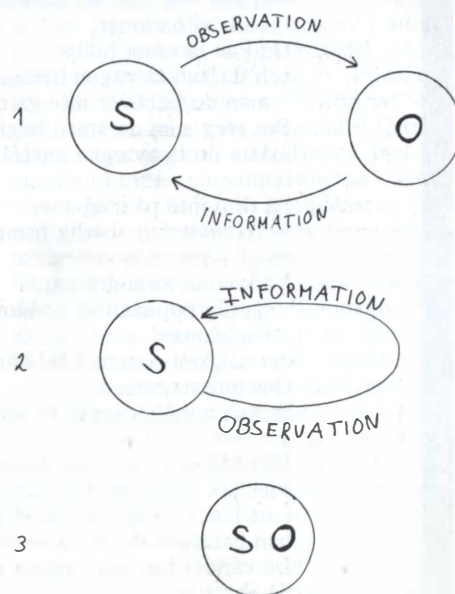
Sven Ove Hansson:

Scientologin som pseudovetenskap

SM:

Rent medvetande — vad är det?

Peter Ljungberg:

1.

S = subjektet (medvetandet)

O = objektet (något som existerar, något manifesterat, tex en tanke).

2.

Under meditationen vänder medvetandet sin uppmärksamhet mot sig självt, och upptäcker sig självt. Medvetandet öppnar sig för sig självt.

3.

När medvetandet är etablerat i sig självt, så är det etablerat på nivån för vad som både är grunden för objektet och subjektet, en omanifesterad nivå. Medvetandet växelverkar inom sig självt.

Anna C. Bornstein:

Rent medvetande enligt Paul Brunton

Åsa Freij:

Positiva händelser

Henrik Persson:

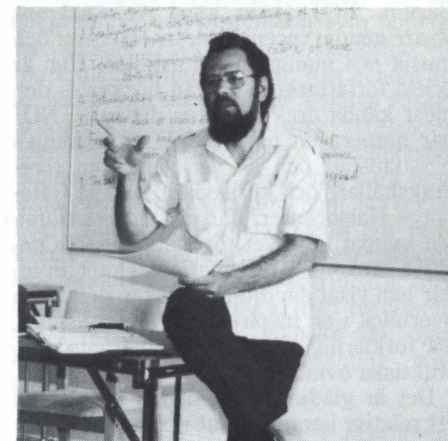
Schamaner i Sibirien

Per Frisk:

Sökarguiden

Åsa Freij:

Andy Schneider, en uppskattad livslärare

Andy Schneider

Håkan Blomqvist:

UFO-forskning i Sverige

Sven Rosén:

Profeten

Recensioner

Eileen Caddy:

Footprints on the path

Oberoende tidskrift för livssynsfrågor.

Redaktör och ansvarig utgivare:

Sven Magnusson

Adress: Östra Kanalgratan 18, 652 20 Karlstad

Telefon: 054-11 16 89

Prenumerationspris:

Helår (10 nr) 140:-

Halvår 80:-

Postgiro: 70 60 47-8

Bankgiro: 372-8128

Annonspriser: (moms tillkommer):

Helsida 1.000:-, halvsida 600:-, småannonser 20:- per spalt-cm, men minst 60:-.

Värmlandstryck i Karlstad AB, Karlstad 1986

ISSN 0038-0504

Fritjof Capra Fysikens Tao

Bokförlaget Korpen

Fritjof Capras berömda, redan "klassiska" populärvetenskapliga bok om universums enhet utkom första gången i USA 1975.

Capra påvisar här viktiga paralleller mellan österländsk filosofi och religion och modern västerländsk naturvetenskap i synen på de universella gåtorna. De senaste årens rön inom den teoretiska fysiken ställs mot gamla urkunder från hinduism, buddhism, taoism och zen.

Capra ger en levande bild av de komplexa mönster som nu börjar ta form inför forskarnas ögon, mönster och paradoxer som mer och mer överensstämmer med många av de österländska uppfattningarna.

Även för samhällsvetaren har boken en självklar relevans. Capra visar bl a att tidigare dualistiska och mekanistiska teorier måste överges för ett holistiskt perspektiv.

Författaren är professor i teoretisk fysik vid University of California, Berkeley.

Fritjof Capra: Fysikens Tao. (1981) Översättning: Gunnar Gällmo. Format: 14×21,5. 288 sidor. Hft. ISBN 91 7374 021 7. Ca-pris 140:—

MICHAEL HARNER Shamanens väg

En vägledning till kraft och helande

Bokförlaget Korpen

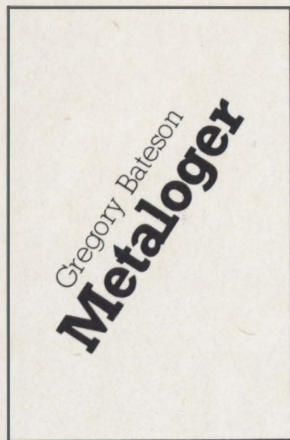
Shamanens väg är en bok om shamanism och shamaner och om hur man själv kan pröva på och dela deras erfarenheter och insikter.

Shamanismen är ett gammalt och beprövat sätt att bevara och skapa hälsa i samhället och upprätthålla en balans mellan människa och natur. För att få kunskap och kraft går shamanen in i ett förändrat medvetandetilstånd och får kontakt med och kan använda en vanligtvis dold verklighet.

Michael Harner — professor i socialantropologi med många års vittomfattande fältstudier — har egna djupgående erfarenheter av de shamaniska metoderna. Han har initierats i shamanismens visdom av syd- och nordamerikanska indianer.

Shamanens väg är den första vetenskapliga bok som beskriver de för teknologiska folkens andliga metoder *inifrån*.

Michael Harner: Shamanens väg. En vägledning till kraft och helande. (1983) Översättning: Carl G Liungman. Format: 14×21,5. 192 sidor. Hft. ISBN 91 7374 045 4. Ca-pris 120:—

Gregory Batesons *Metaloger* är samtal mellan far och dotter om olika problematiska (ibland skenbart triviala) ämnen: ordning och kunskap, spel och allvar, gester och konturer, svanar och instinkter.

Samtalen utgår alltid från barnets frågor, som "Varför blir allting så rörigt?", "Varför fäktar fransmän hela tiden med armarna?", "Pappa, hur mycket vet du?"

Metaloger är en god och tänkvärd ingång till Gregory Batesons värld. Hans tänkande har radikalt påverkat ett flertal vetenskaper: biologi, antropologi, sociologi, psykiatri, systemteori.

Batesons viktigaste bok är essäsamlingen *Steps to an Ecology of Mind*. Det är ur denna bok som metalogerna är hämtade.

Utkommer i maj 1986.

Gregory Bateson: Metaloger. (1986) Översättning: Mårten Edlund. Format: 13x20. Ca 72 sidor. Hft. ISBN 91 7374 084 5. Ca-pris 74:–

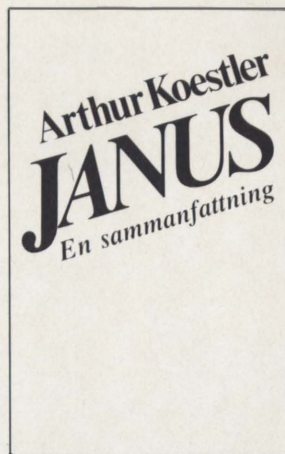

Denna bok presenterar och diskuterar Gregory Bateson och hans epokgörande system- och kommunikationsteori. Framför allt som den kommer till uttryck i Batesons klassiska essäsamling *Steps to an Ecology of Mind*.

Batesons texter täcker en lång rad fält, från kulturantropologi över psykiatri och psykologi till biologi. Han har influerat en hel generation samhällsvetenskapare. Bl.a. var det Bateson som uppfann teorin om *double bind*, som påverkade såväl RD Laing som hela familjeterapirörelsen. Bateson knyter an till zen-buddhismen och 60-talets revolt-rörelser och motkulturer och hans texter är aktuella för dagens ekologiska diskussioner.

Bent Ølgaard är socialpsykolog vid Köpenhamns Universitet och tillika fängelsepräst.

Bent Ølgaard: Om Gregory Batesons helhetsteori. (1983) Översättning: Carl G. Liungman. Format: 11x18,5. 120 sidor. Hft. ISBN 91 7374 056 X. Ca-pris 85:–

Janus är Arthur Koestlers stora sammanfattning och utvidgning av 25 års vetenskapligt och filosofiskt arbete. Han presenterar här sin helhetssyn på människans villkor: hennes utveckling, kreativitet och tendens att förgöra sig själv.

Bokens centrala tema är människans situation i världen efter Hiroshima, i en tid då traditionella läror som rationalism, materialism och determinism erbjuder föga hopp för fortsatt överlevnad.

Koestler förespråkar ett hierarkiskt synsätt. Människan är samtidigt en helhet och en del av en större helhet, både en unik individ och en del av en social grupp, som i sin tur är en del av en större grupp, och så vidare.

Janus spannar över de flesta aspekter av mänskligt liv: från partikelfysik och humor till telepati och kosmologi.

Arthur Koestler: Janus. En sammanfattning. (1981) Översättning: Suzanne Almqvist. Format: 14x21,5. 332 sidor. Hft. ISBN 91 7374 019 5. Ca-pris 145:–

Ovetande och vetande tar sin utgångspunkt i den förvirring som tycks inneboende i vårt vanliga vetande. Denna förvirring märks bl.a. som en kollision mellan olika filosofiska och s.k. metodologiska resonemang och mellan olika tankemotiv i aktuella livsåskådnings- och ideologidiskussioner, där värderingar, attityder och livshållningar – trots sin motstridighet – tycks väl grundade i värden och verklighetsbeskrivningar som vi tar för givna.

Mot det vanliga vetandets perspektiv sätter Håkanson ovetandets vision, vars konturer han finner i bl.a. den österländska idétraditionen. Denna "vision" förenar psykologiska, existentiella och samhällsteoretiska frågor och utgör inte ett slutet system, utan är öppet mot ny kunskap.

Ovetande och vetande är en fristående fortsättning på *Dubbla verkligheter*. – Kaj Håkanson är docent i sociologi i Uppsala.

Kaj Håkanson: Ovetande och vetande. (1982) Format: 14x21,5. 270 sidor. Hft. ISBN 91 7374 035 7. Ca-pris 120:–

Detta är en bok om förälskelsen som en frigörelseakt och som en önskan att bryta med det gamla. Om förälskelsen som ett gemensamt projekt och som en undersökning av det möjliga. En bok om genomgripande förändringar till ett aktivt, förnyat och upplevelserikt liv.

Francesco Alberoni ser förälskelsen som den inledande fasen – begynnelsestadiet – i en omvälvning, en kollektiv rörelse bestående av två personer.

Alberoni har efter läkar-examen och ett par år som experimentell psykolog övergått till sociologin. Vid sidan av sin professur i sociologi vid Milanos Universitet är han redaktör för en daglig tidning och för tidskriften Panorama. Alberoni har publicerat en rad böcker, bl.a. i politisk sociologi och om moralens berättigande i det moderna samhället, som alla väckt stort uppseende i Italien.

Francesco Alberoni: Förälskelse och kärlek. (1982) Översättning: Barbro Andersson. Format: 13x20. 136 sidor. Hft. ISBN 91 7374 027 6. Ca-pris 97:–

Vänskap är ett ord med många betydelser. Det kan beteckna förhållandet till en kompanjon, en bekant, en sympatisk person, en granne, en kollega.

Men den *sanna* vänskapen – ämnet för denna bok – är ett förhållande till en *personlig* vän, ett fritt och äventyrligt, starkt och lätt, djupt och okomplicerat förhållande, en form av kärlek.

Med hjälp av personliga, historiska och litterära exempel beskriver och undersöker Francesco Alberoni vänskapens särart och visar vad som skiljer den från och förenar den med förälskelsen, moderskärleken, erotiken, syskonkärleken.

Sann vänskap är ett nätverk av möten mellan jämlikar, oförutsägbara ögonblick av lycka och stark livsintensitet.

Francesco Alberoni: Vänskap. (1984) Översättning: Barbro Andersson. Format: 13x20. 160 sidor. Hft. ISBN 91 7374 060 8. Ca-pris 110:–

Pascal Bruckner & Alain Finkielkraut

KÄRLEKENS NYA
OORDNING

Bokförlaget Korpen

Det här är en bok om sexualitet, erotik och kärlek. Om begär och njutning, om prostitution och pornografi. Om möten och omöten kring repliken "Jag älskar dig!"

Det är en såväl munter och lössläppt som utmanande och skarpsinnig bok, som främst kretsar kring mannens och kvinnans otaliga och delvis olika former av och möjligheter till njutning och kärlek.

Bruckner och Finkielkraut visar hur västerlandet har utnämnt *en* typisk manlig form för njutning till normerande modell för både mannen och kvinnan, och därtill för en rad andra företeelser som politik, dramaturgi, äventyr.

Men de påvisar och diskuterar också erotikens och kärlekens många oetablerade möjligheter.

Pascal Bruckner & Alain Finkielkraut: Kärlekens nya oordning. (1985) Översättning: Mats Löfgren. Format: 15×21,5. Ca 350 sidor. Hft. ISBN 91 7374 064 0. Ca-pris 150:—

ROLAND BARTHES

Kärlekens samtal
Fragment

Bokförlaget Korpen

I en rad korta texter talar Barthes om och för kärleken och dess många aspekter: mötet, ömheten, väntan, kärleksbrevet, föreningen, svartsjukan, hänryckningen, förståelsen, omfamningen, förvirringen, ängslan, omvälvningen, bekräftelsen, grälet . . .

Roland Barthes tillhör Frankrikes mest berömda och originella kritiker, samhällsvetare och essäister. Kanske är denna bok – om kärlekens alfabet, med sina "dialoger" med Goethe, Platon, Gide, zen-mystiker – hans allra mest levande och intellektuellt omtumlande bok.

Av Barthes' omfattande produktion har tidigare utgivits i svensk översättning *Kritiska essäer*, *Litteraturens nollpunkt*, *Mytologier* och *SIZ* (samtliga på Cavefors förlag).

Roland Barthes: Kärlekens samtal. Fragment. (1982) Översättning: Leif Janzon. Format: 15×21,5. 256 sidor. Hft. ISBN 91 7374 031 4. Ca-pris 135:—

KÖP BÖCKERNA I BOKHANDELN!
Eller – om det passar Dig bättre – direkt från förlaget.

BOKFÖRLAGET KORPEN

Karl Gustavsgatan 19 • 411 25 Göteborg • 031-133528

STIFTELSEN ODYSSEUS

LJUSBACKEN PL. 1490, 820 60 DELSBO • TEL 0653/107 36, 163 11, 169 07 • PG 486 42-3

KABBALAH AND THE WESTERN MYSTERY TRADITION

Kabbalah har sitt ursprung i den judiska esoteriska traditionen och är bas-kunskapen i "The Western Mystery Tradition". Under mer än tusen år har Kabbalah varit den väg tillgänglig för europeer, kristna såväl som judar, som vill ha djupare förståelse för, och till och med direkt kännedom om det gudomliga. Den västerländska esoteriska vägen har inte varit så välkänd, öppen och accepterad som sin motpart i östern, men den har funnits och den finns.

" den som söker, han finner; och för den som klappar skall varda upplåtet. "

FÖREDRAG MAJ 15

BRIAN PORTER

" KABBALAH - ESOTERIKENS VAGGA "

I detta föredrag ska Brian presentera de grundläggande begreppen i den kabbalistiska världsbilden - Livets Träd, de tio Sefirot, skapelsen och hur vi ska utveckla oss mot det gudomliga medvetandet.

PLATS : Café Pan, Götgatan 11, Stockholm. 15:e Maj, kl. 19.00.

SPRÅK : Svenska.

FÖREDRAG JUNI 4

DOLORES ASHCROFT-NOWICKI

" THE HIDDEN WISDOM "

Dolores ska fortsätta på föregående föredrag och beskriva mer om Kabbalah och de olika grenarna av den västerländska traditionen.

PLATS : Café Pan, Götgatan 11, Stockholm. 4:e Juni, kl. 19.00.

SPRÅK : Engelska.

5-DAGARSKURS JUNI 7-12

DOLORES ASHCROFT-NOWICKI

" KABBALAH AND THE WESTERN MYSTERY TRADITION "

Här ska vi gå djupare in i både de teoretiska och praktiska aspekterna av Kabbalah. De första två dagarna håller vi oss till Kabbalah och sedan går vi vidare till andra andliga och religiösa strömningar som har förekommit i Europa, och ser hur de kan användas och vad de har för förhållande till Kabbalah. Vi ska göra många praktiska övningar, såsom meditationer och "path workings".

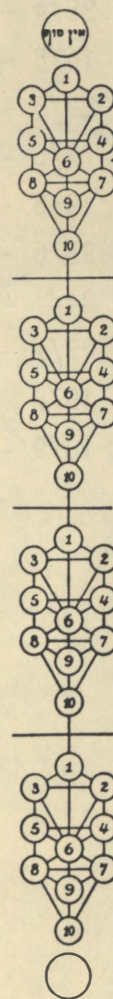
PLATS : Ljusbackens Kursgård, Delsbo.

KURSKOSTNAD : 1200:- (inkl. mat o. logi).

KURSSTART : Lör. 7/6 kl. 19.00.

ANMÄLAN : Sätt in 200:- på pg. 4 86 42-3 Stiftelsen Odysseus.

SPRÅK : Engelska.

DOLORES ASHCROFT-NOWICKI är från England och leder den esoteriska skolan "Servants of the Light" som är verksam världen över och driver en brevkurs baserad på Kabbalah. Hon har skrivit några böcker, bl a "First Steps in Ritual" och "The Shining Paths". BRIAN PORTER är från Australien och bosatt i Sverige. Han är sedan länge student i skolan "Servants of the Light". Han är nu också verksam med Stiftelsen Odysseus.

STIFTELSEN ODYSSEUS är en fristående organisation som driver kurser i ämnen rörande psykologisk och andlig utveckling. På vårt kursprogram för våren och sommaren 1986 finns följande:

28/2 - 2/3	ENERGIBALANSERING	Louis Indrasurya	Pris: 650:-
14/3 - 16/3	COLOURHEALING & ASTRAL MASSAGE	Rom Embrey	Pris: 550:-
21/3 - 23/3	LÅTSPELSKURS: HÄLSINGELÅTAR	Wilhelm Grindsäter, Thore Härdelin	Pris: 500:-
23/3 - 30/3	VIPASSANA MEDITATIONS RETREAT	Guy Armstrong	Pris: 1100:-
31/3 - 6/4	ARBETSVECKA PÅ LJUSBACKEN		Kostnadsfri
11/4 - 13/4	MEDITATION OCH SJÄLVINSIKT	Claudio Naranjo	Pris: 1000:-
18/4 - 20/4	ODLINGSSEMINARIUM	Kjell Arman m.fl.	Pris: 400:-
25/4 - 27/4	BILDTERAPI I JUNGIANSKT SYNSÄTT	Rom Embrey	Pris: 550:-
16/5 - 19/5	RELATIONER : ASTROLOGI OCH TERAPI	Brian Porter, Rom Embrey	Pris: 650:-
23/5 - 25/5	JAZZ; FUNK OCH SOUL WORKSHOP	Krister Bjärnelind	Pris: 450:-
7/6 - 12/6	KABBALAH AND THE WESTERN MYSTERY TRADITION	Dolores Ashcroft-Nowici	Pris: 1200:-
19/6 - 25/6	MIDSOMMERMÖTE - TEMA: ANDLIGHET OCH FRED		Pris: 550:-
25/6 - 29/6	SELF-EXPRESSION IN RHYTHM AND DANCE	Richard Lee	Pris: 900:-
21/7 - 26/7	INTEGRERAD MEDITATIONS RETREAT	Rom Embrey	Pris: 450:-
27/7 - 3/8	MYT OCH SAGOGESTALTNING	Agneta Sjöholm-Lepic, Lunds Teaterskola	Pris: 1000:-
19/8 - 23/8	BILDTERAPI OCH PERSONLIG TILLVÄXT	Rom Embrey	Pris: 1050:-
13/9 - 21/9	SHAMANISTISK WORKSHOP & INDIANSKA CEREMONIER	Batty Brown Thunderbear m.fl.	Pris: 2400:-

Just nu arbetar vi på ett utbildningsprogram som skall samordna många kurser i ett flertal olika ämnen till en hel utbildning i "Integrerad Personlig Tillväxt". Den skall omfatta hela människan och berör alla hennes nivåer, fysiskt, psykiskt och andligt. Målsättningen är en harmonisk och balanserad utveckling, vilket innebär arbete på alla dessa nivåer med olika tekniker.

Om du vill ha information och kursprogram, skriv till:

STIFTELSEN ODYSSEUS
LJUSBACKEN 1490
820 60 DELSBO.

ARTOS Bokförlag
Industriväg. 17
931 33 Skellefteå
0910/79102

ARTOS BÖCKER våren 1986

Nyheter 1986

Utk. 5 maj 1986

Gunnel Lundén

FALLET TRYGGVE LUNDEN

Förord av Sven Stolpe

En gripande verklighetsskildring av två människors levnadsöden där lidande och motgångar övervinns med kärlekens och uthållighetens kraft. Boken, som torde bli mycket uppmärksammas, innehåller många bottnar - kristna, medicinska, psykologiska - . Den lämnar ingen läsare oberörd.

ca. 200 sid. Specialpris 80:-

Ernst Ture Ström

LIVETS HELHET

Personlighetstanken i östkyrkan, speglad i rysk litteratur.

Livets helhet, är en bok som visar på hur ortodox teologi har präglat mycket av det som griper oss i den stora ryska litteraturen. Det är en bok om människan sedd som en helhet.

ca. 150 sid. Specialpris 70:-

Tidigare utgivning

DEN UNDERBARA VÄGEN, en bok om det inre livet med Gud. Sammanställd av Per Åkerlund med förord av Bo Setterlind

En bok med andliga råd och vittnesbörd av det inre livets Mästare från olika tider och olika delar av den stora osynliga Kyrkan. Boken är uppställd som en betraktelsebok med en text för var dag under tolv veckor.

112 sid. Specialpris 49:-

EN ÄDEL LITEN BOK, Theologia Germanica i Martin Luthers utgåva.

Oversatt och med inledning av Bengt Hoffman

En sannt ekumenisk klassiker ur den kristna mystikens skattkammare. Skriven av en anonym förf. på 1350-talet.

168 sid. Specialpris 61:-

Efraim Syriern

HYMNERNA OM PARADISET

Oversatt och med inledning av Sten Hidal

En av den österländska kyrkans fäder ger oss genom sin starkt bibliska teologi en bild av det första paradiset.

115 sid. Specialpris 52:-

Sigrid Undset

KATARINA av SIENA

En bred och tidshistoriskt väl dokumenterad skildring av en stor kristen personlighet, St Katarina av Siena.

320 sid. Specialpris 78:-

Mäster Eckehart

PREDIKNINGAR 1

Oversatt och med kommentar av Bertil Brisman

Mäster Eckehart anses vara västerlandets mest inflytelserika teolog inom mystiken.

190 sid. Specialpris 54:-

Mäster Eckehart

UNDERVISANDE TAL, jämte andra texter

Oversatt och med kommentar av Bertil Brisman.

Djup och klar andlig vägledning.

247 sid. Specialpris 61:-

Samuel Rubenson

ETTODELATHJÄRTA, En studie i ökenfädernas vishet

Den första svenska studien av de tidiga kristna asketerna och eremiterna i Egypten, Palestina och Syrien.

92 sid. Specialpris 44:-

Johann Arndt

OM DEN INRE MÄNNISKAN, Bok tre ur Den sanna kristendomen

Inledning av Roland Persson

Johann Arndt är den lutherska mystikens förgrundsgestalt. Hans skrifter har haft avgörande betydelse för den innerliga fromheten i de evangeliska kyrkorna.

84 sid. Specialpris 37:-

Melito av Sardes

OM PÅSKEN

Oversatt och med kommentar av Per Beskow

Melito av Sardes, som levde på 100-talet, hör till den tidiga kristendomens viktigaste författare och han ger oss i, "Om Påskan", en säregen och kraftfull predikan.

72 sid. Specialpris 44:-

Ulrika Ljungman

GUD - OCH INTET MER, Levnadsteckningar och brev från den mystika Flodbergkretsen

Boken handlar om en krets av "stilla i landet", som hade sitt centrum i Stockholm kring sekelskiftet. Kretsen vårdade mystiken och det inre livet.

87 sid. Specialpris 44:-

Ulrika Ljungman

PADRE PIO av Pietrelcina

En biografi om Padre Pio, 1887-1968, den stigmatiserade prästen i södra Italien. En biografi om en människa som i sin kropp gestaltade Kristi kärlek.

112 sid. Specialpris 57:-

ÖKENFÄDERNAS TÄNKESPRÅK

Oversatt av Per Beskow, inledning av Helladius Siljanus

En samling korta berättelser och tänkespråk från de tidiga kristna eremiterna. Ökenfädernas Tänkespråk ger en andlig rådgivning av sällsam vishet och rättframhet.

180 sid. Specialpris 63:-

MOLNET, Icke-vetandets moln i vilket själen möter Gud.

Oversatt och med inledning av Tryggve Lundén

"Molnet" är en anonym engelsk 1300-tals klassiker inom mystiken. Den lär oss att Gud inte kan nås genom förnuftet, men att han kan nås genom kärleken.

118 sid. Specialpris 49:-

Tryggve Lundén

SVERIGES MISSIONÄRER, HELGON OCH KYRKOGRUNDARE

En stor bok om Sveriges kristnande och kyrkliga uppbyggnad, och den mest fullständiga förteckningen över Sveriges missionärer, helgon och kyrkogrundare.

550 sid. OBS! Rea. pris 95:- (Har kostat ca. 190:-)

De Voragine

HELGONLEGENDER ur Legenda Aurea

Den klassiska medeltida legendsamlingen om apostlarna och den tidiga Kyrkans martyrer och heliga.

300 sid. Specialpris 52:-

Gerhard Tersteegen

ENSJÄLASÖRJARES BREV

Förord av biskop Martin Lönnebo

Reformert mystiker, själavårdare och författare från 1700-talet. En av de tongivande i det inre livets teologi.

276 sid. Specialpris 44:-

Broder Charles av Jesus

TEXTER, MEDITATIONER OCH BREV

Oversatt av Benkt Stolpe, inledning av Stig Lindholm

En bok med texter av eremiten och "allas lille broder" Charles de Foucauld.

138 sid. OBS! Reapris 29:- (Har kostat ca. 59:-)

Kallistos Ware

DEN HELIGE ANDE I DEN KRISTNES PERSONLIGA LIV

Dåvarande arkimandriten, nuvarande biskopen Kallistos Ware ger oss en djup och klar inblick i ortodox teologi.

30 sid. Specialpris 16:-

Priserna i denna lista är ett specialpris för privatpersoner. Det är inkl. moms och ca. 25% lägre än det vanliga ca. priset. Billigast möjliga porto tillkommer

Man kan använda detta reklamblad som beställningslapp. Sätt ett X för de böcker Du vill ha och sänd beställningen till Artos bokförlag
Namn.....

.....
.....
.....

ARTOS

Industriv. 17

931 33 Skellefteå

tel 0910 - 79102

Om man sätter in pengar
på Pgnr 91 95 88-4 och skriver
beställningen på Pg blanketten,
sänds böckerna portofritt